VANDAAG

- Geen concrtete stappen in Eilandsraad p.2
- Noticiero mag publiceren p.3
- Groot zinkgevaar bij uitgebrande veerboot p.5
- Vanderlijde erg populair p.7
- Schoonmaak-actie Bonaire vergevorderd p.9

VANDERLIJDE ...geliefd...

109E JAARGANG — NO.: 246 ZATERDAG 24 OKTOBER 1992

AMIGOE

Prekè

Crimineel, zo'n vergadering...

Een van Sovjet-Republieken

Coup in Tadzjikistan

MOSKOU - In de hoofdstad van de Centraalaziatische republiek Tadzjikistan wordt gevochten tussen rebellen en aanhangers van de regering. Volgens het Russische persbureau Interfax is er sprake van een staatsgreep. Aanhangers van de zes weken geleden afgezette president Rachmon Nabijev hebben de macht overgenomen, aldus Interfax. Diplomaten zeiden dat bij zonsopgang rebellen ondersteund door tanks en pantserwagens Doesjanbe zijn binnengetrokken.

Strijders van het "Volksfront van Koeljab" controleren het centrum van de stad, het presidentieel paleis, het parlement en de zetel van de leider van de Tadzjiekse Moslims, aldus Interfax. Koeljab is een regio in het zuiden van Tadzjikistan en een bolwerk van de verdreven president Nabijev. De voormalige parlementsvoorzitter en medestander van de afgezette president Safarali Kenjajev verklaarde tegenover Interfax dat het presidium van het parlement onder Nabijevs leiding weer bijeen zal komen.

Het persbureau Itar-Tass meldde dat Russische troepen de controle over het vliegveld en de televisie van Doesjanbe hebben overgenomen. De strijd in de hoofdstad tussen rebellen en aanhangers van de regering was aan het begin van de ochtend in hevigheid afgenomen, aldus Itar-Tass. Bij de gevechten tussen de opstandelingen en regeringsgezinden zijn geen bases van Russische troepen in Tadzjikistan aangevallen.

Enkele uren voor de aanval op de gebouwen in Doesjanbe had interim-president Akbarsjo Iskandarov vrijdag de noodtoestand uitgeroepen in de hoofdstad. Tevens kondigde hij aan in het zuidoosten van de stad een bufferzone in te stellen. Verschillende media maakten melding van een uitgaansverbod.

In Tadzjikistan, de armste van de voormalige Sovjetrepublieken, is een ware burgeroorlog ontstaan na maandenlange gevechten tussen aanhangers en tegenstanders van Nabijev in de zuidelijke regio's dichtbij de grens met Afghanistan. Honderden mensen zijn daarbij al omgekomen.

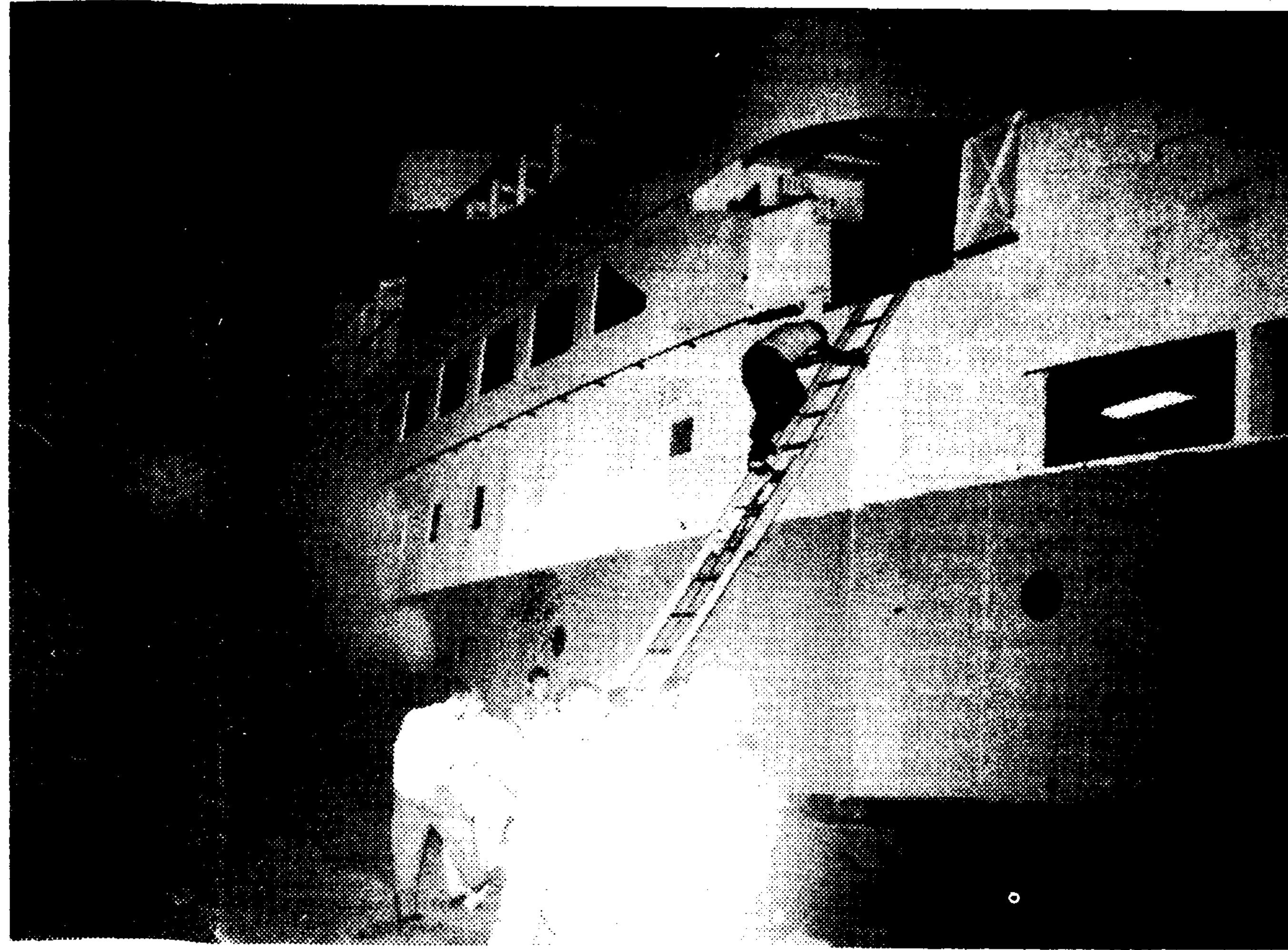
Iskanderov staat aan het hoofd van een wankele coalitie van democraten en Moslim-radicalen nadat Nabijev, de vroegere leider van de Communistische partij, aan de kant werd gezet. Een radiozender zond een boodschap uit van de strijders van Koeljab waarin Iskanderov ervan werd beschuldigd een fundamentalistisch Moslim-bewind in het land te willen vestigen.

De bedoeling was de noodtoestand te handhaven tot 1 januari 1993. De avondklok in de Tadzjiekse hoofdstad was bedoeld om nachtelijk plunderen en stelen tegen te gaan. Het is niet bekend of de nieuwe machthebbers deze maatregelen handhaven.

De rebellen hebben volgens berichten van het persbureau Interfax de hoofdstad volledig in handen. Bij de strijd in Doesjanbe zouden doden en gewonden zijn gevallen. In voorsteden doen zich nog steeds steeds gevechten voor, aldus Interfax.

De Russische minister van Defensie, Pavel Gratsjev, heeft de Russische troepen in Doesjanbe opdracht gegeven neutraal te blijven in het conflict. Eenheden van de 201e gemotoriseerde infanterie-divisie bewaken het station en het vliegveld in de hoofdstad. Volgens een woordvoerder van het Russische ministerie van Defensie is dat een voorzorgsmaatregel indien Russisch sprekende inwoners moeten worden geevacueerd.

Veerboot in brand

■*ORANJESTAD — In de haven van Oranjestad brak gisteravond brand uit aan boord van de veerboot Ferry Almirante Luis Brion. Er werd mede gezien de kans op ontploffingen groot alarm geslagen. De brand werd vanaf de kade en een sleepboot bestreden. Na ruim vier uur was het vuur onder controle. De twintig passagiers en dertien bemanningsleden konden de veerboot tijdig verlaten. Twee bemanningsleden die overboord sprongen, raakten licht gewond. Een groot aantal van de reeds geladen auto's kon in veiligheid worden gebracht. Het gevaar dreigt dat de boot in de haven van Ornajestad zinkt. De boot vaart normaliter van Oranjestad naar Willemstad en Caracas.*

Ñapa

In ÑAPA, de weekendbijlage van de Amigoe van vandaag, zaterdag 24 oktober 1992:

* DE KLM IS geen monopolist en heeft zich altijd opgesteld alsof er concurrentie is. Dat zegt marketing manager Willem Hondius die deze week afscheid heeft genomen en binnenkort zal worden opgevolgd door Paul Fijen. Jeannette van Ditzhuijzen sprak met Hondius over allerlei zaken die met de KLM-vestiging op Curaçao te maken hebben. pag. 1

* SCHILDER-dichter Clyde Lo A Njoe, afkomstig van Aruba maar al sinds 1960 woonachtig en werkzaam in Nederland, wil zich in zijn kunstbeleving losmaken van de Caribische clichés. Daarom is hij blij dat hij zich op tijd ontdaan heeft van het 'kleine dorpelijke denken' en zich nu vrijer kan uiten. Een vraaggesprek met Jos de Roo. pag.3

* WIST U dat er op het eiland St.Eustatius een heus tropisch regenwoud is waar de natuurliefhebber uren in kan ronddolen. Stella van Rijn ondernam de tocht in gezelschap van gids Ronald en vertelt in een reportage op pag. 4 wat voor moois ze daarbij allemaal tegenkwam.

* VERDER in Ñapa deze week: Aart Broek analyseert het werk van de met de Nobelprijs voor literatuur bekroonde Caribische schrijver Derek Walcott, een vraaggesprek met generaal Norman Schwartzkopf oftewel Stormin' Norman, een recensie van Carel de Haseth over een zeldzaam mooie tentoonstelling in Amsterdam en de rubrieken Buitenland, Techniek, Filatelie, Ziek en Gezond en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

Abonnees van de Amigoe ontvangen de tien pagina's tellende bijlage gratis; in de losse verkoop kosten krant en Napa samen één gulden.

Servische piloten in Bosnië volgen bevel niet op

VN:Meer troepen nodig voor vredesmacht in Joegoslavië

NEW YORK - Voor het eind van het jaar zal de vredesmacht van de Verenigde Naties in Bosnië-Hercegovina waarschijnlijk worden uitgebreid tot meer dan achtduizend man. Dit hebben VN-functionarissen vrijdag verklaard. Servische piloten hebben verhinderd dat Servische militaire vliegtuigen Bosnië-Hercegovina zouden verlaten met bestemming Belgrado. VN-mensenrechten-rapporteur Tadeusz Mazowiecki is van mening dat de "etnische schoonmaak" in het vroegere Joegoslavië zijn doel al heeft bereikt.

De VN-vredesmacht, die met name voor de begeleiding van hulpkonvooien wordt ingezet, zal midden-november op een sterkte van iets minder dan zevenduizend infanterie- en ondersteuningstroepen zijn. Ruim zeshonderd blauwe baretten zijn al in het gebied gearriveerd. Naar de republiek wordt volgende maand ook een Nederlandse transporteenheid gestuurd die samen met Belgische militairen een bataljon van vierhonderd man zal vormen. Groot-Brittannië stuurt 2.400 militairen, Frankrijk 1.650, Canada tussen de elf- en twaalfhonderd en Spanje zevenhonderd. De Amerikanen zullen voor het eerst bijdragen aan de VN-operatie met een groot veldhospitaal dat echter in Kroatië zal worden neergezet. Er is een medische staf van 350 tot zeshonderd personen voorzien.

NEUTRALISERING

De Servische piloten in Bosnië-Hercegovina hebben de luchthaven van Banja Luka geblokkeerd om te verhinderen dat hun vliegtuigen worden overgebracht naar Joegoslavische vliegvelden. Dat meldt de onafhankelijke krant Borba in Belgrado. Tot de verplaatsing is opdracht gegeven door de leider van de Bosnische Serviërs, Radovan Karadzic, na overleg met de voorzitters van de Joegoslavië-conferentie Cyrus Vance en Lord Owen. In een vraaggesprek met Borba veroordelen de piloten in Banja Luka unaniem het akkoord over de neutralisering van de Servische luchtmacht. Zij spreken van "een overgave en verraad aan het Servische volk". Op het vliegveld van Banja Luka zijn veertig gevechtsvliegtuigen en helikopters gestationeerd.

De politiek van etnische schoonmaak in het voormalige Joegoslavië "heeft zijn doel reeds bereikt". Tot die conclusie is Tadeusz Mazowiecki vrijdag gekomen na zijn tweede, tiendaagse bezoek aan de uiteengevallen veelvolkerenstaat. De voormalige Poolse premier is momenteel speciale rapporteur van de Verenigde Naties voor mensenrechten in Joegoslavië. Volgens Mazowiecki is de situatie van de rechten van de mens niet verbeterd sinds zijn eerste bezoek afgelopen augustus. "integendeel, vooral in Bosnië-Hercegovina blijft de situatie achteruitgaan." Mazowiecki presenteerde zijn conclusies in Geneve. Waarnemers zien in zijn verklaring dat alle Moslims en Kroaten uit het noorden van Bosnië zijn verdreven, een bevestiging dat de Bosnische Serviërs vrijwel al hun militaire doelen hebben verwezenlijkt.

Chinese president ontvangt Akihito

■*BEIJING - Keizer Akihito van Japan (rechts) is vrijdag aan zijn historische bezoek aan China begonnen. De Japanse keizer werd verwelkomd door president Yang Shangkun (links). Daarna werd de erewacht geïnspecteerd*

(AFP-satellietfoto)

Na Bijlmerramp: Tweeduizend illegalen gemeld

AMSTERDAM - In totaal hebben bijna tweeduizend illegalen zich gemeld bij het Bevolkingsregister in Amsterdam in de hoop in aanmerking te komen voor legalisering.

Volgens wethouder A. Wildekamp krijgt staatssecretaris Kosto van Justitie volgende week een eerste lijst met 52 namen van mensen die daadwerkelijk als getroffenen worden aangemerkt. Het gaat om een deel van de 276 mensen die zich zaterdag tijdens een speciaal spreekuur hebben gemeld. Wildekamp verwacht dat dit aantal zich nog slechts in geringe mate uitbreidt.

Bij neerslaan muiterij gevangenis:

Braziliaanse MP van moorden beschuldigd

RIODEJANEIRO - Ongeveer 150 soldaten en officieren van de Militaire politie (MP) zijn in een onderzoek naar het neerslaan van een opstand in een Braziliaanse gevangenis beschuldigd van moord. Daarbij kwamen 111gedetineerden om het leven.

Kolonel Luiz Gonzaga de Oliveira, belast met het onderzoek, verklaarde vrijdag tegenover de pers dat "bepaalde officieren en soldaten hebben toegegeven hun wapens tegenover de gevangenen te hebben gebruikt". Ook officieren die opdracht hebben gegeven tot het schieten op gevangenen, zijn van moord beschuldigd. Overigens vinden de betrokken officieren zelf dat er sprake was van "legitieme zelfverdediging". Volgens gevangenen die het hebben overleefd, hebben militairen met machinegeweren op hen gescshoten en werden sommigen geexecuteerd in hun cel waar ze zich hadden opgesloten.

Het bloedbad werd aangericht begin oktober in de gevangenis van Sao Paulo waar volgens de autoriteiten een machtsstrijd gaande was tussen twee bendes. De gevangenis was met 7.350 mensen overvol en werd in de lokale pers dan ook "Het Kruitvat" genoemd. Het gebouw kan ten hoogste 3.500 mensen huisvesten.

Om terugkeer democratie te bevorderen:

Washington haalt Cuba-embargo aan

MIAMI - De Verenigde Staten hebben vrijdag hun druk op Cuba versterkt om de terugkeer van de democratie op het eiland te bevorderen. President George Bush ondertekende in Miami de "Cuban democracy act" die ook buitenlandse vestigingen van Amerikaanse bedrijven handel met Cuba verbiedt. Verder zijn er boetes voor schendingen van het embargo en een serie voorwaarden voor politieke normalisering in de wet vastgelegd.

Onder bijval van vijfhonderd aanhangers, onder wie een groot aantal Cubaanse ballingen zei Bush: "Onze politiek en principes berusten op een geloof: Voor de vrijheid van Cuba moet Fidel Castro vallen." De verscherping van het embargo is door de Europese Gemeenschap bekritiseerd en kan leiden tot nog meer spanningen tussen Washington en Brussel. De EG vindt dat het handelsverbod voor buitenlandse vestigingen van Amerikaanse bedrijven in strijd is met het internationaal handelsrecht.

Amerikaanse filialen in Nederland, Spanje, Frankrijk, Italië en Duitsland drijven voor vijfhonderd miljoen dollar per jaar handel met Cuba. In totaal bedraagt de EG-handel met Cuba jaarlijks zeshonderd miljoen dollar.

Opstand in jeugdgevangenis

■ *SAO PAULO - Bij een muiterij in de jeugdgevangenis van Sao Paulo zijn zeker tientallen gewonden gevallen. Er werd aanzienlijke schade aangericht doordat de muitende gevangenen de brand staken in onder meer het administratiegebouw. Het kwam tot een uitbarsting nadat een gevangenis-bewaarder een der gedetineerden onheus had behandeld. Toen de muiterij bedwongen was werden de gedetineerden afgevoerd. Onlangs bij een opstand in een grote gevangenis in Brazilië zijn er tientallen doden gevallen. Blijkens een vrijdag verschenen rapport kwamen er toen heel wat mensen om het leven door het geweldadige optreden van de ingezette militairen.*

Eilandsraad vergadert 21 uur:
Debat drugspreventie en algemeen welzijnsbeleid levert niets op

WILLEMSTAD — Tijdens de eilandsraadvergadering die donderdag en vrijdag werd gehouden over criminaliteit, tekende zich, afgezien van de partijpolitieke geschillen, twee stromingen in de eilandsraad af. Beide stromingen hebben tot doel de totaal uit de hand gelopen gevolgen van de misdaad terug te dringen. Alleen de wegen die daartoe zouden moeten worden bewandeld, staan lijnrecht tegenover elkaar. De NVP en DP willen vooral meer overheidsbemoeienis om een betere greep op de ontwikkelingen te houden, de MAN wil juist dat de overheid terugtreedt en dat preventie en behandeling meer worden overgelaten aan de professionele werkers, opdat de continuïteit van het beleid beter wordt gewaarborgd.

Wegens die verschillen van inzicht voelt de MAN dan ook niets voor het oprichten van een Nationale Drugsraad die uitsluitend uit vertegenwoordigers van politieke partijen bestaat. Het voorstel van de NVP om dan een Plataforma op te richten dat de Nationale Drugsraad gaat adviseren, was wel een voorzichtige tegemoetkoming aan de MAN. Voorzichtig, omdat ook in dat platform naast sociale groeperingen weer vertegenwoordigers van de overheid zouden moeten komen te zitten en omdat het platform alleen een adviserende en geen beslissende stem zal krijgen. Tussen de coalitie en de MAN is nu afgesproken dat er in elk geval verder gepraat wordt over de invulling van drugspreventie.

Volgende week donderdag wordt in de Centrale Commissie weer over criminaliteit gesproken, ditmaal met de politie. Die zal nader ingaan op de beschikbare cijfers over criminaliteit. Dan komt ook de door verschillende raadsleden aangehaalde (on)zichtbaarheid van de politie in de wijken aan de orde. De politie valt dan wel onder de Landsregering, maar moet haar werk op het eiland uitvoeren.

HARDER

Tijdens de eilandsraadvergadering tekende zich een maatschappelijke verharding af. Zo vindt de coalitie het tijd worden dat er meer eisen aan jeugdige onderstandtrekkers worden gesteld. "Het is toch te gek dat een instituut als Feffyk, dat met veel geld in stand wordt gehouden, de (her)scholingscursussen die zij aanbiedt vaak niet gevuld krijgt, terwijl er duizenden onderstandtrekkers zijn, maar bedienend personeel en tuinlieden uit het buitenland moeten worden gehaald", bracht Bentoera naar voren. "Bovendien ontstaat drugsgebruik en criminaliteit juist vaak daar waar mensen niet genoeg om handen hebben en in een uitzichtloze situatie verkeren".

Ook Mendes de Gouveia vindt, dat er naar een systeem moet worden toegegaan, dat onderstandtrekkers die geen scholing willen volgen of geen werk willen verrichten, dan maar geen geld uit de gemeenschapspot moeten krijgen. Of in dat geval niet de beoogde terugdringing van de criminaliteit teniet zal worden gedaan, kwam niet duidelijk aan de orde.

Ook de MAN wordt harder. Die vindt het tijd worden voor een maatschappelijke discussie over verplicht afkicken van verslaafden, op te leggen door het Openbaar Ministerie als alternatieve straf. Voor dat laatste is de coalitie nog wat huiverig. Hoe stel je vast dat iemand verslaafd is; moet er een soort 'hondenvanger' door de stad gaan lopen om mensen op te pakken; wanneer en hoe stel je vast dat iemand een maatschappelijk onaanvaardbare overlast bezorgt en wie bepaalt de grenzen van het toelaatbare?

Als rode draad door de betogen van de coalitiegenoten liep de term 'algemeen welzijn'. Algemeen welzijn boven het individueel welzijn. Dat is niet alleen de verantwoordelijkheid van de gekozen bestuurders, maar van allen in de maatschappij, aldus de coalitie, die daarvoor een speciale taak weggelegd ziet "voor onderwijzend personeel, ouders, sportleiders, wijkleiders, de pers en alle anderen die vormend bezig zijn". En dan vooral niet alleen tijdens werkuren, maar ook en vooral daarbuiten. Zo pleitte Mendes de Gouveia voor het weer instellen van instituten als Brakkeput en Scherpenheuvel, waar jongeren niet alleen worden opgevangen maar ook een vak leren, te leiden door mensen "met de toewijding van de fraters van weleer".

De vergadering kreeg door al die filosofische beschouwingen, zo werd door een aantal raadsleden geklaagd, meer het karakter van een begrotingsbehandeling dan van een besluitvormende vergadering. Over het instellen van een Nationale Drugsraad noch over enig ander voorstel werden de afgelopen twee dagen spijkers met koppen geslagen.

■WILLEMSTAD — De gala-première van KLM-show The return of the Snip is een groot succes gebleken. Zo'n 400 mensen hebben gisteravond ongeveer zes uur lang kunnen genieten van show en lekker eten in de grote expositie-zaal van het ITC. De show, die ook vanavond en zondag voor het publiek te zien is, is zonder meer gevarieerd. Het geheel duurde volgens sommigen een beetje te lang, maar ja, voor de Snip heb je dat over... Op de ene foto de cockpit van de Snip die binnenkort, met de gelden die middels deze show worden ingezameld, een eigen onderkomen krijgt. Geheel links is KLM-Cariben-directeur Frans Gruber te zien, geheel rechts de minister van Verkeer Dester Nisbeth; op de andere foto een scène uit de musical Jeans die het publiek muzikaal meenam op een reis terug in de - goede oude - tijd.

Snipshow brengt publiek in hogere sferen

Studie afgerond
Binnenkort nationaal debat over staatkundige positie St Maarten

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG - De Vereniging Concensus is klaar met de eerste fase van een studie over een andere staatkundige structuur voor Sint Maarten. Het afgelopen half jaar heeft deze vereniging namelijk diverse staatkundige constructies onder de loep genomen. De bedoeling is dat er binnenkort, in de tweede fase en na een nationaal debat, een Concept Verdrag van Samenwerking wordt aangeboden aan de twee regeringen op het eiland.

Concensus is een vereniging die speciaal in het leven is geroepen om een studie te doen over een mogelijke nieuwe staatkundige structuur voor Sint Maarten. De strijd van Curaçaose politieke partijen voor een aparte status in het Koninkrijk der Nederlanden, rezen ook stemmen op in zowel het Franse als het Nederlandse deel van Sint Maarten voor een andere staatkundige constructie binnen of buiten het Koninkrijksverband.

De vereniging bestaat uit personen en belangenorganisaties uit diverse lagen van de bevolking van Sint Maarten. Staatkundige constructies die nader werden bestudeerd zijn ondermeer die van de Nederlandse Antillen en Nederland, de staatkundige relatie tussen Puerto Rico en de Verenigde Staten en Nieuw Caledonië met Frankrijk.

Deze studie van Concensus in het komende nationaal debat winnen aan belangstelling omdat onlangs nog het Franse gedeelte van Sint Maarten een duidelijke NEE liet horen tijdens het Franse referendum over het Verdrag van Maastricht. Dit verdrag raakt namelijk ook de staatkundige positie van Sint Maarten aan, want in Frankrijk leeft sterk de stelling dat alle Franse koloniën ook geïntegreerd moeten worden in Europa.

Maar liefst 72 procent van de bevolking in het Franse deel van Sint Maarten stemde NEE tegen het Verdrag van Maastricht. Dit deel valt als Frans overzees gebied echter onder Gualeloupe. In dit Caraïbisch en tevens Frans overzees gebied, stemde de meerderheid van de bevolking JA op hetzelfde Franse referendum. Het resultaat uit Gualeloupe overstemde toen het negatieve stembusresultaat in Sint Maarten. Het saldo was een JA op het referendum voor de Caraïsche Franse overzeese deelgebieden.

Op Sint Maarten ziet men de Franse voornemens om het eiland op te nemen in Europa als een directe aanslag op de huidige staatkundige structuur van het eiland. Dit omdat de twee delen van het eiland verder uiteengedreven worden, in plaats van nader bij elkaar te komen. Vandaar dat een andere sociaal actieve groepering op het eiland, de Saint Martin Educational and Cultural Organization (SMECO) nu al hard werkt aan het Verdrag van Samenwerking (Treaty of Coöperation) tussen de twee delen.

Verdachte trammoord vrijgesproken

AMSTERDAM/WILLEMSTAD — De rechtbank in Amsterdam heeft vrijdag de 29-jarige Antilliaan G.B. vrijgesproken van de verdenking een 53-jarige stadgenoot te hebben doodgestoken in tram 9, op 23 november van het vorig jaar. B. heeft altijd ontkend. Vrijdagochtend tijdens de zitting eiste officier van justitie mr. C. Goes acht jaar gevangenisstraf. De eis gold tevens de poging tot doodslag op de echtgenote van het slachtoffer. De vrouw had tijdens de worsteling in de bomvolle tram geprobeerd de vechtpartij tussen het slachtoffer en de dader te beeindigen. Volgens de officier van justitie was het wettig bewijs geleverd door verklaringen van een aantal ooggetuigen, die B. van foto's en tijdens confrontaties meenden te herkennen. B. werd pas in juli van dit jaar aangehouden. De rechtbank achtte het bewijs evenwel niet geleverd en volgde de visie van B.'s advocate, mr. Th. Gijsberts.

Over parlementariërsfonds
Eilandsraad verwerpt motie van Nos Patria

WILLEMSTAD — Een door de Nos Patria ingediende en door de FOL en SI ondersteunde motie werd gistermiddag met zes stemmen voor en vijftien stemmen tegen verworpen tijdens de eilandsraads vergadering. Behilia stelde voor dat op vrijwillige basis en met ingang van januari 1993 parlementariërs maandelijks tien procent van hun bruto inkomen, dan wel minimaal honderd gulden, doneren aan jeugdgroeperingen. Dit in het kader van de drugspreventie. De MAN, de NVP en de DP vonden dit wel een 'sympathiek' voorstel, maar hadden toch bezwaren tegen de formulering van de motie.

De NVP-fraktie bracht naar voren, dat tijdens de vergadering is voorgesteld een breed, uit allerlei groeperingen van de maatschappij bestaand platform voor drugsbestrijdingsadviezen op te richten, en dat hun werk veel geld zal gaan kosten. Indien de motie zodanig zou worden gewijzigd, dat ook anderen dan alleen parlementariërs in het door Behilia op te richten fonds zouden kunnen doneren, zou de NVP met de motie instemmen.

De bezwaren van de MAN richtten zich vooral op de duur van de donatie (een jaar). "Het drugsbeleid ontbreekt het juist aan continuiteit. Wat gebeurt er na dat eerste jaar?" Bovendien zouden ook anderen moeten kunnen doneren, vindt ook de MAN, bijvoorbeeld in het door hen voorgestelde op te richten non-gouvernementeel Instituut Drugspreventie. Eerder had Don Martina ook opgemerkt, dat wie wil geven dat moet doen, zonder daar een visitekaartje aan te hangen. "Je geeft of je geeft niet, maar je gaat je donatie niet aan de grote klok hangen."

De DP vond eveneens dat ook anderen in de gelegenheid moeten worden gesteld in het op te richten fonds te storten.

Behilia wilde de tekst van de motie echter niet veranderen, want dit zou volgens hem de gedachte achter de motie aantasten. "Wij willen met deze motie laten zien dat het ons, als politici, ernst is met de drugsbestrijding en het op het rechte pad houden van de jeugd. We willen laten zien, dat we bereid zijn ons daarvoor persoonlijk in te zetten." Ook Hueck vond dat niemand tegen de motie kon zijn, omdat het gaat om een vrijwillige bijdrage en niemand tot iets wordt verplicht. Godett zei het materialistisch te vinden, als men niet eens bereid is honderd gulden per maand te doneren voor de jeugd.

Behilia merkte nog op, dat als anderen een motie zouden indienen met de voorgestelde wijzigingen, hij deze zou ondersteunen. Een motie met een andere tekst werd echter door niemand ingediend.

Foto-expositie

WILLEMSTAD — De Duitse fotograaf Dieter Ollech exposeert van dinsdag 27 tot en met zaterdag 31 oktober in de volwassenenafdeling van de openbare bibliotheek. De expositie is getiteld 'Who knows Pinnow anyhow' en toont foto's van het leven van Duitse boeren na de val van de muur in 1989. De organisatie is in handen van Downtown Management Organization (DMO).

De fototentoonstelling is een initiatief van de schrijvers Velma Solomons en Roland Colastica. Zij zijn al enkele maanden actief op het gebied van een culturele uitwisseling tussen Curaçao en Duitsland. Deze uitwisseling wilden zij graag doortrekken naar het Duitse *Oktoberfest*. Dit wordt jaarlijks door DMO georganiseerd.

Ollech is niet alleen op het eiland vanwege deze expositie. Hij heeft tevens de opdracht gekregen een fotoreportage van Curaçao te maken. Deze zal straks in een aantal Duitse steden te bekijken zijn. 'Who knows Pinnow anyhow' is ook in heel Duitsland te bezichtigen geweest.

Saleh in speech over mensenrechten:
"Goede omgang met hulpgelden vereist"

WILLEMSTAD — Gouverneur mr. J. Saleh heeft donderdag tijdens een conferentie te Williamsburg (Virginia) gesproken over mensenrechten en ontwikkelingshulp.

Hij benadrukt in zijn betoog dat mensenrechten universeel zijn en niets te maken hebben met cultuur of godsdienst. De rechten van de mens - gelijke behandeling voor de wet, een eerlijk proces, vrijwaring van foltering en onmenselijke en vernederende behandeling, het recht op vrijheid van meningsuiting, van vergadering, vereniging en beweging - kunnen alleen in een democratie gedijen. Maar we moeten er volgens de gouverneur wel voor waken om aan ontwikkelingslanden van buiten af een democratische regeringsvorm op te leggen. Democratie moet het resultaat zijn van initiatieven die uit het land zelf komen.

Prioriteit heeft de economische democratie: ieder lid van de bevolking heeft daarbij vrije toegang tot de economische bronnen en kan een grote rol spelen in de ontwikkeling van het land. Maar zonder een stabiele maatschappij kan er geen economische ontwikkeling plaatsvinden, aldus Saleh. Iedereen moet betrokken worden bij de ontwikkeling. De bevolking dient invloed te kunnen uitoefenen op haar eigen situatie; en dat kan alleen wanneer er sprake is van participatie en democratie.

Saleh meent dat de ontwikkelde landen de ontwikkelingslanden zouden moeten helpen bij het vestigen van een echte democratische regeringsvorm. Dat vereist weer een goede omgang met de manier waarop ontwikkelingsgelden worden gebruikt. Positieve ondersteuning en een open dialoog met de betrokken landen zijn van groot belang.

Alleen in gevallen van extreme schending van de mensenrechten kan opschorting van de economische hulp noodzakelijk zijn. Daarbij moet goed opgelet worden dat niet de belangen van de niet-bevoorrechte delen van de bevolking worden geschaad. De gouverneur hecht grote waarde aan de activiteiten van mensenrechtengroeperingen als Amnesty International en America's Watch. Soms vinden regeringen het makkelijker om toe te geven aan de wereldopinie dan aan de officiële verzoeken van regeringen uit ontwikkelde, Westerse landen.

Er bestaat dus geen standaardrecept in de omgang met landen waar de mensenrechten niet gewaarborgd zijn. Van een land dat geteisterd wordt door burgeroorlog of dat een linkse of rechtse groepering bestrijdt die de democratie omver tracht te werpen, kan niet verwacht worden dat het op zeer korte termijn de mensenrechten verbetert.

Heroverweging of opschorting van economische hulp in gevallen van schending van de mensenrechten heeft niets te maken met het recht van non-interferentie in interne kwesties, aldus Saleh. Zodra een land bij voorbeeld de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens heeft ondertekend, kan een donorland vragen stellen over een duidelijke schending van die rechten. Het donorland dient echter meer te doen dan de feiten van die schending te onderzoeken. Het moet ook proberen om de sociale structuren in het betrokken land zodanig te verbeteren, dat de bescherming van de mensenrechten gegarandeerd kan worden.

STTK: praten over verlagen van uitgaven

WILLEMSTAD — De STTK eist van de overheid dat zij met de vakbonden en het bedrijfsleven om de tafel gaat zitten. Gesproken zou moeten worden over de maatregelen ter verlaging van de uitgaven, zoals die door laatstgenoemde partijen is voorgesteld.

De STTK is tegen de omzetbelasting omdat dit een aantasting van de koopkracht betekent. De vakbond steunt dan ook acties die de Kamara Sindikal en de SSK mogelijk willen voeren tegen de invoering ervan.

WILLEMSTAD — De oudercommissie van de huishoudschool Ancilla Domini houdt morgen voor de ouders van de leerlingen een sociaaleducatieve middag. Vanaf 14:30 uur wordt er het kaartenspel 'bon kuné' gespeeld.

Verbetering kruispunt Sta.Rosa/Seru Loraweg

WILLEMSTAD — De Dienst Openbare Werken (DOW) maakt bekend dat wegens reparatiewerkzaamheden aan het kruispunt Sta. Rosaweg/Seru Loraweg/Weg naar Sta. Catharina, dit kruispunt morgen (zondag) voor het verkeer gesloten zal zijn.

Het verkeer vanuit de richting Schottegatweg Oost zal als volgt worden omgeleid: Sta. Rosaweg, Didoweg, Clioweg, Seru Loraweg, Kaya Kasha, Kaya Milon di Seru, Pitastraat, Katunastraat en Sta. Rosaweg. Ook bestaat voor dit verkeer de volgende mogelijkheid: Sta. Rosaweg, Kaya Janchi Wever, Cas Coraweg, Weg naar Sta. Catharina en daarna via verschillende naamloze wegen naar de Sta. Rosaweg.

Voor het verkeer vanuit Sta. Rosa richting Punda geldt de volgende omleidingen: Sta. Rosaweg, rechts via naamloze wegen naar de Weg naar Sta. Catharina, Cas Coraweg, Kaya Janchi Wever en Sta. Rosaweg. Tevens bestaat de volgende mogelijkheid: Sta. Rosaweg, links de Katunastraat naar binnen, Pitastraat, Acasiastraat, Kaya Milon di Seru, Kaya Kasha, Seru Loraweg, Clioweg, Didoweg en Sta. Rosaweg.

Het verkeer komende vnauit de Seru Loraweg en de Weg naar Sta. Catharina kan gebruik maken van bovengenoemde wegen om hun bestemming te bereiken.

Een en ander zal via verkeersborden duidelijk worden aangegeven. De verkeersdeelnemers wordt verzocht hun snelheid aan te passen en de aanwijzingen stipt te volgen.

WILLEMSTAD — Vrijdagmiddag is een 79-jarige man aangereden door een vrachtwagen op de Weg naar Welgelegen.

WILLEMSTAD — Een café in Saliña is in de vroege vrijdagochtenduren op last van de politie meteen gesloten. De eigenaar van de zaak had al om 02.00 uur dicht moeten zijn. Om 03.40 uur vond de politie het welletjes. De bezoekers werden uit het café gezet.

RECHTER MR H. WARNINK

39 Bijlmerslachtoffers zijn geïdentificeerd

AMSTERDAM/WILLEMSTAD — De lijst met geïdentificeerde slachtoffers van de vliegramp in de Bijlmer telt inmiddels 39 namen. De verwachting is dat dit aantal zal stijgen tot 43. Volgens politiecommissaris B. Welten staan er nog vier namen op de lijst van vermisten die zo goed als zeker bij de ramp zijn omgekomen. Na DNA-onderzoek worden die namen naar verwachting aan lijst 1 toegevoegd. Hij zei dit tijdens een vrijdagmiddag in het Amsterdamse stadhuis gehouden persconferentie. De tweede lijst van vermisten telt nog vijf namen. Het is niet zeker of deze mensen worden vermist in verband met de vliegramp. Het oorspronkelijk aantal mensen dat als vermist was opgegeven bedroeg vijftienhonderd. De gemeente vreesde aanvankelijk dat zeker 250 mensen bij de ramp van 4 oktober waren omgekomen. Absolute zekerheid over het aantal mensen dat het leven heeft gelaten kan volgens Welten nooit worden gekregen. Volgens patholoog-anatoom A. Busuttil uit Edinburgh, die als specialist was betrokken bij het onderzoek naar de vliegramp in Locterbie drie jaar geleden, is het niet onmogelijk dat van 10 procent van de slachtoffers geen spoor wordt teruggevonden. Het feit dat de identiteit van de meeste vermisten vast staat, houdt in dat er geen collectieve begrafenis zal plaatsvinden, zo deelde Welten mee. Van de lijst van de 180 vermisten die premier M. Liberia-Peters van de Nederlandse Antillen had opgesteld, is niemand overgebleven. Welten: "We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat veel mensen op de Antillen het wel prettig vonden dat de politie familieleden boven water haalde die ze al langer misten."

De Amsterdamse Gemeentelijke Sociale Dienst (GSD) heeft in totaal 882.000 gulden uitgekeerd aan mensen die door de vliegramp hun hele hebben en houden zijn kwijtgeraakt. 186 mensen kregen een eenmalig bedrag van 376 gulden om te kunnen voorzien in de eerste kosten van levensonderhoud. 66 gezinnen kregen een bedrag van in totaal 562.000 gulden om een nieuwe woning te kunnen inrichten. Aan vijftig huishoudens is in totaal een bedrag van 240.000 gulden gegeven voor de inrichting van noodwoningen. Volgens wethouder Wildekamp is staatssecretaris Ter Veld ermee akkoord dat deze giften niet met de bijstandsuitkering worden verrekend. Met de belastingdienst zijn over een soortgelijke regeling nog onderhandelingen gaande. 318 Gezinnen hebben inmiddels vervangende woonruimte aangeboden gekregen. 260 huishoudens zijn afkomstig uit het rampgebied, de rest heeft op medische indicatie andere woonruimte gekregen.

WILLEMSTAD — Vrijdagochtend is een 33-jarige man bij een steekpartij zodanig gewond geraakt dat hij met een flinke snijwond in zijn voet per ambulance naar het Sehos moest worden gebracht. Het incident deed zich voor te Dein. De ruzie vooraf ging om een bedrag van 75 cent.

Burger moet zèlf naar de rechter

Noticiero mag publiceren

WILLEMSTAD — Noticiero mag letterlijk alle uitgelekte geheimen publiceren van het onderzoek naar de anonieme verdachte in wat in de startfase heette het smeergeldenonderzoek Landsradio. Dat mag althans zolang geen enkele burger die in het onderzoek getuigde een aanklacht indient tegen Noticiero om te voorkomen dat hij geciteerd wordt. Het Land in casu het Openbaar Ministerie (O.M) zal met weinig succes een 'burgerlijke' klacht indienen. Een civiele oftewel privaatrechtelijke rechtszaak leent zich als middel in dit geval niet voor het O.M.; dat is immers een instantie die zich bezighoudt met publiekrechtelijke zaken.

Dat is de voor leken zeker ingewikkelde conclusie van een kort geding van het Land tegen het dagblad Noticiero en zijn hoofdredacteur Rigoberto Galán Melendrez. Het werd vrijdagochtend behandeld en nog in de middag door rechter mr. H. Warnink met een vonnis in het voordeel van Noticiero afgesloten. Het geding werd gestart nadat het ochtenblad maandag en woensdag twee getuigenverklaringen van Melvin Richards en Jose Cijntje integraal publiceerde. In de verklaringen werden namen, bedragen en vermoedens werden genoemd. De publikaties vonden plaats terwijl het onderzoek nog in volle gang is.

> ■*Artikel 1382 uit het Antilliaans Burgerlijk Wetboek luidt: "Elke onrechtmatige daad, waardoor aan een ander schade wordt toegebracht, stelt degenen door wiens schuld die schade veroorzaakt is in de verplichting om dezelve te vergoeden."*
>
> *(Geciteerd uit het gelijkluidend artikel 1401 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek.)*

De overheid heeft *wel* de taak door bestuur en wetgeving de privacy van burgers beschermen. Burgers mogen *wel* een civiele zaak beginnen tegen de overheid als zij de privacy van burgers onrechtmatig schendt of „prijsgeeft. Burgers mogen *wel* een proces beginnen als een andere burger hen beledigt of schade bezorgt door vertrouwelijk bedoelde, geheime uitlatingen te publiceren. Maar de overheid mag niet via een civiele zaak opkomen voor de burger die schade is aangedaan. En de overheid mag evenmin in een civiele zaak schade aan een van haar eigen belangen aanhangig maken bij de rechter. Dat belang was en is in het huidige geval het 'onderzoeksbelang' in het spraakmakende corruptie-onderzoek.

De rechter zegt in zijn oordeel: "Dit onderzoek vindt plaats in het kader van een typische overheidstaak. Te weten de zorg voor de rechtshandhaving. Het belang dat de overheid bij een (zoveel mogelijk ongestoorde) uitoefening van deze taak heeft, is geheel publiekrechtelijk van aard en behoort niet tot de belangen waaraan het burgerlijk recht, in het bijzonder artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek bescherming beoogt te bieden."

PRIVACY

Voor zover het gaat over de rol van de overheid in het waken voor de privacy van degenen, wier namen in de vertrouwelijk bedoelde stukken genoemd worden, zegt rechter Warnink dit:

"Inderdaad heeft het land hier een plicht; deze is echter in de eerste plaats gericht op het eigen optreden van de overheid. Zij zal niet onnodig (...) namen van personen in de publiciteit brengen of gegevens aan de openbaarheid prijsgeven, waardoor die privacy wordt geschaad. Hier zijn in zoverre privaatrechtelijke belangen in het geding, dat een burger wiens privacy door handelingen van de overheid onrechtmatig wordt geschonden, die overheid daarop in een civiel proces kan aanspreken."

"Het (zoveel mogelijk) waken voor de privacy van de burgers in het algemeen is voor het overige evenwel weer een typische overheidstaak, waaraan zij door wetgeving en bestuur gestalte kan geven; bij de naleving van haar terzake gegeven voorschriften of beleidsregels is geen privaatrechtelijk belang van de overheid zelf aan te wijzen."

TIP

"Voor zover er door (...) publikaties individuele belangen van burgers zijn geschonden, en dit jegens hen een onrechtmatige daad zou opleveren, is het niet aan de overheid evenmin als aan een andere willekeurige derde - zonder van hen daartoe uitdrukkelijk machtiging te hebben verkregen -een vordering als de onderhavige in te stellen." Indien zij dat willen, kunnen de betrokken burgers zelf naar de rechter stappen, zo tipte de rechter.

Geen enkele van de - naar verluidt - 51 personen wiens getuigenverklaringen nu op straat zijn, is nog naar het gerecht gestapt. Volgens persrechter mr. Stüger was vrijdagmiddag omstreeks 16.30 uur nog geen enkel (kort) geding tegen Noticiero ingediend door een burger.

Warnink besteedde relatief weinig woorden aan de eis van Noticiero om de in beslag genomen kopie van de getuigenis van Melvin Richards terug te krijgen van het O.M. Het document werd maandagavond in beslag genomen bij een inval op de redactie door de politierecherche en een officier van justitie. Die inbeslagname was toegestaan in het kader van het onderzoek naar het antwoord op de vraag of hier sprake was van een strafbaar feit, zo meent de rechter. Dat strafbaar feit zou dan zijn het onbevoegd doorspelen van ambtelijke stukken van Justitie aan derden. Met de inval is de dienstdoende officier van justitie maandagavond niet zijn boekje te buiten gegaan, aldus het vonnis van het gerecht in eerste aanleg. Het land heeft veertien dagen de tijd om in hoger beroep te gaan.

Waarden en normen in Curaçaose Eilandsraad

WILLEMSTAD —Het lage peil dat Arubaanse Statenvergaderingen soms bereiken, werd nog niet gehaald, maar een verheffende vergadering van de eilandsraad Curacao was het zeker niet, die de afgelopen twee dagen werd gehouden over criminaliteit. Niet alleen werd in eenentwintig uur vergaderen eigenlijk niets concreets bereikt, ook werd de toon waarop een aantal van de geachte raadsleden en de geëerde gedeputeerden tot elkaar spraken steeds onaangenamer.

Die onaangename toon bereikte gistermiddag een hoogtepunt met elkaar toeschreeuwende raadsleden, een aantal ingrepen van de gezaghebber en de bestraffende toespraak van gedeputeerde Peternella, die zich echter zelf in de loop van haar betoog steeds meer opwond en steeds sneller en harder ging praten.

Aanleiding van dit alles is het beleid van de in april benoemde Raymond Bentoera, gedeputeerde van Sociale Zaken, onder wie ook drugsbestrijding valt, alsmede van zijn voorgangers van de toenmalige lijstcombinatie FOL/SI, Godett en Hueck.

De laatsten vinden dat Bentoera in de zes maanden dat hij gedeputeerde is, niets heeft gedaan aan het drugsbeleid en dat het Nieuwe Beleid van Bentoera niets anders is dan oude wijn in nieuwe zakken. Bentoera vindt op zijn beurt dat de FOL/SI in al die jaren dat zij aan het bewind was niets heeft uitgevoerd met de talloze rapporten die over criminaliteit en drugsbestrijding zijn verschenen. Kortom, een klassiek voorbeeld van de pot die de ketel verwijt dat ie zwart ziet, en niet ongewoon in de politieke tradities van de eilandsraad.

De NVP had juist *algemeen welzijnsbeleid en de terugkeer van normen en waarden* in de gemeenschap tot leidraad van de vergadering willen maken. Tekenend was echter, dat gedeputeerde Peternella de onaangename sfeer tijdens de tweede ronde in de eilandsraad betreurde, omdat dit gebeurde tijdens een openbare eilandsraadvergadering. Zij zei: "Ik wil niet de schooljuffrouw uithangen, maar we moeten ons realiseren dat wij de vertegenwoordigers van het volk zijn.(...). Dit soort discussies moeten **we niet in een openbare vergadering houden, maar in de Centrale Commissie, want die is geheim.** Laten we onze verantwoordelijkheden tonen en in deze zaal op niveau praten." En tot de luisteraars: "*Despensa* voor de tweede ronde!"

Noticiero publiceert derde stuk

Land moet beslissen over hoger beroep

WILLEMSTAD — Noticiero heeft vandaag het derde vertrouwelijke document in het grote corruptie-onderzoek gepubliceerd. Het land kan er voorlopig niets tegen doen. Het is van Humprey Zimmerman en bevat net als de vorige twee getuigeverklaringen gevoelige fragmenten voor bepaalde personen en instanties.

Vrijdagmiddag zijn minister-president Maria Liberia, minister van Justitie mr. Suzanne Römer, procureur-generaal mr. Robert Pietersz en de advocaat voor het land mr. Rob Blaauw bijeengekomen om de uitslag van het kort geding tegen Noticiero te bespreken. De overheid moet nu beslissen of zij in hoger beroep gaat.

Advocaat Blaauw is teleurgesteld in het vonnis. Het gerecht is volgens hem helemaal niet ingegaan op de vraag naar de persvrijheid. Wat de rechter heeft gezegd, is dat het Land niets aan de publicaties kan doen. Volgens Blaauw betekent dat, dat het land voor een landsverordening had moeten zorgen. Die zou moeten verbieden dat een vertrouwelijk document dat in een strafrechterlijke (voor)onderzoek wordt gebruikt niet mag gepubliceerd worden.

Advocaat Römer betuigde zich namens zijn cliënt ingenomen met de naar zijn oordeel terechte beslissing van de rechter.

Rentenier: sinds ik binnen ben, woon ik buiten

WAARSCHUWING

De marinierskazerne Savaneta maakt bekend dat op DINSDAG 27 oktober 1992, WOENSDAG 28 oktober 1992 en DONDERDAG 29 oktober 1992 van 07.00 uur tot 13.20 uur schietoefeningen worden gehouden op het terrein Anabui. Er wordt geschoten met scherpe munitie. Het onveilig gebied aan landzijde wordt afgebakend met rode vlaggen en borden.

De VS-producent van grondverzetmachines CATERPILLAR heeft in het derde kwartaal bij een omzet van 2,7 miljard dollar een resultaat van 28 miljoen dollar geboekt. In dezelfde periode vorig jaar leed het bedrijf een verlies van 37 miljoen dollar. De omzet bedroeg toen 2,4 miljard dollar.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

* * * * * * * *

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

* * * * * * * *

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter D.S. Bermudez, Herman Gorterstraat 1. Tel.; 38211.
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter C.E. Zaandam via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

* * * * * * * *

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Santa Cruz, Macuarima 23-B (Sta. Cruz). Tel.: 28028.
Pariba di brug: San Nicolas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas). tel.: 45712.

* * * * * * * *

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

* * * * * * * *

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez, tel.: 24696.

* * * * * * * *

WIT GELE KRUIS ARUBA
ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

* * * * * * * *

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

* * * * * * * *

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

* * * * * * * *

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

* * * * * * * *

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

* * * * * * * *

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

* * * * * * * *

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

* * * * * * * *

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

* * * * * * * *

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Trivoliclub, Wilhelminastraat 16)

Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

* * * * * * * *

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 18.30 3-2-1- Contact; 19.00 Small Wonder; 19.30 Elsa Klensch; 19.50 Big Story; 20.00 Nos cu Nos; 21.00 CNN International News; 21.20 Cross Fire; 23.30 Sports Tonight; 24. Sluiting.

ZONDAG: 16.00 Studio Sport; 17.00 After School Special; 17.45 Movie; 19.30 Show-time; 20.35 CNN International News; 20.55 Health Week; 21.10 Week in Review; 21.55 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting

* * * * * * * *

DIVERSEN
NEDERLANDSE EVANGELISCHE OMROEP: 19.30 uur *Praise* Gospel concert - Faith Revival Center.

* * * * * * * *

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
WIELRENNEN (Aruba Wielrenners Bond): 07.00 uur start 3e etappe van 87-km bij Atlantic Hotel te Noord waar ook de finish is; 16.00 uur 4e etappe (36-km) in 15 ronden in de Colonny.

* * * * * * * *

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

* * * * * * * *

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

* * * * * * * *

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.

Groot zinkgevaar bij uitgebrande veerboot

ORANJESTAD — De kapitein van de Ferry Almirante Luis Brion meldde gisteravond omstreeks 19:30 uur dat aan boord brand was uitgebroken, nadat zich vermoedelijk een explosie in de machinekamer had voorgedaan. De brandweer rukte met groot materieel uit om het vuur te bestrijden. De omgeving van het haventerrein werd afgezet. Kort na 22:00 uur was men het vuur meester. De veerboot is geheel uitgebrand en dreigt te zinken. Twee bemanningsleden raakten licht gewond. Twintig passagiers en dertien bemanningsleden konden de veerboot tijdig verlaten.

Direct na het ontvangen bericht sloeg de toren van de Aruba Port Authority (APA) alarm, waarna spoedig politie, brandweer, Rode kruis em ambulances aanwezig waren. Rookontwikkeling bemoeilijkte het blussen. In eerste instantie werd de brand met groot materieel vanaf de kade bestreden. Later was een sleepboot van Smits present om vanaf de zeekant mee te blussen. De Arubaanse sleepboot Andycury kon niet bij het blussen worden ingezet, omdat haar pompen niet werkten.

Inmiddels had de kapitein met enige bemanningsleden een gastank van boord gehaald. De meeste auto's werden veilig aan wal gebracht, op een personen- en een vrachtwagen na. Vanwege de rookontwikkeling moesten die op de boot blijven. Volgens de kapitein bevond zich twintigduizend liter diesel aan boord.

Kort na 23:00 uur stopte de brandweer met de bluswerkzaamheden. Toen een kwartier later het vuur opnieuw de kop opstak, moest er echter weer geblust worden. Hierbij ontstond de vrees dat de veerboot, die water maakte, zou kantelen. In eerste instantie wilde men de boot buitengaats slepen. Men zag hiervan af omdat men vreesde dat de veerboot in het toegangskanaal van de haven zou zinken.

Voorlopig blijft de veerboot in de haven, waar vandaag een onderzoek naar de oorzaak van de brand wordt ingesteld.

Smokkelechtpaar voor de rechter

ORANJESTAD - Conform de eis van de officier van justitie, veroordeelde rechter mr. Vroom een Venezolaans echtpaar dat bij aankomst op Aruba betrapt werd met vier kilo cocaïne in hun koffers. Het paar kreeg ieder twee jaar en zes maanden met aftrek van voorarrest. Ze werden op 24 juli aangehouden.

Bij aankomst van het echtpaar op Aruba ontdekte de douane in een dubbele bodem van hun koffer vier kilo cocaïne. Het paar verklaarde op verzoek van een bekende de koffers, waarin juwelen verborgen zaten, te hebben meegenomen.

De rechter was van mening dat het echtpaar de koffers eerst had moeten controleren, vooral omdat bekend is dat op deze wijze geprobeerd wordt drugs in te voeren. Hij gaf opdracht de drugs en koffers te vernietigen.

Toerisme

ORANJESTAD — **Minister voor toerisme ing. Eddy Briesen en de coördinator voor toerisme Rafael Estrada hielden een werkvergadering met Jean Holder, secretaris-generaal van de Caribbean Tourism Organization (CTO); Selma Brown, coördinatrice van de zeventiende CTO-conferentie die volgend jaar op Aruba wordt gehouden en Michael Youngman, directeur van CTO.**

Ook ontmoette de minsiter Michael Sanders. Hij is een specialist van de FAO op visserijgebied. Sanders sprak met de bewindsman over de visindustrie op Aruba en mogelijke plannen voor de toekomst. In de toekomst komen FAO-experts naar Aruba om met lokale experts visserijplannen te bespreken.

Choller vernielt wachthuisjes

ORANJESTAD — Het *chollerhouse* aan de Zoutmanstraat stond gisteren weer in het nieuws. Dit maal betrof het een *choller* die bij het busstation de glazen van het wachthuisje aan diggelen sloeg.

Bij het huis trof de politie R.H. (44) aan die aan het opgegeven signalement voldeed. Hij werd voor verder onderzoek naar de wacht overgebracht en had voldoende geld bij zich om het gebroken glas te betalen.

Helft van slachtoffers kinderen

ORANJESTAD — "De Bijlmermeerramp heeft tot op heden dertien slachtoffers van Arubaanse afkomst geëist, waaronder zeven kinderen". Dit vertelde Julio Rafael Nicolaas, die deel uitmaakte van het crisisteam van het Arubahuis.

Hij ging tijdens de persconferentie van de regering uitvoerig in op het verrichte werk voor opvang van de nabestaanden. Van de twee kinderen Rafaela moet er nog één geïdentificeerd worden. Aan het identificatieteam werd deze week een foto gezonden die mogelijk meer duidelijkheid kan bieden. Dit zou onder meer kunnen blijken doordat de schouder van het slachtoffer, ooit door een ongeval getroffen, enigszins verschoven is.

Voorts werden gesprekken met 27 personen gevoerd, die volgens Nicolaas vermoedelijk een trauma aan dit gebeuren hebben overgehouden.

Mr. Jonkhart op bezoek

■*ORANJESTAD — De president-directeur van de Nationale Investeringsbank Nederland (NIB), mr. M. Jonkhart, bracht vergezeld van de directeur van de NIB Curaçao, drs. M. Meurs, een beleefdheidsbezoek aan gouverneur Olindo Koolman. Jonkhart speelde een belangrijke rol bij de Aruubaanse financieringsverzoeken onder meer voor het WEB-bedrijf.*

ORANJESTAD - In verband met reparatiewerkzaamheden aan de hoofdverkeersweg van Oranjestad naar San Nicolas, wordt een gedeelte van die weg, voor drie weken voor al het rijverkeer afgesloten. Het betreft het weggedeelte vanaf Shell Cura Cabai tot Noord Cura Cabai bij Lally's snackbar. De afsluiting en eventuele wegomlegging is met borden aangegeven. Alle weggebruikers worden verzocht hier rekening mee te houden.

Overvallers winkel horen 5 jaar eisen

ORANJESTAD — Voor beide verdachten van de overval met geweldpleging op de eigenaar van Toto's Departmentstore op 14 juli jongstleden heeft officier van justitie mr. Merx vijf jaar gevangenisstraf geëist. De officier was verbolgen over de wijze waarop de twee Dominicaanse verdachten de gastvrijheid van Aruba geweld aandeden. Over twee weken wijst rechter mr. Giltay vonnis.

De twee, D.S. (32) en G.M. (24), stonden terecht voor de overval op de eigenaar die met het mes op de keel werd gedwongen de kluis te openen. Toen dit niet vlug genoeg gebeurde, werd hij met een mes in zijn achterwerk gestoken. Uit het voorlezen van de bij de recherche afgelegde verklaringen bleek dat de derde persoon, die ook bij de overval betrokken was en nog steeds voortvluchtig is, het plan voor de overval had gesmeed.

Verdachte verklaarde dat hij de winkeleigenaar niet met een mes gestoken heeft. Dat zou de voortvluchtige mededader hebben gedaan. Uit de verklaring van het slachtoffer, die met de daders werd geconfronteerd, bleek dat D.S. hem had gestoken. G.M. zou eerst bij de deur op de uitkijk hebben gestaan en pas daarna de zaak binnen zijn gekomen.

G.M. verklaarde aan de rechter weinig met deze zaak te maken te hebben, maar wel voor zijn leven te zijn gemerkt door een politieschot in zijn voet.

De officier van justitie trok in zijn requisitoir niet alleen fel van leer tegen verdachten; hij kwam ook voor de bevolking van *happy island* Aruba op. Met nadruk stelde mr. Merx dat Aruba van dit soort optreden niet gediend is en dat dit Aruba geen goede naam geeft. "Ik weet dat ik in naam van het Arubaanse volk spreek wanneer ik dit optreden ten scherpste veroordeel en onaanvaardbaar acht. Indien de mensen dit duo op straat herkennen, lopen zij het risico gelyncht te worden", zo zei hij. Het verweer van een van de verdachten dat hij weinig van doen had met deze zaak, wees hij resoluut van de hand. Hij stelde dat medeplichtigheid even ernstig telt. De officier haalde ook de moeilijke periode voor het slachtoffer aan, die een gevolg is van het optreden van dit duo.

Workshop Ken Corsbie

■ *ORANJESTAD — In de Nationale Bibliotheek hield de Caribische voordrachtskunstenaar Ken Corsbie een workshop over toneel en verhalen uit de Cariben. Corsbie staat bekend als een vehalenverteller door het programma 'Caribbean Eye'. Gezien de belangstelling voor zijn optreden probeert de Arubaanse Kunstkring samen met UNOCA om Corsbie voor een langere periode naar Aruba te brengen.*

Premier reageert fel op uitlatingen De Ruyter

ORANJESTAD - Premier Nelson Oduber reageerde fel op uitlatingen van Jan de Ruyter op zijn persoon. Oduber vindt het namelijk een vreemde zaak dat De Ruyter hem in brieven aanprijst voor de wijze waarop hij de kwestie van het hotelproject Plantation Bay tot nu toe behandelde, terwijl diezelfde De Ruyter via televisie- en persverklaringen de laatste tijd het tegendeel zou beweren en zich negatief uitlaat over hem. Hij kwam tijdens de wekelijkse persconferentie van de regering met de brieven die hij aan de pers liet zien.

De minister-president vindt het ook onbegrijpelijk dat De Ruyter nu spreekt over boycot van het Plantation Bay Project. Oduber herhaalde hoe zijn regering bij de wachtwisseling met het kabinet Eman, geconfronteerd werd met de problemen van garantieverklaringen en niet afgebouwde hotels.

"De situatie is momenteel zo, dat de bevolking ruim vijftien jaar voor dit optreden zal moeten betalen. Het Arubaanse volk wordt de dupe en moet betalen omdat een persoon, die eigenaar van een project wil worden, dat vanaf het begin slecht heeft opgezet", was de felle reactie van Oduber.

Hij meende verder dat De Ruyter zijn regering niet moet aanvallen omdat hij beter weet, maar nu maar eens bekend moet maken wie de aandeelhouders zijn. Inmiddels hebben drie financiële instellingen, de Nationale Investerings Bank (NIB), de Dressner Bank in Luxemburg en NPMA beslag gelegd op het gehele Plantation Bay Project

ORANJESTAD — In de Sporthal te Santa Cruz beginnen morgenochtend om tien uur de judokampioenschappen, georganiseerd door de Aruba Judo Association. Na lange tijd nemen weer zes clubs deel: Noord Judo Center, Sanamju, Oranjestad Judo Center, Madiki Judo Club, Piedra Plat Judo Center en Savaneta Judo Center.

De geslaagden van de zwarte band examens, die in september plaatsvonden, krijgen tijdens dit kampioenschap een certificaat uitgereikt.

Dertien jaar voor cocaine in barkje

ORANJESTAD — R.P. en L.C. stonden terecht voor invoer van 8840 gram cocaïne op Aruba. De officier van justitie eiste tegen ieder van hen zes jaar en zes maanden gevangenisstraf. Op 6 november wordt vonnis gewezen.

Bij doorzoeken van het barkje van verdachte P., machinist C. en de kapitein werd de cocaïne gevonden. De kapitein verklaarde dat hij tweeduizend dollar ontving om de drugs naar Aruba te brengen. In eerste instantie werd de gehele bemanning aangehouden, maar uiteindelijk bleek dat de kapitein en de machinist van een en ander op de hoogte waren.

De officier noemde het vervoer van drugs met barkjes een ware plaag en vroeg zich af hoeveel al niet vervoerd werd zonder dat dit ontdekt werd.

Advocaat mr. Baptist was van mening dat zijn cliënt L.C. niet zo'n zware straf verdient, omdat hij niet eens wist wat de kapitein had afgesproken. Hij moet gezien worden als medeplichtige en kan daarom niet dezelfde straf krijgen als de kapitein.

Lezing over machtsverhoudingen binnen kapitaalvennootschappen

ORANJESTAD — **Professor mr. C. Schwartz houdt op woensdag 28 oktober om acht uur 's avonds in de aula van de Universiteit van Aruba een lezing met als onderwerp 'Machtsverhoudingen binnen kapitaalvennootschappen'.**

Er zal aandacht worden besteed aan het functioneren van de *market of corporate control* als controle- en sturingsmechanisme voor aandeelhouders, in welk kader kort aandacht wordt besteed aan bescherming tegen vijandige overnamepogingen, aandelen zonder stemrecht en bescherming van minderheidaandeelhouders.

Professor Schwarz studeerde notarieel recht aan de Rijksuniversiteit te Leiden en burgerlijk recht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij promoveerde te Leiden op een proefschrift getiteld 'Blokkering van aandelen'. Hij was adviseur, verbonden aan een Rotterdams advocatenkantoor en was *part-time* wetenschappelijk medewerker aan de Vrije Universiteit op het terrein van de vrijwillige organisaties. Sinds 1987 is hij hoogleraar te Maastricht. Hij oreerde over 'Aandelen zonder stemrecht' en publiceerde op diverse gebieden. Prof. Schwartz vervult op dit moment een gasthoogleraarschap aan de UNA.

Na de lezing is er gelegenheid om met professor Schwarz van gedachten te wisselen en vragen te stellen. Alle belangstellenden zijn van harte welkom.

Verhuizing

ORANJESTAD — Aan de De La Sallestraat, naast het gebouw van Osticeba, heeft het verzekeringsadviesbureau Proina haar nieuwe gebouw in gebruik genomen. Vanwege de voorspoedige groei vond de verhuizing plaats naar een groter eigen pand.

Het bedrijf werd vijftien jaar geleden opgericht en staat onder leiding van Marica Tromp-Franca. Aan de staf is thans toegevoegd de verzekeringsexpert Leo Blom, die met lof het tussenpersoon verzekeringsexamen aflegde.

Internationaal vistoernooi

ORANJESTAD — Met veel enthousiasme ging gistermorgen het 28e internationale vistoernooi van de Aruba Nautical Club (ANC) van start met deelname van jachten uit Aruba, Curaçao, Bonaire en Venezuela.

Winnaar van de *Blue Marlin Calcutta* werd Robby Croes, die met de boot 'Makaira' een blue marlin van 71.6 kilo binnen bracht. Hij werd bijgestaan door R. Paskel, Jan Winl en Simon Croes. Voorzitter van het organiserend comité Arend van Unen en Tico Colina overhandigden de winnaar een bedrag van 1.760 florin, hetgeen veertig procent van de pot was.

Om zes uur vanmorgen gingen de boten weer ter visvangst. Omstreeks half vijf vanmiddag werden zij teruggverwacht voor het wegen van de gevangen vis. Om zeven uur 's avonds volgt de prijsuitreiking en tot middernacht wordt de muzikale omlijsting verzorgd door The Swinging Boys.

Margriet Eshuijs en Maarten Peters: verliefd per telefoon

door Freda Torringa

WILLEMSTAD —Margriet Eshuijs en Maarten Peters vormen sinds acht jaar een paar, zowel op de bühne als in het priveleven. Samen werken ze op Curaçao mee aan de show 'The return of the Snip' die gisteren in het ITC gebouw haar galapremiere beleefde. Vandaag en morgen zijn beiden, samen met nog vele andere prominenten wederom te bewonderen in het gevarieerde programma.

Margriet loopt al twintig jaar mee in het Nederlandse muziekwereldje en heeft daar grote bekendheid gekregen, niet in het minst vanwege haar apart, onnederlands stemgeluid, maar zeker ook als toetseniste. 'Als kind kreeg ik de muziek met de paplepel ingegoten,' vertelt Margriet, gehuld in een kleurig dik jack en een legging, waarin ze zojuist de bhüne op geweest is voor haar soundcheck. Haar leeftijd, 40 jaar, zie je haar beslist niet aan. 'Ja, ik zie er wel erg winters uit, maar ik mag natuurlijk beslist geen kou vatten en die airco hier, daar moet ik en Maarten natuurlijk ook, heel voorzichtig mee zijn,' verontschuldigt ze haar kledij, die haar overigens bijzonder flatteert. 'Ja, mijn ouders zaten namelijk ook in de muziek, die hadden een muziekschool in Zaandam dus naast mijn gewone schoolopleiding kon ik er eigenlijk niet onderuit. Ik was twintig en ik studeerde Nederlands aan de universiteit en we hadden een heel leuke optreedserie in de zomervakantie en daar kwamen allemaal leuke aanbiedingen uit voort. Dus ik dacht: dan ga ik gewoon een jaartje niet naar college en dan ga ik daarna weer verder met mijn studie, maar dat pakte wel even anders uit. Ik heb de hele universiteit niet meer gezien.' Ze lacht: 'en ik heb er echt geen spijt van.'

LUCIFER

Margriet werkte samen met de groep Lucifer, waarmee ze een grote hit scoorde. Dat was House for sale, een song die het ook nu nog steeds goed doet. 'Ik zing dat nummer nu al zeventien jaar,' vertelt Margriet. 'Ook in deze show zing ik het. We werken hier jammer genoeg met orkestband. Ik breng het normaal altijd achter de vleugel, ik speel het liefst op een goede vleugel. Jammer genoeg konden we er in het ITC voor deze gelegenheid geen een krijgen, maar zo gaat het natuurlijk ook prima.' Na haar successen met de groep Lucifer, waarin de bekende TV presentator van de Play-back- en Soundmixshows Hennie Huisman, toen nog drummer, achter het slagwerk zat, maakte Margriet een LP met een Amerikaanse producer. Het was een solo LP met als titel 'On the move again'. Margriet: 'Ik kreeg daar allemaal prijzen voor en ik kwam daardoor overal terecht. Ik deed mee aan het Knokke festival, waar ik de personality prijs in ontvangst mocht nemen. Toen ben ik met mijn eigen band, de Margriet Eshuijs Band gaan toeren. Ook daarmee heb ik een LP gemaakt, waarop onder andere de hit 'Black pearl'. Daar heb ik weer allemaal Edisons voor gehad.....en ja, zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan.

TELEFOON

Ze kijkt Maarten aan. Ja en toen leerde ik Maarten kennen, door de telefoon notabene. 'Wij waren om het zo maar eens te noemen de eerste nul zes lijn,' lacht Maarten. Ik ben eigenlijk als studiomuzikant begonnen, dat was al heel vroeg. Mijn heilige doel is, en dat klinkt misschien een beetje theatraal, maar zo voel ik het, is dat je jezelf in dienst moet stellen van de muziek. Niet van de hele papierwinkel die daar omheenhangt. Toen men mij dus op een gegeven moment ging benaderen om kontrakten te tekenen zag ik door de bomen het bos niet meer en besloot me maar eens in verbinding te stellen met iemand die daar meer verstand van had dan ik. Nu had ik Margriet pas in de studio ontmoet en ik besloot haar op te bellen en om advies te vragen. En toen zijn we, al pratend over kontrakten verliefd geworden door de telefoon. Wij wonen nu samen in Zaandam, maar we hebben ook nog een vakantiehuisje in Nijmegen, want daar kom ik vandaan en zowel Margriet als ik vinden het heerlijk om daar, als we even de tijd hebben een beetje te relaxen, weg uit al de drukte van het westen. Want wat is het daar hectisch, vooral waar wij wonen, in Noord-Holland. Maar ik wou trouwens ook wel even wat over Curacao kwijt....Wat vinden we het hier allebei geweldig.'

SNORKELEN

Margriet knikt nadrukkelijk.' Ja, vooral het snorkelen hier heeft mijn hart gestolen zegt ze enthousiast. We hebben ook in Griekenland gesnorkeld, maar het water is hier zo ongelofelijk helder. En wat je er allemaal ziet....We zijn eerst naar het Seaquarium geweest, maar dat is helemaal niet nodig. Met snorkelen zie je alles nog veel mooier. Ik schrok wel hoor, opeens had ik een geweldige **vis tegenover me, ik wist niet wat ik meemaakte en verslikte me meteen in een hap zeewater. We zijn naar Westpunt ook geweest, wat een mooie wilde natuur en wat is Curacao een prachtig eiland. Het valt ons trouwens ook op, dat de mensen zo aardig zijn. Als je bij zo'n hoe heet dat, een snack geloof ik wat te eten bestelt, dan krijg je er meteen een gezellig gesprek bij. Leuk hoor. O, en Maarten heeft hier al een compositie geschreven ook. Dat was bij Boca Tabla.'**

CONSERVATORIUM

Maarten was zeer onder de indruk van, zoals hij het zelf noemt een van de mooiste plekjes ter wereld die hij gezien heeft. 'Ik hoorde meteen een melodie en ik heb altijd een klein recordertje bij me, waar ik zoiets dan meteen op vastleg. In Nederland ga ik het helemaal uitwerken en het gaat natuurlijk ook Boca Tabla heten. Wanneer het klaar is stuur ik het wel op. Ik hoor de hele dag muziek in mijn hoofd en ik schrijf zowel voor mezelf als voor andere mensen. Ik schrijf natuurlijk ook voor Margriet. Nee, Margriet schrijft niet voor mij, zij heeft het momenteel erg druk met haar werkzaamheden aan het conservatorium, waar ze een paar maal per week lesgeeft en ze heeft het druk genoeg met het schrijven van haar eigen repertoire...'

ORKEST

Maarten schrijft hoofdzakelijk Engelstalig, omdat dit hemzelf en Margriet het beste ligt. Ook schrijft hij in opdracht. Onlangs nog een serie Nederlandstalig over het milieu. Hij zette zelfs een gedicht van de bekende Nederlandse dichter Gerrit Komrij op muziek. Ook maakte hij een aantal werken voor het Nederlandse songfestival, waarvan er een op het moment een grote hit is in Portugal, natuurlijk vertaald in het Portugees. 'Daar ben ik best trots op, te meer omdat het nummer in Nederland niet veel gedaan heeft. Je hebt daar toch een enorm stuk werk in gestopt en ik vind het zonde als er dan niets meer mee gebeurt. Het liefst schrijf ik voor een groot orkest. Als je jouw nummer hoort, uitgevoerd door bijvoorbeeld zo'n geweldig songfestival-orkest dan doet je dat iets... Toch is het voor ons, als Nederlandse artiesten moeilijk om door te breken in de top 40. Als jouw plaat uitkomt tegelijk met bijvoorbeeld een Madonna of een Phil Collins, dan is het voor een Nederlands artiest heel moeilijk om daar tussen te komen. Je moet minimaal zo'n twintig maal airplay hebben om door te breken....Toch hebben we allebei een paar keer het geluk gehad om dat mee te maken. Ik o.a. met mijn nummer White horse in the snow. Het is ons gelukkige lot, dat we beiden met muziek ons brood kunnen verdienen.'

.....Maarten en Margriet straalden gisteren tijdens de Gala-Show....

SOLO

Dinsdag gaan Margriet en Maarten weer terug naar Nederland, waar Margriet nog maar liefst 15 optredens voor de boeg heeft, te beginnen op Ameland. 'Ik zit middenin een schouwburgtoer, waar ik nu even uitgebroken ben. Ik doe er vier per week, heel erg leuk, allemaal met eigen muziek, op de manier zoals ik het wil gearrangeerd, voor mijn eigen orkest. Het is dus een solo programma, heerljk om te doen.

Voor het echter zover is kunnen we Margriet en Maarten nog zien en horen in het ITC, waar ze voor de Return of the Snip fundraising show ook een duet zullen zingen en verder natuurlijk hun eigen hits ten gehore zullen brengen. Maandag wacht de artiesten nog een boottocht, ter afsluiting van het geheel. 'Daar verheugen wij ons erg op,' zegt Margriet, want het lijkt ons prachtig om Curacao met al die mooie plekjes ook vanaf de zee te bekijken. Ik denk dat we wanneer we weer in Nederland zijn met heimwee terug zullen denken aan al dat moois hier en we zijn dan ook vast van plan hier zo spoedig mogelijk weer terug te komen.

Vrij Nederland schetst problemen Antilliaanse Bijlmerslachtoffers

AMSTERDAM/WILLEMSTAD — De Antilliaanse slachtoffers van de Bijlmerramp zijn onlangs zeer doelbewust overgebracht van het Park Lake Hotel, niet ver van de getroffen Bijlmerflats naar het Novotel in Amsterdam-Buitenveldert. De Antilliaanse regering heeft een week lang hun logies in het Park Lake Hotel betaald, daarna kwamen ze voor rekening van de Sociale Dienst. Vrij Nederland gunt zijn lezers deze week een blik in het Park Lake Hotel waar veel slachtoffers van de ramp waren ondergebracht. Aan de voeten van sociaal-rechercheur Peter ter Voort staat een kartonnen doos met dossiers van 125 Antillianen die er een week woonden. Vandaag verhuizen de Antillianen naar het Novotel, waar ook de andere slachtoffers verblijven. "Het is niet goed een groep te isoleen", zegt Ray Geerling, juridisch adviseur.

Op de Sociale Dienstambtenaren rustte de taak uit te zoeken wie er wel en wie er geen recht hebben om mee te verhuizen naar het Novotel. "Er bestaat de indruk dat er in Park Lake Hotel een aantal mensen zit dat niet direct bij de ramp betrokken was. Zoals de man uit Zwaag die in Hoorn een uitkering heeft en nu zegt dat hij in Groeneveen woont.... Waarom mensen zover gaan is de sociaal-rechercheurs een raadsel. Geld, denken ze. Slachtoffers krijgen een uitkering van achtduizend tot twaalfduizend gulden van de gemeente, tweeduizend gulden van El Al en een ander huis".

Volgens juridisch adviseur Ray Geerling zullen de problemen naarmate de dagen vorderen groter worden. Geerling waarschuwt zijn medewerkers. "Als iemand beweert dat hij illegaal is, kan dat niet. Dat kan nooit bij Antillianen".

De sfeer in Park Lake Hotel noemt Vrij Nederland in zijn reportage 'een beetje grimmig'. "De Antillianen en hun hulpverleners in de ene kant van het hotel, het gezag aan de andere kant". De Sociale Dienst stuurde donderdagavond pas een informatiebrief naar zowel het Park Lake Hotel als het Novotel met de mededeling dat er vrijdagochtend mensen zouden komen, vergezeld van professionele hulpverleners, om te zien of ze werkelijk slachtoffer zijn.

Directeur Peter van Dijk wil aan de slag, maar burgemeester Van Thijn blijkt een telegram van de stichting Forsa te hebben ontvangen. Daarin stelt de hulpverlenende Antilliaanse organisatie dat zij verdere medewerking weigert en 'u verantwoordelijk stelt voor de gevolgen van uw actie'.

Daan Grijzenhout vertelt in het weekblad dat de onderhandelingen met de Antillianen niet altijd in het Nederlands gingen. "Als het moeilijk werd, schakelde wethouder Pieternella van de Antillen over op Papiaments". Een man van de Sociale Dienst in Zuidoost die als tolk zou fungeren, legt zijn oor te luisteren in de hotelgang waar de Antillianen logeren. Zijn indruk is dat de mensen graag weg willen. "Er is onderling veel spanning en ruzie. Gisteren werd een glazen deur ingetrapt".

Het weekblad schetst de haast onmogelijke opgave voor de sociaal-rechercheurs om na te gaan wie wel en wie niet voor slachtofferhulp in aanwerking komt. "Van Thijn en Nordholt (hoofdcommissaris) spelen voor Sinterklaas en wij kunnen het vuile werk doen", is hun klacht. Bij twijfel moeten ze een onderzoek instellen, maar hoe?

Ze gebruiken de gegevens van het bevolkingsregister, maar die kloppen lang niet altijd. Benadering van apothekers en huisartsen is een van de methodes om na te gaan of bepaalde kandidaten voor hulp inderdaad in het getroffen gebied woonden.

In het Park Lake Hotel heeft de Sociale dienst zijn directe bemoeienis inmiddels gestaakt. De dienst Herhuisvesting zorgt ervoor dat dagenen die er recht op hebben zo snel mogelijk een huis krijgen toegewezen.

"Het vliegtuig viel niet op Aardenhout of Wassenaar, het stortte op misschien wel het grootste probleemgebied van Nederland: werkloosheid, illegaliteit en armoede". "Hopelijk zijn alle vooroordelen nu van de baan", zei burgemeester Van Thijn in een interview. "Hij moet beter weten", vindt Vrij Nederland.

Bondscoach Piet Hoekstra opvolger van Kuijs

Vrouwen-wielercoach stapt over naar baan bij mannen-amateurs

VONSTWEDDE - De scheiding tussen Piet Hoekstra en de vrouwen is uitgesproken. Met ingang van 1 januari komt de ex-cipier aan het hoofd van de amateurselectie van de KNWU. De eigenzinnige ploegleider zocht en vond, na vier jaar vrouwenfietsen en de geringe waardering voor de prestaties van de meiden, een nieuwe uitdaging.

Hoekstra is de logische opvolger van Piet Kuijs, voor wie ondanks het succesvol verlopen seizoen geen plaats meer was bij de KNWU. De zilveren medaille van Erik Dekker bij de Olympische wegwedstrijd kon drie jaar irritatie bij de beleidsmakers van de KNWU over de zwakke aanpak en het weinig inspirerende beleid van de zachtaardige Brabander niet wegnemen. Hoekstra staat voor discipline, eigenzinnigheid en - het belangrijkste - succes.

Vier seizoenen leidde de Fries op deeltijd-basis de vrouwenselectie. Van het begaafde dikkertje Leontien van Moorsel maakte de ex-gevangenisbewaarder een afgeslankte, gerenommeerde klassementsrijdster, die op haar lange palmares onder meer de Tour Feminin, de Ronde van de Europese Gemeenschap, een wereldtitel op de weg en een regenboogtrui op de achtervolging heeft staan. Hoekstra smeedde een succesvolle homogene groep, waarin alleen Monique Knol de discussie met de coach durfde aan te gaan. Resultaat: ze koos haar eigen weg. De beste beslissing, want Hoekstra houdt niet van dwarsliggers.

De nieuwe bondscoach krijgt de komende twee jaar, met een optie voor nog eens twee seizoenen, de taak het nationale amateurwielrennen uit het slop te halen. "Het is normaal dat bond en coach altijd een ontsnapping inbouwen. Ik moet me in twee jaar bewijzen, laten zien wat ik waard ben", verduidelijkt Hoekstra de gekozen contractduur.

Direkt na de Spelen kwamen de eerste gesprekken tussen de amateursectie van de KNWU en de coach tot stand. Ook omdat de contracten met Hoekstra, diens voorganger Kuijs en baancoach Geserick afliepen. Hoekstra kon zich goed vinden in de door de bond uitgestippelde nieuwe weg, die een meer coördinerende rol voorstaat voor de amateurcoach. "Ik zeg de vrouwen ook niet direkt vaarwel. Op de achtergrond blijf ik er enigszins bij betrokken." Zijn advies over de aanstelling van een nieuwe vrouwencoach valt daar eveneens onder.

NIEUWE UITDAGING

Na vier jaar als pleitbezorger van het vrouwenfietsen opgetreden te hebben, was Hoekstra aan een nieuwe uitdaging toe. Het liefst in volledige dienst, wat in het vrouwenpeloton niet mogelijk was. "Daarnaast bestaat er de mogelijkheid dat een coach na vier jaar, met veel succes, inslaapt. De beslissing was op die gronden dus niet moeilijk. De afweging was: steek je opnieuw je nek uit? Ja, dus."

De kritiek die Kuijs de afgelopen jaren kreeg op zijn beleid, staat de nieuwe bondscoach helder voor de geest. De problemen tussen de Brabander en de ploegleiders van de zwaar gesponsorde nationale amateurformaties leidde tot een bijna onwerkbare situatie. "Mijn eerste taak is het werkklimaat met de andere ploegleiders te verbeteren. Die is in het verleden niet perfect geweest, kun je rustig stellen. De nationale selectie wordt ingekrompen, dus zal er van de andere ploegen ondersteuning moeten komen. Daar ga ik aan werken."

In de door de bond gewenste integratie tussen weg en baan, ziet de Fries wel perspectief. "Dat heb ik bij de vrouwen ook voor elkaar gekregen", stelt hij vast, verwijzend naar het baansucces van Van Moorsel en Ingrid Haringa.

Na de voor de vrouwen enigszins tegenvallende Spelen circuleerden diverse namen over de opvolging van Kuijs. Die van Hoekstra was er een van. Een serieuze kandidaat, blijkt uit de nieuwe overeenkomst. "Het was onfatsoenlijk geweest als ze iemand van buitenaf hadden aangetrokken, zonder eerst in eigen huis te kijken."

Speelschema van het WK-voetbal bekend

WILLEMSTAD - De FIFA heeft deze week het speelschema bekendgemaakt van de eindronde van het wereldkampioenschap voetbal in 1994 in de Verenigde Staten. Het toernooi wordt georganiseerd van 17 juni tot en met 17 juli.

Er wordt in negen steden gespeeld, geografisch verdeeld in drie groepen. Er zijn zes groepen elk bestaand uit vier landen. Het openingsduel wordt gespeeld in Chicago in het Soldiers Field stadion. De finale vindt plaats in het Rose Bowl stadion in Pasadena, Los Angeles.

De groepen en de steden waarin wordt gespeeld zijn:

Groepen A en B in Los Angeles, San Francisco en Detroit.

Groepen C en D in Boston, Chicago en Dallas.

Groepen E en F in New York, Orlando en Washington.

De wedstrijden zijn als volgt over de steden verdeeld:

DE GROEPEN A EN B

Detroit (Pontiac Silverdome):
18 jun: A1-A2
22 jun: A4-A2
24 jun: B4-B2
28 jun: B1-B4

Los Angeles (Rose Bowl Pasadena):
18 jun: A3-A4
19 jun: B3-B4
22 jun: A1-A3
26 jun: A1-A4
3 jul: Achtste finale
13 jul: Eerste halve finale
16 jul: Duel om de derde en vierde plaats.
17 jul: Finale

San Francisco (Stanford stadium):
20 jun: B1-B2
24 jun: B1-B3
26 jun: A2-A3
28 jun: B2-B3
4 jul: Achtste finale
10 jul: Kwarfinale

DE GROEPEN C EN D

Chicago (Soldier Field):
17 jun: C1-C2 (Openingswedstrijd)
21 jun: C1-C3
26 jun: D4-D2
27 jun: C2-C3
2 jul: Achtste finale:

Boston (Foxboro stadion):
21 jun: D1-D2
23 jun: C4-C2
25 jun: D1-D3
30 jun: D2-D3
5 jul: Achtste finale:
9 jul: Kwartfinale

Dallas (Cotton Bowl stadion):
17 jun: C3-C4
21 jun: D3-D4
27 jun: C1-C4
30 jun: D1-D4
3 jul: Achtste finale:
9 jul: Kwartfinale

DE GROEPEN E EN F

New York/New Jersey (Giants Stadion in East Rutherford):
18 jun: E1-E2
23 jun: E1-E3
25 jun: F4-F2
28 jun: E2-E3
5 jul: Achtste finale:
10 jul: Kwart finales
13 jul: Tweede halve finale

Orlando (Citrus Bowl stadion):
19 jun: F1-F2
24 jun: E4-E2
25 jun: F1-F3
29 jun: F2-F3
4 jul: Achtste finale:

Washington (Robert F. Kennedy stadion):
19 jun: E3-E4
20 jun: F3-F4
28 jun: E1-E4
29 jun: F1-F4
2 jul: Achtste finale:

Geen ernstige blessure

GELDROP - Opluchting voor Gerald Vanenburg (foto).

Uit een echografie, die in Geldrop van het geblesseerde rechter dijbeen van Gerald Vanenburg is gemaakt, blijkt de blessure van de PSV-er mee te vallen.

Vanenburg viel woensdagavond in de wedstrijd voor de tweede ronde van het toernooi om de Europese beker voor landskampioenen tegen AEK in Athene na ruim een kwartier uit.

Gevreesd werd voor een ernstige spierscheuring.

Vanderlijde erg populair

DEN HAAG - Arnold Vanderlijde was in Barcelona de populairste Nederlandse Olympische sporter.

De Limburgse zwaargewicht, die voor de derde achtereenvolgende maal een bronzen medaille veroverde, behaalde de meeste stemmen in een verkiezing, die door Coca Cola was georganiseerd.

De drievoudige Europese kampioen in het zwaargewicht bleef Ellen van Langen, de Olympische kampioene op de 800 meter hardlopen en wielrenster Leontien van Moorsel voor.

Vandaag krijgt Vanderlijde in Utrecht door Andre Bolhuis, de chef de mission, zijn prijs, een bedrag van 10.000 gulden, uitgereikt. De Limburger die een jaar geen wedstrijden zal boksen, gaat de tien mille gebruiken voor zijn studie sportmanagement, die hij onlangs aan de universiteit van Groningen is begonnen.

AGENDA SPORT

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur

SENTRO DI BARRIO JANWE
(dammen)
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar.
(Schaakvereniging Janwé)
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

* * * * * * * *

ZATERDAG
TENNIS
(Antilliaanse Jeugd Tennis Stichting)
Jeugd Team Tennis
17.00 uur (pool C) Coopers & Leybrand vs Salas Sport shop;
19.00 uur (pool B) PPM vs Reebok - banen Sport & Country Club Sta. Catharina.

ZAALVOETBAL
(Federashon Futbol di Sala Korsou)
19.00 uur Brandweer vs SVB,
19.40 uur Koraal Specht Boys vs Souax Express;
20.20 uur Kintjan Boys vs Apache;
21.00 uur UD Siklon vs Isla;
21.40 uur 25 Plus Keycomp vs The Pub - KAE-banen.

* * * * * * * *

ZONDAG
ATLETIEK
(Road Runner's Club Kòrsou)
05.30 uur check-in;
06.30 uur start 10-km Fatumloop bij Fatumgebouw te Rooi Katochi via Biesheuvel, Emancipatie/Rijkseenheidboulevard en Maalweg tot de finish bij Seaquarium

DRAGRACES
(The Collection)
Mini Drag Classic I
vanaf 11.00 uur *mini-dragraces* - Dragstrip Koraal Tabak

SQUASH-WEDSTRIJDEN
(Pierson Heldring & Pierson)
13.30 uur vervolg open squash-toernooi;
16.00 uur finale - Curaçao Golf & Squash Club, Emmastad.

BASEBALL
(Liga Vruminga)
10.00 uur Marchena Hardware vs Las Palmas;
12.00 uur Budget Video vs Princess Beach,
14.00 uur Freeport Astros vs Walié Construction;
16.00 uur Fritolay vs STP - Sta. Maria Little League Ballpark, Juan Hatoweg.

VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou)
tweede divisie
play-off
15.00 uur CH Mahuma vs Centro Barber;
eerste divisie
play-off
17.00 uur Jong Holland vs Sithoc - Sentro Deportivo Kòrsou.

VOLLEYBAL
(Curaçaose Volleyball Bond)
16.00 uur (dames-A) Birds Olympia vs 'O.K.';
16.00 uur (heren-A/P.B.) Wishi Tigers vs Sito;
hoogklasse
17.00 uur (dames) Green Socks vs Xaverianen;
17.00 uur (heren) Xaverianen vs Watakeli;
18.00 uur (dames) Shuatanari vs Sta. Rosa Stars;
18.00 uur (heren) Wishi Tigers vs Warwaru - sportzaal Sentro Deportivo Kòrsou.

SCHERMEN
09.30 uur floret teamkampioenschappen (dames/heren) - gymzaal Mgr. Zwijsen College, Grebbelinieweg.

* * * * * * * *

MAANDAG
SPORTPARK MARIE PAMPOEN
15.00-17.00 uur voetbal.
15.00-18.00 uur dammen.

* * * * * * * *

In bike-cross:

Arubanen winnen overtuigend bijna alle baanwedstrijden

WILLEMSTAD - De Arubaanse *bike-crossers* waren vorige week tijdens de Interinsulaire *Bike-Cross* Competities veel te sterk voor de Curaçaose *crossers*. In het merendeel van de veertien categorieën gingen de Arubanen vandoor met de meeste ereplaatsen. Alleen Roën Martha bemachtigde een kampioenstitel voor Curaçao. De Arubaanse *Rough Riders* hebben op de splinternieuwe baan te Choloma bewezen dat techniek, vaardigheid en snelheid de drie belangrijkste componenten zijn om te kunnen overwinnen.

De toeschouwers, ongeveer duizend, die de wedstrijden tussen de diverse Curaçaose en Arubaanse teams bijwoonden, keerden tevreden terug naar huis. De strijd in alle veertien categorieën was hard en interessant, terwijl de baan te Choloma een grote aanwinst blijkt te zijn voor de Curaçaose Motor Cross Club. Het bestuur van deze club tekende in samenwerking met de Curaçaose *Dynamite Racing Team* voor de organisatie van de bikecross competitie.

De organisatoren hebben Arubaanse uitgenodigd ... en werden dan ook niet teleurgesteld. Erger nog, de Arubaanse *bike-crossers* kwamen goed voorbereid en het bewijs hiervan blijkt uit de hoge eindklassering in de verschillende categorieën. Zelfs extra trainingen op de nieuwe baan te Choloma bleken onvoldoende voor de Curaçaose deelnemers.

In de categorie meisjes van elf tot en met dertien jaar had de Arubaanse Kini Kock een zware dag. Zij kon in eerste instantie Shaneita Silvana en Mi-Angela Laclé niet makkelijk van zich afschudden. Uiteindelijk won ze toch drie wedstrijden, waardoor ze de kampioenstitel opeiste. Silvana bleef op de tweede plaats, terwijl Laclé genoegen moest nemen met de derde plaats.

Jerney Jansen had in de categorie meisjes van dertien en veertien jaar niet zo'n moeilijke dag zoals Kini Kock die had. Jansen won vier van zijn vijf races en legde beslag op de eerste plaats. Zij werd op de tweede plaats opgevolgd door Marna Heronimo. De derde beste *bike-crosser* was Katiushka Anterzijn.

In de categorie jongens boven de achttien jaar was het Davis Simon die van zich liet spreken en kampioen werd. Omar Lanoy nestelde zich op de tweede plaats, terwijl Adri Koolman blij naar huis terugkeerde met de derde prijs. Het was juist deze Adri Koolman die zeer succesvol was tijdens de uitdagingswedstrijden. Hij kreeg dan ook de eerste Uitdagers Beker uitgereikt.

Nu is het de beurt aan de Curaçaose *bike-crossers* om over te vliegen naar Aruba om daar de Arubaanse deelnemers opnieuw te ontmoeten. Hopelijk presteren ze beter en behalen ze meer dan alleen die enige eerste plaats van vorige week in de categorie jongens van veertien jaar (Roën Martha).

Finalisten Tilburg nog niet bekend

TILBURG - Met twee vlugge remises zijn de halve finales van het Interpolis-schaaktoernooi na de eerste partij nog helemaal open.

Smirin - Adams en Gelfand - Kamski duurden respectievelijk twintig en 36 zetten. Zaterdag, eventueel zondag in de Barrages, moeten de beslissingen vallen.

Bij Gelfand - Kamski, de Witrus tegen de jonge Amerikaan, kreeg het publiek in Tilburg een oude variant van het Grunfeld-Indisch te zien. Talloze analyses hebben het venijn er min of meer uitgehaald.

Witspeler Gelfand kon nog enig initiatief nemen, maar erg ophefmakend was de strijd niet. Velen keken in een aanpalende zaal naar een simultaan van grootmeester Hort, die gadegeslagen door honderden toeschouwers ongeveer dertig tegenstanders bestreed.

De partij Smirin - Adams was een Marshall-variant van het Spaans. De Engelsman probeerde Smirin te verwarren, maar de israelier bezag de ontwikkelingen geamuseerd en remiseerde in een ommezien. In het volgende duel heeft Adams wit en dan zal Smirin zijn kunststukje tenminste dienen te herhalen.

* * * * *

TENNIS / STOCKHOLM - De Amerikaan Andre Agassi zal niet deelnemen aan het met bijna twee miljoen gulden gedoteerde ATP-toernooi, dat in Stockholm begint. Agassi kan niet op tijd terug zijn uit Hong-Kong, waar hij nog deelneemt aan een demonstratietoernooi. De Amerikaan, die een van de acht wildcards voor Stockholm had gekregen, wordt vervangen door de Zweed Jonas Svensson.

Krajicek en Siemerink bij de laatste vier

WENEN/HONGKONG - Richard Krajicek en Jan Siemerink zijn in vorm. Krajicek bereikte vrijdag bij het tennistoernooi in Hongkong de laatste vier, Siemerink deed hetzelfde in Wenen.

Siemerink heeft het in Wenen naar zijn zin. Vorig jaar bereikte hij in de Oostenrijkse hoofdstad de finale, waarin hij verloor van de Duitser Michael Stich. Vrijdag haalde de Rijnsburger de laatste vier door een overwinning op de als vierde geplaatste Amerikaan Brad Gilbert. De Nederlander kende in de eerste set geen problemen: 6-1.

Gilbert veranderde zijn spelwijze en pakte met dezelfde cijfers de tweede set. In de beslissende reeks hervond Siemerink zijn oude vorm. Met 6-3 stapte hij de halve finales binnen. De Tsjechoslowaak Peter Korda is zijn laatste tegenstander op weg naar de eindstrijd.

Krajicek ontmoet vandaag in het invitatietoernooi van Hongkong Ivan Lendl. De Nederlander werd groepswinnaar door de Rus Alexander Volkov te verslaan. De eerste set was duidelijk voor de Hagenaar (6-3), in de tweede had hij het moeilijk. Volkov hield stand, waarna de tiebreak uitsluitsel moest geven. Met 9-7 pakte Krajicek ook de tweede set.

In de halve finales is Lendl zijn tegenstander. De tot Amerikaan genaturaliseerde Tsjechoslowaak heeft de vorm weer te pakken. Vorige week sloot hij in Tokyo een periode van veertien maanden zonder toernooiwinst af. In Hongkong verloor hij vrijdag weliswaar van de Duitser Stich, maar het verlies in drie sets had geen verregaande gevolgen.

De andere halve finale in Hongkong gaat tussen de als eerste geplaatste Amerikaan Michael Chang en de Kroaat Goran Prpic.

Fonds geeft geld:

Schermbond met cursus voor lokale trainers

WILLEMSTAD - De Nederlands Antilliaans Algemeen Scherm Bond (NAASB) houdt op het moment een succesvolle trainerscursus voor de lokale scherminstructeurs. De bond heeft hiervoor en voor de duur van één week de twee Nederlandse scherminstructeurs Jaap Brouwer en Dick van Winden aangetrokken. De overtocht en het verblijf van deze instructeurs zijn mogelijk gemaakt dankzij een nauwe samenwerking tussen diverse internationale en lokale sportorganisaties.

Deze organisaties zijn: het Internationaal Olympisch Comité (IOC), de Olympische Solidariteitsfonds, het Nederlands Antilliaans Olympisch Comité (NAOC), het Koninklijke Nederlands Algemene Schermbond en de NAASB. Het grootste deel van de kosten van de cursus wordt door het Olympisch Solidariteitsfonds gedragen.

Dit Solidariteitsfonds is een onderdeel van het Internationaal Olympisch Comité. Aangesloten landen die de financiële middelen missen om zelf cursussen voor hun sporters, bestuurders en trainers te houden, kunnen via het Solidariteitsfonds die cursussen alsnog gesubsidieerd krijgen.

Het Antilliaans Olympisch Comité (NAOC) meldt dan ook in zijn laatste bulletin dat het Olympisch Solidariteitsfonds 16.000 Amerikaanse dollars beschikbaar heeft gesteld voor cursussen op de Antilliaanse eilanden. Een gedeelte hiervan is al begroot voor een voetbalcursus voor oefenmeesters op Bonaire die tussen 11 en 22 augustus werd gehouden. In september heeft NAOC alweer gretig gebruik gemaakt van de beschikbare gelden om een trainerscursus van de Antiliaanse Atletiek Bond te bekostigen. Deze cursus vond plaats tussen 11 en 29 september op Curaçao.

Aan de trainerscursus van de Antilliaanse Scherm Bond hebben maar liefst vijftien lokale scherminstructeurs deelgenomen. Van Winden die zoals Brouwer een erkende scherminstructeur is, blijkt ook de voorzitter te zijn van een instituut dat zich bezig houdt met de vorming van scherminstructeurs.

De cursus die vanmiddag ook van 14.00 tot 17.00 uur in de sportzaal van de marinekazerne te Suffisant wordt gegeven, wordt zondag afgesloten. In het tafeltenniscentrum Irene Moreno zullen de geslaagden hun diploma's krijgen uitgereikt.

VOETBAL / DEN HAAG - Bestuurslid Smit van ADO Den Haag is opgestapt. Hij blijft wel voorzitter van stichting Business to Businnes Den Haag. Smit is vertrokken omdat hij vond dat hem te weinig ruimte werd geboden bestuurlijke invloed uit te oefenen.

Nee tegen embargo tegen Castro

■ *MIAMI - De meningen zijn verdeeld onder de Cubaanse ballingen over de zogenaamde Torricelliwet welke door president George Bush vrijdag is ondertekend. Deze wet houdt in dat het al dertig jaar bestaande en even zo lang gekritiseerde embargo tegen Cuba blijft bestaan en wordt opgevoerd. De mogelijkheid is in de wet opgenomen om sancties te treffen tegen maatschappijen welke het embargo doorbreken. Het doel blijft na al die jaren hetzelfde: Fidel Castro's positie zo verzwakken dat hij gewipt kan worden. Dit is in de voorbije dertig jaar overigens nog niet gelukt.*

(AFP-satellietfoto)

Barclays stopt met sponsoring

LONDEN - De Engelse league raakt aan het eind van het seizoen een belangrijke sponsor kwijt.

Barclays bank, dat aan het zesde jaar van sponsoring bezig is, heeft bekend gemaakt geen gebruik te maken van de optie voor nog eens drie jaar.

Barclay heeft de Engelse league de afgelopen zes jaar gesteund met een bedrag van 11,5 miljoen pond (Ruim 30 miljoen gulden). Bill Gordon, directeur van de bank maakte het besluit bekend.

"Ons besluit van 1987 was uitsluitend gebaseerd op commerciële gronden.

AUTOSPORT / SUZUKA - Yamaha verbreekt de banden met het formule 1-team van Jordan. De Japanse motorenfabriek had nog tot 1996 een contract met de racestal. De verbintenis werd voortijdig beëindigd wegens tegenvallende prestaties. Yamaha onderhandelt op dit moment met Tyrell. Jordan zou volgend jaar met Ford in zee gaan.

Competitie zaalvoetbal

WILLEMSTAD - De Curaçaose Zaalvoetbal Bond vangt vanavond aan met de eerste ronde van zijn zaalvoetbaltoernooi. In deze eerste ronde staan vijf wedstrijden geprogrammeerd die alle op het voetbalterrein van het waterdistributiebedrijf KAE zullen worden afgewerkt.

Dit toernooi dient als voorbereiding van de clubs die deel zullen nemen aan het lokale zaalvoetbal-kampioenschap dat ook binnenkort van start zal gaan. De diverse oefenmeesters gebruiken het voorbereidingstoernooi om de laatste wissels aan te brengen.

Het eigen spel wordt ook nader bestudeerd, terwijl die trainers ook het spel van de andere teams onder de loep kunnen nemen. Dit alles om goed van start te kunnen gaan in de officiële competitie die jaarlijks honderden liefhebbers van zaalvoetbal trekt.

De eerste wedstrijd vanavond begint om 19.00 uur en gaat tussen de brandweerselectie en het team van de Sociale Verzekerin[g] Bank. De Boys van Kora[...] Specht ontmoeten om 19.[...] uur de Souax Express. Rond 20.20 uur staat gepland d[...] Kintjan Boys tegen Apach[e] U.D. Siklon komt om klo[k]slag 21.00 uur uit teg[en] ISLA, terwijl de laatste we[d]strijd van de avond om 21.[...] uur plaatsvindt en wel teg[en] 25-Plus Keycomp en de d[...] cogangers van The Pub d[ie] ook kunnen voetballen. Al[le] liefhebbers van zaalvoetb[al] zijn welkom op het KA[E] voetbalterrein dat gevesti[gd] is te Otrabanda.

* * * * *

VOETBAL / HELSINKI - HJK Helsinki heeft het abo[n]nement op de landstitel [in] Finland verlengd. Het we[rd] voor de 18e keer kampioe[n]. Door de overwinning met 2[...] op Myllykoski werd de cl[ub] onbereikbaar voor Kuusy[si] Lahti. Topscorer van het ja[ar] wordt HJK's Lius, die z[ijn] 21e doelpunt maakte. [De] plaatsen in de Europese beker toernooien van 1993/[94] werden zaterdag evene[ens] verdeeld. HJK speelt bij [de] landskampioenen, Kuusy[si] Lahti bij de bekerwinnaa[rs] en Myllykoski in het UEF[A] bekertoernooi.

Pas na saneringplan komt begrotingssteun

Hirsch Ballin geeft de eilanden nul op rekest

DEN HAAG/WILLEMSTAD —"Ik noem het de 'repeterende breuk'. Steeds komen wij op het punt waarop wij zeggen dat een situatie onaanvaardbaar is, dat wij toch weer één keertje mee zullen helpen en dat wij verder hopen op een nieuw saneringsplan", aldus Erica Terpstra, VVD-Kamerlid, tijdens het mondeling overleg donderdag met minister Hirsch Ballin. Hij is bereid om land- en eilandgebieden van de Antillen begrotingssteun te geven mits er saneringsplannen op tafel komen. Geen enkele overheid heeft de zaak nu rond, alleen Saba en Curaçao zijn bijna zover. Op een verzoek om desalniettemin tot uitbetaling over te gaan, heeft Hirsch Ballin negatief gereageerd.

Het dilemma volgens Hirsch Ballin is dat 'er sprake is van een structureel probleem in de bestuurlijke en financiële verhoudingen binnen de Antillen'. Steeds wordt een voorlopige oplossing gekozen die de zaak structureel niet echt verbetert: "Ik heb in de afspraken die aan de overzijde zijn gemaakt met collega De Paula duidelijk gezegd — daar kan geen misverstand over bestaan — dat het nu ernst is met saneren". De Nederlandse minister zegde wel toe zodanige maatregelen te nemen dat de 'goeden niet onder de kwaden zullen lijden'.

Donderdag vond in de Tweede Kamer een mondeling overleg plaats met minister Hirsch Ballin. De Kamer was sobertjes vertegenwoordigd: slechts drie leden waren aanwezig, te weten Erica Terpstra (VVD), Haty Tegelaar-Boonacker (CDA) en Willem Vermeend (PvdA). Jan Cees Wiebenga (VVD) zat de bijeenkomst voor. Een belangrijk onderwerp vormde de toegezegde begrotingssteun, waarvan een van de gestelde voorwaarden is het indienen van saneringsplannen. Voor de oppositie, VVD, is het 'een soort repeterende breuk'.

Terpstra daarover: "Het nalaten van het indienen, vanwege onvoldoende politieke besluitvaardigheid, van saneringsplannen lijkt bijna een chronisch probleem. De conclusie van de VVD is hard: zolang er geen saneringsplannen zijn en geen adequate controle op het uitvoeren is, lijkt het pompen van liquide middelen of begrotingssteun, het gooien van geld in een bodemloze put".

De op het terrein van Antilliaanse en Arubaanse Zaken nog weinig bekende CDA-er Tegelaar zei erover: "Zolang er geen saneringsplannen voorliggen, blijft het toekomstbeleid nog uiterst somber. Er is eigenlijk weinig zicht op verbeteringen van de financiën".

Hirsch Ballin antwoordde daarop: "Het is heel duidelijk: indien niet aan de overeengekomen voorwaarden wordt voldaan, kan er uiteraard geen sprake zijn van begrotingssteun. Ik heb in september met nadruk gezegd dat het voor mij heel wezenlijk is dat het om iets anders gaat dan goede voornemens. Het gaat immers om geaccordeerde politieke besluitvorming. Het heeft geen zin om in een situatie te blijven hangen, waarin op basis van goede voornemens en goede gedachten, zoiets als *benefit of the doubt* wordt gegeven en wij met de *doubt* blijven zitten".

PvdA-Kamerlid Vermeend interrumpeerde de minister met de opmerking: "Dat saneren begrip ik, maar op zichzelf zegt dat weinig. Je zou veel beter wat strengere criteria kunnen stellen voor de beoordeling van het totale macrobeeld. Ik heb het gezien: men dient enerzijds een saneringsplan in en anderzijds verhoogt men bij wijze van spreken vijf meter vederop de uitgaven".

Hirsch Ballin: "Ik ben het eens met Vermeends aanbeveling om naar het totaal van de begrotingssituatie te kijken. Het terugdringen van het tekort en het vermijden van de situatie dat de eindjes met leningen waaronder kortlopende leningen, aan elkaar geknoopt moeten worden".

Verder geen geld in een bodemloze put. Dat is duidelijk. Maar 'de vraag is natuurlijk of het alternatief om het niet te doen, wel zo realistisch is', aldus Terpstra. "De minister heeft gezegd dat de eilanden zonder saneringsplan hun liquiditeitsproblemen zelf maar moeten oplossen, desnoods met behulp van het land. Als ik kijk naar het enorme financieringstekort van het land en het feit dat land zelf ook nog geen integraal saneringsplan heeft, vraag ik mij af of dit niet hogelijk hypotetisch is". Het gaat Terpstra om de eilanden die niet voldoen aan de gestelde voorwaarden en toch in grote liquiditeitsproblemen komen. "De minister zegt dat zij hun eigen broek maar moeten ophouden, desnoods hulp van het land moeten krijgen".

Hirsch Ballin geeft niet rechtstreeks antwoord. Hij zegt: "Er zit een staatsrechtelijke kwestie aan". Volgens de Antilliaanse staatsregeling is een besluit bij landsverordening vereist in de gevallen dat er een tekort is op de eilandsbegrotingen. "Die regel is nooit toegepast. Het betekent een des te grotere verantwoordelijkheid voor het land, want daar dienen zich de eilanden te vervoegen die niet voldoen aan de voorwaarden voor bijstand van onze kant".

Terpstra: "Een buitengewoon helder theoretisch verhaal". Zij neemt een praktisch voorbeeld: Sint Eustatius. De meeste uitgaven van Sint Eustatius zijn niet-produktieve uitgaven; meer dan de helft van de inwoners is ambtenaar. Een saneringsplan zou betekenen dat er op een of andere manier ambtenaren moeten afvloeien. Het eiland heeft een liquiditeitstekort waardoor het ambtenarensalarissen niet meer kan betalen. "In de theoretische benadering van de minister moet Sint Eustatius vervolgens bij het land aankloppen met de mededeling: land, wij gaan failliet. En het land zegt dan: dat is jammer, wij ook. En dan?"

"Het respecteren van de financiële autonomie heeft consequenties", is het eerste antwoord van Hirsch Ballin. "Het dilemma is haarscherp geschilderd door Terpstra. Het is verklaarbaar — ik verwijs naar rapport commissie Pourier over Sint Maarten — dat het ook voor een minister van Financiën die overtuigd is van de noodzaak van sanering en die wil, erg moeilijk is om een oplossing te realiseren, vanwege de politieke en bestuurlijke structuur van de Antillen en vanwege de ingeslepen gewoonten, zoals het nimmer toepassen van de eerdergenoemde regel".

De minister wil daarop niet een gemakkelijk afkeurend woord over spreken: "Als er op een van de eilanden een situatie intreedt waarin men bijna moet ophouden te betalen, dan is dat nogal wat uit een oogpunt van sociale spanningen en uit een oogpunt van het functioneren van de overheid".

Het liberale Kamerlid Terpstra is nog niet tevreden en dringt aan: "ditzelfde antwoord met dezelfde schets van het dilemma hebben wij ook gekregen in de jaren tachtig ten tijde van de bespreking van de vorige en de eervorige saneringsoperatie. Toen is door de voorganger van de minister ook gezegd dat de bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen eiland en land ten principale aan de orde diende te komen. Maar ook dit keer dreigen wij de laatste stap die aan de zo'n conclusie moet worden verbonden, niet te nemen. Tot nu toe komen wij iedere keer met de analyse tot aan dat *ultimum remedium*, omdat het niet past in de structuur die wij hebben neergelegd in het koninkrijksstatuut. Dat is de *bottleneck*. Ik heb het niet voor niets de repeterende breuk genoemd".

Eenmaal op gang deed Terpstra er een schepje bovenop: "Deze minister heeft zich laten kennen als een minister die niet aarzelt om knopen door te hakken en ik zou hem graag een discussie willen ontlokken die verder gaat dan waar hij nu eindigt. Het is een schot voor de boeg en de minister kan er in de komende week over nadenken".

Nadat ook PvdA-er Vermeend had verklaard het eens te zijn met Terpstra's punt en haar verzoek te steunen, antwoordde Hirsch Ballin het 'graag te doen' en zich tegelijkertijd 'zal bezinnen op de manier waarop wij het adagium dat de goeden niet onder kwaden mogen lijden verder uitwerken".

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(openingstijden voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(openingstijden voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: openingstijden Slachthuis i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE (Bonaire Animal Shelter Foundation, Lagunweg 26. Tel.: 8080): openingstijden maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/14.00-17.00 uur.

****

MAALTIJDEN(BEZORGING)
Fundashon Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur tel.: 8342).

****

ZONDAG
...VERSEN
...AH
10.00 uur bijeenkomst - Clubhuis van ...windsters, Kaya Nikiboko Noord 2.

****

Overgenomen van de fraters
FCB richt stichting Imprenta op

KRALENDIJK — De door de Tourism Corporation Bonaire (TCB) en de milieu-organisatie Amigu di Tera gestarte actie voor het schoonmaken en vooral schoonhouden van Bonaire is in volle gang. Momenteel wordt door de beide organisaties nagegaan welke mogelijkheden er zijn de bevolking en met name de schooljeugd op te voeden, terwijl er anderzijds gezocht wordt naar mogelijkheden de bevolking op een positieve manier bewust te maken van het belang van een schoon eiland.

Ook op Bonaire neemt vervuiling hand over hand toe. Niet alleen de bevolking, maar ook veel bezoekers van het eiland dragen bij, dat de vervuiling aanzienlijk is toegenomen. Om te zorgen dat het eiland zijn voornaamste inkomstenbron niet zal verliezen — de aantrekkelijkheid voor de toerist — moeten de handen ineen geslagen worden om daadwerkelijk verbetering te brengen in de toestand.

TCB-directeur Ronnie Pieters zegt duidelijk niet geïnteresseerd te zijn in een eenmalige actie die als een grote bezem door Bonaire kan vegen. Hij wil een structurele oplossing, die voorkomt dat het eiland na de schoonmaakbeurt weer binnen enkele dagen in dezelfde situatie als daarvoor vervalt. Dat betekent enerzijds het werken aan de bewustwording van de bevolking en Pieters ziet geen betere mogelijkheid dan dit via de scholen te doen. Hij spreekt daarbij uit ervaring, want alvorens de TCB-directeur zijn aandacht richtte op toerisme was hij op Curaçao leraar bij het voortgezet onderwijs.

LIJST

In feite beschikken de TCB en Amigu di Tera over een lange lijst van mogelijke acties. Sommige zijn al uitgewerkt, andere moeten nog uitgewerkt worden. Sommige in samenwerking met bestaande overheidsdiensten, zoals de Hygiënische Dienst (HD) of de Selibon (Reinigingsdienst) en daarbij wordt dan vooral gedacht aan de situaties rond de snackbars en restaurants en het opruimen van de autowrakken in de mondi.

Met het lanceren van ideeën is vooral Darcy Lombardi belast. Zij vertegenwoordigt daarmee Harbour Village Resort. In gesprek met Darcy attendeert zij vooral op de mogelijkheid van *recycling*, waarbij dus vooral de mogelijkheden worden onderzocht om reeds gebruikte materialen na verwerking nogmaals te gebruiken. Ook de scholen vergeet zij niet, want daar ligt naar haar mening vooral de bron van mogelijkheden tot gedragsverandering. Zij denkt dan aan bepaalde wedstrijden in tekeningen, opstellen en gedichten die het natuurschoon van Bonaire als onderwerp hebben.

De TCB richt zich vooral op de mogelijkheden wettelijk te kunnen ingrijpen. Daarvoor zal onder meer contact worden opgenomen met Aruba om een kopie te krijgen van de wet op statiegeld op flessen. Met enige wijzigingen kan daarvan dan ook een eilandsverordening gemaakt worden.

Ten slotte zullen er naar Amerikaans idee enige sponsors gezocht worden die bepaalde delen van Bonaire zullen schoonhouden. Daar behoeft niet altijd geld aan te pas te komen, want het is bij voorbeeld ook mogelijk dat serviceclubs of andere organisaties een gedeelte van Bonaire 'adopteren' en die zelf op hun kosten schoon te laten maken en houden.

Voorbereidingen aktie 'Tene Bonaire limpi' vergevorderd

KRALENDIJK — Voor notaris mr. Alfred Knuf werd de oprichtingsacte verleden van de Fundashon Imprenta Deco. Doel is het beheer en de exploitatie van een drukkerij. Deze drukkerij is het geesteskind van frater Desiderius geweest. Als voorzitter van de stichting zal de directeur van de Scholengemeenschap Bonaire (SGB), Rolly Pourier, optreden. Hij wordt ter zijde gestaan door secretaris Felix Nicolaas, lid van de parochieraad van de Bernardusparochie, en Lea Bernabela, hoofd van het Kolegio Reina Beatrix en bestuurslid van de Fundashon Cas Boneriano (FCB).

De drukkerij werd door frater Desiderius opgericht als DECO, een afkorting van Desiderius Company, en was bestemd om de scholen, sociale organisaties en de r.k. kerk een handje te helpen met het stencillen van mededelingen. Al spoedig bleek de aanvrage om stencilwerk zo groot dat frater Desiderius genoodzaakt was enkele van zijn medebroeders van de fraters van Tilburg te vragen hem te assisteren. Hij kreeg in het fratershuis een ruimte ter beschikking en na het aanschaffen van enige geavanceerde machinerieën, wist frater Desiderius feilloos *off set*-drukwerk te verrichten.

In de bijna twintig jaar waarin de 'drukkerij van de fraters' nu bestaat, werden er steeds meer geavanceerde machines aangeschaft en wat eens een hobby was van frater Desiderius, groeide uit tot een bedrijf. Toch hield frater Desiderius altijd voor ogen dat hij het bedrijfsleven geen haarbreed in de weg mocht leggen. Toen een particuliere drukkerij gevestigd werd op Bonaire, werkte frater Desiderius nog slecht voor scholen en de kerk. Wie voor zakelijke doeleinden drukwerk wenste, werd naar het daarvoor bestaande bedrijf verwezen. Omdat het drukwerk van de fraters echter uiterst fraai, gauw klaar en goedkoop was, bleven de klanten komen.

Nadat de FCB het fratershuis had gekocht om daarin hun kantoren te vestigen, was het een logische stap om ook de daarin gevestigde drukkerij over te nemen. De samenwerking tussen frater Desiderius en de FCB bestaat al enkele jaren. Het lag dus voor de hand dat de drukkerij geheel in handen zou komen van de FCB, maar er was wel een restrictie aan verbonden en dat was de terugkeer naar de eerste opzet van frater Desiderius: hulp verlenen aan de scholen, kerk en sociale organisaties die niet zelf in staat waren om hun produkten te stencillen of te drukken. Drukken voor het bedrijfsleven of voor particulieren gebeurt nog wel, maar komt in feite op de tweede plaats. Om te voorkomen dat de FCB een stempel opgedrukt zou krijgen oneigenlijke werkzaamheden te verrichten, werd besloten om een stichting in het leven te roepen die geëxploiteerd zou worden door een eigen bestuur.

De drie bestuursleden vormen het minimale aantal bestuursleden. Zij zijn voor onbepaalde tijd benoemd door het bestuur van de FCB en kunnen door die instantie ook weer ontslagen worden.

UNILEVER maakt vrijdag 6 november zijn resultaten over het derde kwartaal bekend. Ook wordt dan de hoogte van het interimdividend bekendgemaakt.

Het verdronken publikatiekalf

WILLEMSTAD — Er heerst een misverstand. Rechter Warnink in zijn vonnis over het conflict tussen Openbaar Ministerie en dagblad Notiero, heeft met geen enkel woord gerept over persvrijheid. Het is dan ook niet zonder meer juist te zeggen dat de persvrijheid heeft gezegevierd zoals een ochtendblad op de voorpagina kopt.

De rechter heeft alleen gezegd dat het het Land (lees: O.M.) de schade in haar publiekrechterlijk werk niet heeft moeten aankaarten bij civiel rechter. De zaak is dus eigenlijk niet ontvankelijk verklaard. Of zoals mr Marius Römer het als advocaat van Noticiero al in de eerste minuut van zijn pleidooi de rechter voorhield: "Het Land is niet ontvankelijk, aangezien het geen civielrechtelijk rechtmatig belang als civiele partij heeft."

Dat de rechter geen expliciete uitspraak deed over de persvrijheid is jammer, maar de rechter was en is niet verplicht ethische richtlijnen te geven voor de pers. Volgens advocaat Blaauw (namens het Land) was een principiële toetsing wenselijk geweest. Het is volgens hem in het belang van de democratie dat er duidelijkheid richting pers en publieke geschapen wordt. Hij zegt: "De overheid wenst te voorkomen dat zij steeds achter de feiten moet aanhollen en putten dempt waarin het publikatiekalf al verdronken is."

Het kan volgens Blaauw niet zo zijn dat justitie een corruptiezaak onderzoek en daarvoor beslotenheid inlast (verhoor achter gesloten deuren) en haar werk doorkruist wordt door pers die zegt het algemeen belang te dienen. Blaauw geeft toe dat uit jurisprudentie (onder meer de Nederlandse arresten 801,802,803, van 1984) blijkt dat "het algemeen of openbaar belang kan vorderen dat misstanden door bijvoorbeeld krantenartikelen aan de kaak worden gesteld, ook als daarin voor bepaalde personen onaangename of beledigende feiten voorkomen. De norm die de Hoge Raad evenwel steeds aanlegt is dat zoiets slechts is toegestaan indien geen andere weg openstaat. Dit is in casu nu juist niet het geval; de stukken stammen immers uit een onderzoek dat moet leiden tot een openbare rechtszaak!"

HELING

Nu duidelijk is dat civiel recht voor het O.M. niet de juiste weg is, moet de beslissing genomen worden door het O.M. via de publiekrechtelijke manier publikatie van onderzoeksdocumenten te stoppen. Dat zou kunnen via het strafrecht. Er zou namelijk sprake kunnen zijn van heling van de documenten.

Die vlieger gaat volgens advocaat Marius Römer niet op. Want het moet nog maar bewezen worden dat de getuigen niet zelf (legaal) hun verklaringen in de bus bij Noticiero en anderen hebben gedaan.

Nu het echter volgens minstens twee bronnen (waaronder STatenvoorzitter Rufus McWilliam) om getuigenverklaringen gaat van 51 personen is het niet aannemelijk te denken dat zij in gemeen overleg besluiten hun stukken in de bus van Noticiero of bijvoorbeeld Rufus McWilliam te stoppen. Tijdens de zitting is ook niet expliciet duidelijk geworden of het O.M. bij McWilliam, bij anderen en opnieuw bij Noticiero stukken in beslag kan nemen.

Mr Römer betwistte dat de Noticiero-publikaties onrechtmatig waren, zelfs al zouden de stukken onrechtmatig verstrekt zijn aan de krant. Waarom is het O.M. daar zo bezorgd over, zei Römer, "immers iedereen weet dat thans een lek in het bewakingssysteem van de stukken bij het O.M. bestaat".

Dat is echter niet een eerlijk argument, omdat hij het bewakingssysteem van de rechtercommissaris (als lid van het Hof van Justitie) en van de advocaten van de drie eerste verdachten in een mogelijke smeergeldenzaak niet bespreekt. Nu hoeft een advocaat dat ook niet te doen als dat het belang van zijn cliënt schaadt. Maar de hypothese is dat een kwaadwillend persoon zowel in de archieven van het O.M. of het Hof van Justitie als in de filekasten van de vier bij de zaak tegen Efraim Cijntje en het echtpaar Gumbs een greep in het dossier kon doen. Alle drie de partijen hebben namelijk een afschrift van (een deel van) de getuigenverklaringen in huis.

Römer heeft overigens de verdediging van Noticiero op zich genomen, terwijl het deze krant is die mogelijk het belang van zijn (vroegere) cliënte Agnes Gumbs kan schaden. Mevrouw Gumbs werd aangehouden op grond van vermoedens van medeplichtigheid aan het aannemen van gelden voor haar man, ex-minister Louis Gumbs. Deze schijnbare tegenstrijdigheid helpt Römer stante pede uit de wereld: De belangen van zijn ene cliënte worden niet geschaad door die van zijn andere cliënt. Temeer daar mevrouw Gumbs onschuldig is, aldus Römer. De stukken uit het onderzoek brengen niets tegen haar in. Justitie moest haar daarom ook vrijlaten, zegt de advocaat. Ook jegens de overgebleven twee bieden de getuigenverklaringen geen grond voor een zaak, persisteert de jurist.

De pers is niet veel wijzer geworden van dit kort geding. Want er zijn nog wat vragen open blijven staan. Hebben de media bijvoorbeeld nu nog iets te vrezen van het Openbaar Ministerie of kan men straffeloos publiceren wat men maar wil? Was het O.M. wel ontvankelijk verklaard als het zijn klacht anders had geformuleerd? Wat gebeurt er als in hoger beroep duidelijk wordt dat Noticiero toch over de schreef ging? En wat voor consequenties zijn er voor media die citeren uit wat Noticiero citeert? En hoe zit het met een beroep op de beroepsethiek?

PRENSA UNI

De lokale pers en ook de vrij jonge journalistenvereniging Prensa Uni bestaat niet uit juridische experts, toch wordt van hen verwacht gevoel voor recht en ethiek te hebben. Indien zij deze bovenstaande vragen voor zichzelf niet goed kunnen beantwoorden verdient het aanbeveling dat de juridische sector door middel van seminars of discussiebijeenkomsten bijdraagt aan de rechtskennis en het rechtsgevoel van verslaggevers. Een uitnodiging daartoe zal dan wel van de Prensa Uni moeten uitgaan.

Deze vereniging haastte zich deze week opvallend snel om in de bres te springen voor de persvrijheid die in gevaar dreigde te komen door het protest van het O.M. tegen de Noticiero-publicaties. In een faxbrief reageert het bestuur van Prensa Uni met instemming op de beslissing van de rechter in het kort geding van vrijdag. De democratie fungeert nog, constateert Prensa Uni opgelucht. PU schrijft dat het jammer is dat alleen zij en enkele politieke organisaties reageerden en dat de organisatie van krante-eigenaren, die meer belang in deze zaak zouden hebben, stil bleef en een medium alleen lieten staan. PU uit daarnaast wel haar bezorgdheid over het uitlek-schandaal, en vindt het op zijn plaats dat het O.M. een onderzoek doet en eventueel tot vervolging van de schuldigen overgaat. Die bezorgdheid bestond vandaag stukken over Landsradio op straat liggen maar morgen misschien die van ernstiger zaken. Tot zover de opinie van Prensa Uni.

Geen letter over de ethische kanten van de zaak, terwijl die er toch echt duidelijk zijn. Geen oproep tot discussie. Kennelijk is het niet aan Prensa Uni om tegelijkertijd leden te steunen en zelfkritisch te zijn. De persvereniging heeft in de getoonde haast een kans gemist om zich te ontwikkelen tot een discussieplatform voor journalisten. En dat is erg jammer.

Joël Labadie, redacteur en lid van Prensa Uni

Black & Beautiful

WILLEMSTAD — Black Beautiful gaat definitief door. Veertien meisjes hebben zich kandidaat gesteld voor de verkiezing van de mooiste donkere Curaçaose. De uiteindelijke misskeuzing is op zaterdag 5 december in Centro Pro Arte. Op 31 oktober zijn de donkere meisjes te zien op het witte zand van Grote Knip. Op 15 november is er een Miss Camera-electie. Anouschka Prudencia is één van de kandidaten.

Politie wijst op valse paspoorten van buitenlanders

WILLEMSTAD — De achterstand in de verwerking van aanvragen van buitenlanders voor een verblijfsvergunning is voor een groot deel ingelopen, maar bestaat nog steeds. Grote handicap is dat de afdeling Vreemdelingendienst van de politie nog niet geautomatiseerd is. Dit bemoeilijkt de controle op illegaal verblijf op het eiland. De VD ziet zich daardoor soms geplaatst voor uitdagingen in het vreemdelingenverkeer. Zo komt het voor dat personen uit de regio het land moeten verlaten na verloop van hun verblijfsvergunning, maar dat zij twee weken later weer aankloppen bij de VD voor een vergunning, maar nu met andere identiteitspapieren en onder een andere naam het land binnen willen.

Onderhoud asiel kost handenvol geld

Collecte Dierenbescherming is belangrijke bron van inkomsten

WILLEMSTAD — De maand oktober is de maand van de Dierenbescherming. In veel winkels of bedrijven staat de bekende collectebus te wachten op gulle gevers en in de weekends rammelen vrijwilligers op straat verleidelijk met de geldbus. De inspanningen van al deze mensen leverde het asiel vorig jaar bijna 38 duizend gulden op. Geld dat besteed wordt aan salarissen van de vijf asielmedewerkers en aan de verzorging van de gemiddeld 45 honden en twintig katten die in het asiel een tijdelijk onderkomen vinden.

Geld is altijd een groot probleem bij een stichting die het moet stellen met slechts een klein beetje subsidie van de overheid, vertelt bestuurslid en fondsenwerver Kaye McOustra. "Wij zijn afhankelijk van de gulheid van anderen en moeten dus altijd bedelend de straat op. De honden en de katten kunnen immers moeilijk zelf om geld vragen. Maar het gaat wel om hun leven en gezondheid. Verwaarloosde honden, zwerfkatten, jonge beesten die in een doos ergens zijn neergezet, zieke dieren enzovoorts. Elk dier krijgt voor zover mogelijk een kans om in het asiel op krachten te komen. Ze worden zo nodig gesteriliseerd of gecastreerd en vervolgens wordt er een nieuw tehuis voor hen gezocht".

Uiteraard gaat dat allemaal niet voor niks. Er zijn asielmedewerkers nodig om de dieren te verzorgen en de hokken schoon te maken. De medicijnen kosten geld. Er zijn twee pick-ups om gewonde of gevonden dieren op te halen. Het dagelijkse voedsel voor de 65 dieren kost een smak geld en zo zijn er nog veel meer uitgavenposten waarmee de Dierenbescherming elke maand weer wordt geconfronteerd.

AUTO KAPOT

Zo moet McOustra tijdens het gesprek regelmatig een telefoontje beantwoorden. Mensen die vragen of de Dierenbescherming een hond komt ophalen. Zij moet hen teleurstellen: beide auto's zijn kapot en staan in de garage. De kosten van reparatie zijn weer een extra post. "Maar het moet gebeuren, want zonder auto zijn we nergens".

Gelukkig zijn er elk jaar talloze mensen bereid om de Dierenbescherming bij de fondsenwerving te helpen. Zij collecteren of benaderen winkels en bedrijven in een bepaalde wijk met een intekenlijst.

Daarnaast wordt elke lagere schoolleerling gevraagd om een blik hondeof kattevoer mee te nemen. McOustra: "De reacties daarop zijn altijd weer overweldigend. Sommige leerlingen maken enorm veel werk van hun dierenpresentje. Het blik - of vaker nog de blikken - wordt feestelijk verpakt met kleurrijk papier en strikken. De kinderen hebben er echt enorm veel plezier in". Zij benadrukt nog eens hoe dankbaar het bestuur al die kinderen is voor hun gulle gaven. Dit jaar kreeg het asiel voor drie maanden voedsel van de scholen.

De actie wordt overigens twee keer per jaar gehouden. In april worden de r.k. scholen benaderd, in oktober alle andere scholen. Om de leerlingen bekend te maken met het werk van de Dierenbescherming, biedt het asiel de mogelijkheid tot een rondleiding door het asiel. "De agenda is dan altijd tjokvol met afspraken en elke dag is er wel weer een groep leerlingen die met eigen ogen kan aanschouwen wat de Dierenbescherming op Curaçao eigenlijk allemaal doet", zo vertelt McOustra enthousiast.

CONCERT

Ook de musici zetten zich voor de Dierenbescherming in. Op 4 oktober bood Eric Gorsira een concert aan, 15 november is het Iman Landheer die een concert organiseert, waarvan de opbrengst bestemd is voor de dieren. Voor die datum zoekt het bestuur overigens nog een sponsor, die de kosten van de huur van de foyer van het CPA op zich neemt.

We worden onderbroken door een mevrouw die een jong hondje komt brengen: gevonden in de tuin. Kaye neemt het beest aan, geeft hem een ontwormingskuurtje en zet hem voorlopig in een leeg hok. "Hij ziet er goed uit, daar vinden we wel een nieuwe eigenaar voor".

Het komt ook regelmatig voor dat mensen een totaal verwaarloosd dier komen brengen. Met schurft, teken of andere beesten. Ronduit vies. "In dat geval is het nooit 'hun' hond. Ze hebben hem altijd gevonden of hij is van de buren. Veel mensen gaan niet naar de dokter met hun hond. Als het dan zo erg wordt dat ze het beest niet meer bij het huis willen hebben, brengen ze het hierheen. Dan kunnen wij kijken of het dier nog te redden valt. Helaas moeten we ook heel vaak dieren afmaken. Die zijn al zo ver heen, daar is niets meer aan te doen. We noemen dat *humane relief from suffering*".

Met de hulp van de Nederlandse Bond tot Bescherming van Honden wordt nu de hele keuken van het asiel gerenoveerd. Tevens komt er een speciale ruimte waar de honden gewassen kunnen worden en ontdaan van teken en ander ongedierte. Een volgend project is een nieuw hok voor de zwerfkatten. Maar daarvoor moet het bestuur eerst nog geld bijeen zien te krijgen.

Zwangerschapscontrole

WILLEMSTAD — Momenteel vindt er op Curaçao door verschillende instanties zowel particulier als van overheidswege zwangerschapscontrole plaats. Ieder registreert de gegevens op zijn manier, met als gevolg dat de gegevens soms onvolledig en moeilijk overdraagbaar zijn. Om dit probleem te verhelpen en om een betere zorg te bieden wil de Geneeskundige en Gezondheidsdienst (GGD) komen tot een uniform registratiesysteem.

De GGD heeft gekozen voor het systeem dat door de Centro Latino Americano de Perinatología y Desarollo Humano (CLAP) voor de Pan American Health Organization (PAHO) is ontwikkeld. Dit systeem genaamd de SIP (Sisterma Informativo Perinatal) maakt gebruik van twee formulieren: één bestemd voor de vroedvrouw/arts/specialist en één bestemd voor de zwangere. Beide formulieren worden vanaf de eerste controle ingevuld en bij ieder daarop volgende controle aangevuld. Deze formulieren bevatten alle gegevens die van belang zijn voor het gehele verloop van de zwangerschap, bevalling en kraambed.

Het formulier van de zwangere is het zwangerenpaspoort. Het is belangrijk dat de zwangere deze altijd bij zich draagt zodat in geval van spoed er direct opgetreden kan worden, omdat zij alle relevante gegevens bij zich heeft.

Vanaf 1 oktober tot en met 31 december zal de GGD op beperkte schaal gaan draaien met dit systeem. Tijdens deze *try out*-periode gaat men dus uitsluitend een nieuw registratiesysteem uitproberen. De aan de zwangere verleende zorg blijft onveranderd. Na evaluatie zal er besloten worden of en hoe men dit systeem zal introduceren op Curaçao.

Financieel Nieuws

Renteverlaging komt goed uit

Orco Bank: Beter dan was voorzien

WILLEMSTAD - Bij ORCO Bank ontwikkelt de gang van zaken zich beter dan eerst was voorzien. Bij de publikatie van de halfjaarcijfers op 18 augustus werd een jaarwinst van ten minste Nf 30 miljoen in het vooruitzicht gesteld. Thans wordt een jaarwinst voorzien van ten minste Nf 35 miljoen, zo blijkt uit een vrijdag uitgegeven verklaring van de bank.

Mede dankzij de tumultueuze ontwikkeling op de financiële markten is de winstontwikkeling tot dusver in het tweede halfjaar zeer bevredigend geweest, vooral door de gang van zaken bij het valutabedrijf. De renteverlaging van de laatste tijd speelt de bank in de kaart. De directie meent dat mede door de thans afnemende economische activiteit in Duitsland en de belangrijkste Europese landen ruimte aanwezig is voor een verdere, vooralsnog gematigde, renteverlaging voor het einde van 1992.

Omdat tot dusver de meeste aandeelhouders hebben gekozen voor een dividenduitkering in stocks wordt uitkering van een interimdividend niet langer zinvol geacht. De directie zal daarom met ingang van 1992 uitsluitend een slotdividend uitkeren.

Prijzenslag in VS-luchtvaart van grote invloed

Delta: Winst slaat om en USAir verkleint verlies

NEW YORK - Twee grote Amerikaanse luchtvaartmaatschappijen, Delta Air Lines en USAir, hebben vrijdag een tegengestelde ontwikkeling van hun resultaten in het derde kwartaal gerapporteerd. Delta zag een nettowinst van 31,1 miljoen dollar omslaan in een verlies van 58,7 miljoen dollar. USAir, waarin British Airways een flink belang wil nemen, wist het verlies te verkleinen van 81,4 miljoen dollar tot 55,4 miljoen dollar.

Voor Delta, de op twee na grootste luchtvaartmaatschappij in de Verenigde Staten, was de periode juli-september het eerste kwartaal van het lopende boekjaar. De maatschappij zag in dat tijdvak de omzet groeien tot 2,57 miljard dollar tot 2,6 miljard dollar. Over de eerste negen maanden van het kalenderjaar 1992 steeg het verlies van 51,9 miljoen dollar tot 438,5 miljoen dollar, terwijl de omzet afnam van 7,4 tot 8,7 miljard dollar.

Delta-topman Thomas J. Roeck Jr. noemde de resultaten "zeer teleurstellend, maar niet onverwacht". Hij schreef de verliezen toe aan het voorjaar begonnen prijzenslag in de VS. Delta zag in de periode juli-september wel kans de bezettingsgraad van de vliegtuigen te verhogen van 63,7 procent tot 69,7 procent.

BEZWAREN

USAir, nummer zes op de ranglijst van Amerikaanse maatschappijen, verminderde het verlies over de eerste negen maanden van het jaar van 306,9 miljoen dollar tot 203,3 miljoen dollar. De omzet groeide in het derde kwartaal met ruim zes procent tot 1,7 miljard dollar en over de eerste negen maanden van 4,8 tot 5,1 miljard dollar. De bezettingsgraad ging in het derde kwartaal omhoog van 60,7 naar 65,4 procent.

Topman Seth Schofield schreef de verbetering van de resultaten vooral toe aan het effect van kostenbesparende maatregelen. Hij zei aanwijzingen te zien dat het hoogtepunt van de tarievenslag achter de rug is.

USAir heeft eerder dit jaar een overeenkomst gesloten voor nauwe samenwerking met British Airways. De Britten willen 750 miljoen dollar investeren in de Amerikaanse maatschappij en moeten in ruil daarvoor 44 procent van de aandelen krijgen en 21 procent van het stemrecht. Andere maatschappijen in de VS hebben hiertegen grote bezwaren. Zij verlangen ruimere toegang tot Britse luchthavens. Of de overeenkomst wordt uitgevoerd zal afhangen van overleg tussen de VS en Groot-Brittannie over een nieuwe luchtvaartovereenkomst.

Periode van rust lijkt aangebroken

Dollar en pond twee centen hoger

AMSTERDAM - De koersen van de Amerikaanse dollar en het pond sterling zijn vrijdag met ongeveer twee cent gestegen. Op de wisselmarkt in Amsterdam werd bij het slot van de handel een dollarkoers genoteerd van Nf 1,7195 tegen Nf 1,6950 op dinsdag. Het pond sterling sloot op Nf 2,7765 in vergelijking met Nf 2,7575.

De dollar begon de dag een halve cent lager, maar liet later een flink herstel zien. Valutahandelaren schreven dat vooral toe aan technische factoren. Maar ook de hoop op een verlaging van de officiele rentetarieven in Duitsland speelde een rol. Daarvan profiteerde ook het pond sterling.

De Franse minister van Financien, Michel Sapin, verklaarde vrijdag dat Europa na het terugkeren van de rust op de wisselmarkten "een periode van dalende rente is ingegaan". Hij wilde geen voorspelling doen over de termijn waarop de tarieven verder omlaag zullen gaan. Dat zal gebeuren "als het verantwoord is", aldus Sapin.

Minister Andriessen verwacht maandag akkoord

Fokker druk verhandeld

AMSTERDAM - De aandelen Fokker werden vrijdag op de Amsterdamse effectenbeurs druk verhandeld. Er verwisselden niet minder dan 308.708 aandelen van eigenaar, een record, bij een zeer instabiele koers die schommelde tussen de Nf 16,90 en Nf 15,70 met een slotkoers van Nf 15,80.

In geld uitgedrukt was de omzet van Fokker maar klein, Nf vijf miljoen, maar dit werd veroorzaakt door de lage koers. Aanleiding voor het grote aanbod van Fokker zijn aanhoudende berichten in de pers de laatste dagen dat de liquiditeitspositie van Fokker slecht is en dat Deutsche aerospace veel minder voor de aandelen van de staat in Fokker op tafel wil leggen dan eerder was overeengekomen. De berichten worden tegengesproken door de betrokken partijen. Die zeggen dat de gesprekken in het eindstadium verkeren en voorspoedig verlopen.

De vakbonden reageren met schouderophalen op de berichten. Zij hebben donderdag van Fokker te horen gekregen dat de liquiditeitspositie van het bedrijf de komende maanden is zeker gesteld. Het kredietplafond zou met zo'n Nf 300 miljoen zijn verhoogd. Fokker zou er tot nu toe in geslaagd zijn aanvullend krediet van de banken te krijgen zonder overheidsgarantie. Er is vertrouwen in een voorspoedige afloop van de gesprekken tussen Fokker, DASA en de overheid.

REALISTISCH

Een koers van rond de Nf 40 gulden per aandeel is volgens betrokkenen op zichzelf nog steeds een realistische. Het is evenwel mogelijk dat de uiteindelijke prijs onder de benedengrens van Nf 40 gulden van de zeker 10 afgesproken bandbreedte komt te liggen. Dat is omdat de prijs van de aandelen geen op zichzelf staand gegeven is. Zij hangt af van de mate waarin de prijs daalt waarvoor de Duitse toeleverancier MBB rompen bouwt voor de Fokker 100 en straks voor de Fokker 70. MBB is onderdeel van DASA. Een 'te lage' prijs per aandeel is acceptabel als die kan worden terugverdiend met een lagere prijs voor in Duitsland gebouwde Fokkerrompen.

De prijs waarvoor DASA de aandelen van de staat in Fokker koopt, de prijs waarvoor MBB rompen voor Fokker bouwt en de positie van de Fokker 50 vormen volgens zegslieden een samenhangend onderhandelingspakket. De vakbonden zullen de prijs die DASA neertelt voor een meerderheidsbelang in Fokker in elk geval beoordelen in samenhang met de prijsafspraken die Fokker met MBB maakt.

Beursanalisten wijzen er op dat indien DASA Fokker lang aan het lijntje houdt met een aanbod van een voor Fokker te lage prijs per aandeel, zij in haar eigen vlees snijdt. Zij neemt dan immers een bedrijf over dat door haar eigen toedoen ondergekapitaliseerd is.

"En dat zou er op neer komen dat dasa eigenlijk nog steeds niet weet of zij Fokker nu wel of niet wil hebben", aldus een analist. Hij denkt dat dit station al lang is gepasseerd. Het alternatief voor een overname van Fokker, namelijk het zelf ontwikkelen van vliegtuigen, is voor DASA immers zoveel duurder (vier tot vijf miljard gulden) dat het onwaarschijnlijk wordt geacht dat DASA het risico neemt zijn hand nu nog te overspelen.

VERWATERING

De strategische waarde van Fokker voor DASA rechtvaardigt volgens beursanalisten zeker een prijs per aandeel van rond de veertig gulden. Een veel lagere prijs zou betekenen dat Fokker gebrek aan kapitaal houdt, of het betekent dat DASA voor zijn geld veel meer aandelen krijgt. Maar dat betekent dat de hele samenwerkingsconstructie en de daarmee verband houdende zeggenschapsverhoudingen op losse schroeven worden gezet waardoor de onderhandelingen, die in februari startten, terug bij af zijn. Het betekent bovendien een grotere verwatering van de huidige aandelen.

Aan de andere kant: Als de overheid met Fokker "blijft zitten" zal er op korte termijn fors geld bij moeten om de zaak draaiend te houden - naar schatting zo'n Nf 800 miljoen - terwijl op de langere termijn de miljarden ontbreken voor het ontwikkelen van een generatie hele nieuwe vliegtuigen. Fokker zag de eerste helft van dit jaar de voorraden (goeddeels onverkochte vliegtuigen) toenemen met Nf 700 miljoen tot 3,4 miljard gulden. En DASA weet dat.

MAANDAG

Het contract dat de fusie tussen Fokker en DASA op hoofdlijnen regelt, wordt waarschijnlijk maandag al getekend. Minister Andriessen (Economische zaken) verklaarde dit vrijdagavond voor de NOs-camera daar in elk geval wel op te hopen. Meer wilde hij niet kwijt.

D66 kondigde vrijdag aan een spoeddebat in de Tweede Kamer over de fusie DASA-Fokker te zullen aanvragen als het kabinet niet voor dinsdag meer duidelijkheid geeft. De berichten de afgelopen tien dagen over de onderhandelingen tussen beide vliegtuigfabrieken worden volgens het D'66-Kamerlid D. Tommel steeds onrustbarender.

Technisch herstel 'greenback'

AMSTERDAM — De koers van zowel de dollar als het Britse pond is donderdagmorgen met bijna twee cent gestegen. Op de Europese wisselmarkten noteerde de Amerikaanse munteenheid om 10.00uur Nf 1,7115 tegen een slotkoers van Nf 1,6925 op woensdag. De munteenheid van Groot-Brittannië stond op Nf 2,7610 tegen Nf 2,7425.

De hogere koers van de Amerikaanse valuta in Europa verklaarden de handelaren voornamelijk uit de stijging die de *greenback* woensdagavond in New York had doorgemaakt. Daar beleefde de dollar een technische herstel na de koersdaling van eerder op de dag. Ook geruchten dat de Russische president Boris Jeltsin zou aftreden, deed de koers stijgen.

Het pond veerde op nadat de Britse regering woensdag na een fel debat in het Lagerhuis de stemming over de aangekondigde mijnsluitingen had overleefd. Ook de televisierede die premier John Mayor dinsdagavond uitsprak, was volgens handelaren nog niet geheel verwerkt.

Stockmarket-NEWS

NEW YORK	PREV.	23-10	FRANKFURT	PREV.	23-10	AMSTERDAM	PREV	23-10
DOW JONES	3200	3207	DAX INDEX	1510	1526	EOE	276.93	278.10
AM.EXP.	20.13	20.25	ASKO	534.00	516.00	ABN-AMRO	49.90	50.10
ANHEUSER B	54.75	54.25	BASF	214.10	215.50	AEGON	72.70	72.50
ATT	41.75	43.00	BMW	479.00	483.50	AHOLD	72.70	74.00
BORDEN	27.50	27.75	COMMERZBANK	247.30	251.30	AMEV	61.70	62.80
CAMPBELL S	42.63	42.38	DAIMLER BENZ	548.50	561.00	AKZO	128.90	128.70
CHRYSLER	26.75	26.00	DEUTSCHE BANK	671.50	673.70	BOLS	39.00	39.50
CITICORP	16.75	16.75	HOECHST	236.90	241.00	BUHR.TET.	30.20	30.20
COASTAL CO	29.25	29.38	KAUFHOF	439.00	438.00	DAF	11.50	11.00
COCA COLA	40.50	40.13	MAN	253.00	254.00	DSM	87.00	86.50
DIGITAL	34.13	34.00	PREUSSAG	310.70	310.00	ELSEVIER	109.00	109.10
DUPONT	46.50	47.00	SIEMENS	557.50	561.30	FOKKER	16.80	15.80
EAST.KODAK	42.00	41.88	VW	267.00	271.00	GIST BROC.	30.50	30.50
EXXON	61.88	62.00				HAGEMEYER	108.00	108.00
FORD	39.50	39.75				HEINEKEN	170.00	172.30
GEN.ELECT.	76.38	76.00	LONDON			HOOGOVENS	27.80	26.40
GEN.MOTORS	32.88	33.50				HUNT.DOUGLAS	37.90	36.80
HEINZ	39.13	39.25	FT-100 INDEX	2658	2665	ING	49.40	50.00
HOMESTAKE	12.50	12.63				KLM	24.50	24.50
IBM	68.38	69.00	ARGYLL	3.63	3.65	KNP	29.90	30.60
KELLOGG	72.00	72.38	BARCLAYS BANK	3.33	3.36	NEDLLOYD	34.60	34.90
MC DONALDS	42.38	43.13	BASS	5.57	5.60	PHILIPS	19.80	20.20
MERCK	41.50	41.00	BRITISH STEEL	0.62	0.62	ROBECO	91.60	92.00
MINNES.MNG	101.25	103.13	BRITISH TEL	3.75	3.76	ROLINCO	90.80	91.00
MOBIL CORP	62.88	63.25	BTR	5.01	4.99	RORENTO	76.50	76.90
PFIZER	74.00	72.50	CADBURY	4.39	4.52	RODAMCO	45.50	45.80
P.MORRIS	77.38	74.38	CABLE & WIRE	6.03	5.90	ROYAL DUTCH	145.00	145.00
QUAKER	66.38	66.63	GRAND MET	4.06	4.05	UNILEVER	187.30	189.80
SEARS	41.75	41.63	MARKS & SPENCER	3.39	3.42	VMF STORK	26.30	25.60
UP JOHN	30.00	29.63	REDLAND	3.39	3.50	VNU	77.70	78.00
WOOLWORTH	32.38	32.50	TATE & LYLE	3.29	3.52	WESSANEN	95.00	94.50
GOLD	343.30	343.30	TOKYO			TORONTO		
SILVER	2.79	3.77	NIKKEI DOW IND.	17013	17117	TSE 300	3258	3246
CRUDE OIL	22.36	21.44	BRIDGESTONE	1110	1110	ALCAN	16.25	16.13
			CANON	1260	1270	BELL	43.50	43.75
US$/Yen	120.60	122.05	DAI ICHI KANGYO	1470	1490	BANK OF NS	23.37	22.75
			DAIWA SEC.	870	865	CAN.PAC.	15.00	15.00
US$/DMARK	1.51	1.53	HITACHI	722	713	IMASCO	37.63	37.63
			HONDA MOT.	1290	1320	LAIDLAW	10.38	10.63
GBP/US$	162.35	161.39	JAPAN AIRLINES	584	588	MOORE	17.88	18.00
			NOMURA SEC.	1490	1490	NORANDA	18.63	18.63
US$/NLG	1.70	1.72	NIPPON STEEL	295	293	PLACER DOME	14.38	14.50
ECU/US$	129.95	128.60	MASDA	421	423	POWER CORP.	14.88	14.88
CAN/US$	80.55	80.16	SONY	4120	4080	ROYAL BANK	23.75	23.38

Prijsverhogingen hebben gunstig effect

Exxon en Mobil: Winst toegenomen

NEW YORK - De Amerikaanse olieconcerns Exxon en Mobil hebben vrijdag een stijging van de winst in het derde kwartaal gerapporteerd. Het nettoresultaat van Exxon ging slechts marginaal omhoog van 1,12 miljard dollar tot 1,14 miljard dollar. Mobil boekte een behoorlijke winststijging met dertien procent van 365 miljoen dollar tot 413 miljoen dollar. Texaco maakte eerder deze week een daling van het resultaat bekend, maar exclusief eenmalige posten was er ook daar een verbetering en wel met zeventien procent.

Ook Exxon en Mobil hadden te maken met bijzondere posten. Exxon, het grootste olieconcern ter wereld, behaalde exclusief deze factoren een winststijging van zestig miljoen dollar ofwel zes procent. Over de eerste negen maanden van het jaar daalde de winst van 4,48 miljard dollar tot 3,44 miljard dollar. De omzet groeide in het derde kwartaal van 27,5 tot 30,6 miljard dollar en over de eerste negen maanden van 85,5 tot 86,3 miljard dollar.

Bij Mobil leverden eenmalige kosten en baten een negatief saldo op van 25 miljoen dollar in vergelijking met een bijzondere last van dertig miljoen dollar in het derde kwartaal van 1991. Zonder deze posten is de winst dus gestegen van 395 tot 438 miljoen dollar. Over de eerste negen maanden daalde de winst fors van anderhalf miljard dollar tot 795 miljoen dollar. Exclusief eenmalige posten was er een daling van anderhalf miljard tot 906 miljoen dollar. De omzet van Mobil verminderde in het derde kwartaal van 16,2 tot 15,0 miljard dollar, maar steeg over de eerste negen maanden van 46 tot 46,6 miljard dollar.

Zowel Exxon als Mobil schreef de verbetering van de resultaten in het derde kwartaal vooral toe aan de gunstige effecten van de prijsstijgingen bij olie en gas voor de sectoren exploratie en produktie. Bij Mobil speelde daarnaast de herstructurering van het concern in Noord-Amerika een rol. De winstdaling over de eerste negen maanden is het gevolg van verslechtering van de marges op olieprodukten en chemische produkten.

Dow Jones nog geen zeven punten hoger:

Wall Street sluit deze week ongeanimeerd af

NEW YORK - Op een ongeanimeerde effectenbeurs van New York zijn de aandelenkoersen vrijdag fractioneel hoger gesloten. De Dow Jones-index van dertig aandelen steeg 6,74 punten tot 3207,62. Er werden 196 miljoen aandelen verhandeld. De dalers en stijgers hielden elkaar fraai in evenwicht.

Het ontbrak Wall Street aan richtinggevend nieuws. Rond het middaguur was er even sprake van een opleving tot een maximale winst van 14 punten, maar een verwachte rally bleef uit. Vooral de lagere obligatiekoersen gooiden roet in het eten.

In New York moest de Amerikaanse dollar iets in koers omlaag. De *"greenback"* noteerde Nf 1,7170 tegen Nf 1,7195 bij het slot in Amsterdam.

De CHINESE luchtvaartmaatschappij China Eastern Airlines heeft bij Airbus industrie vijf vliegtuigen van het type A340 besteld. De maatschappij is sinds 1985 klant bij Airbus. De nu bestelde vliegtuigen, die vanaf november 1985 worden geleverd, worden ingezet op de routes naar de westkust van de VS.

***

LITOUWEN heeft zijn eerste krediet van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) gekregen. Het is een bedrag van ruim 82 miljoen dollar, dat wordt gebruikt ter ondersteuning van de economische en financiële hervormingen in de Baltische staat.

MENSEN

■ *Presidentskandidaat voor de democraten, Bill Clinton, poserend op een Harley Davidson. Hij groet een groep gemotoriseerde beambten voor zijn vertrek van de General Mitchel International Airport.*

Sinead O'Connor: 'Ik geloof in God'

De Ierse popzangeres Sinead O'Connor, die onlangs de woede van roomskatholieken in de Verenigde Staten wekte door bij een optreden voor de televisie een portret van **paus** Johannes Paulus 2 te verscheuren, gelooft in God. De zangeres met het kaalgeschoren hoofd, op dit moment meer bekend om haar omstreden opvattingen dan om haar songs, liet in een open brief aan kranten weten dat "God de waarheid voor mij is." De zangeres gelastte vrijdag een persconferentie af en zond in plaats daarvan de brief, waarin ze het opneemt voor de slachtoffers van kindermishandeling. Zij is zelf ook in haar jeugd mishandeld. O'Connor, die in Ierland opschudding wekte met haar steun voor de IRA en voor opheffing van het verbod van abortus, wekte niet alleen de woede van Amerikanen door een portret van de paus te verscheuren, maar ook door haar weigering het Amerikaanse volkslied op een van haar concerten te laten spelen. In haar brief noemt de zangeres kindermishandeling de belangrijkste manifestatie van de duivel. Ze is de wortel en de uitingsvorm van elke verslaafdheid. "Haar aanwezigheid in de maatschappij toont aan dat er geen contact met God is. En God is de waarheid voor mij", aldus O'Connor. Het geloof weerhoudt haar er niet van haar aanvallen op de roomskatholieke kerk voort te zetten. Deze kerk overheerst de mensen "het opvallendst door de leugens die zij ons in haar geschiedenisboeken leerde."

Italiaanse brengt zevenling ter wereld

Een vrouw uit **Napels** is vrijdagavond in Rome bevallen van een zevenling, zo heeft de Universiteitskliniek van het Heilig Hart in de Italiaanse hoofdstad zaterdag bekendgemaakt. Een van de zeven, Antonio, is kort na de geboorte overleden. De zes andere kinderen van de 23-jarige moeder uit Napels, twee jongens en vier meisjes (Francesco, Dina, Paola, Laura, Ricardo, Giovanna) moesten worden overgebracht over andere ziekenhuizen in Rome die over de noodzakelijke apparatuur beschikken. De toestand van twee baby's met ademhalingsproblemen was vrijdagavond kritiek. De kinderen wogen bij de geboorte tussen de 500 en 900 gram. De toestand van de eerstgeborene, Francesco, is bevredigend. De moeder, Lidia Santartia, had een behandeling tegen onvruchtbaarheid ondergaan, aldus het ziekenhuis.

Greenpeace in de bres voor Siberische tijger

De milieuorganisatie **Greenpeace** heeft donderdag met haar vlaggeschip de Rainbow Warrior de ingang geblokkeerd van een houtkaponderneming in Rusland. Volgens Greenpeace bedreigen de activiteiten van de Russisch-Zuidkoreaanse onderneming het voortbestaan van de zeldzame Siberische tijger.

In een verklaring zegt de milieuorganisatie dat het woongebied van circa driehonderd tijgers wordt vernietigd. De onderneming heeft zijn thuisbasis in Svetlaja, een stad in het verre oosten op vijfhonderd km ten noordoosten van Vladivostok. Activisten van Greenpeace sloten de ingang naar de terminal voor boten af en voorzagen het hek van een spandoek *Stop houtkap, red de tijger*, aldus de verklaring.

Volgens de milieuorganisatie houdt de onderneming zich niet aan de afspraak dat alleen dode of zieke bomen worden gekapt. Activisten aan boord van de Rainbow Warrior zouden gezien hebben hoe hele bossen systematisch werden geveld.

Geen reclame meer met bankbiljetten

Afbeeldingen van het 100 gulden-biljet (de snip) en het 50 gulden-biljet (de zonnebloem) mogen niet meer zomaar in reclame-uitingen worden gebruikt. Dat heeft de vice-president van de Arnhemse rechtbank, mevrouw mr. A. Helwig, vrijdag bepaald in een kort geding dat de ontwerpers van de twee biljetten hadden aangespannen tegen de Arnhemse verzekeringsmaatschappij **OHRA**. Ontwerpers R. Oxenaar en H. Kruit noemden de reclame van OHRA in de Gouden Gids en folders "de druppel die de emmer deed overlopen". OHRA's raadsman betoogde dat de twee beroemde ontwerpers stilzwijgend afstand hadden gedaan van aanspraken op het ontwerp, omdat zij jarenlang geen actie ondernamen tegen afbeeldingen van de bankbiljetten. De kunstenaars meldden echter dat zij hier nu paal en perk aan willen stellen. De Arnhemse rechter bepaalde in haar vonnis dat OHRA binnen vier weken alle publikaties waarin de bankbiljetten voorkomen teruggetrokken moet hebben. Zij was het met de ontwerpers eens dat hun naam vermeld had moeten worden, zoals de auteurswet voorschrijft. Hoewel de auteursrechten formeel overgedragen zijn aan de Nederlandse Bank worden de kunstenaars wel degelijk in hun ontwerp geschaad, doordat de afbeeldingen van de snip en de zonnebloem een slordige indruk maken. Volgens het vonnis moet OHRA gegevens overleggen waaruit blijkt in hoeverre de ontwerpen van Oxenaar en Kruit misbruikt zijn. Aan de hand van die gegevens wordt een schadevergoeding vastgesteld. De ontwerpers hebben alvast een voorschot van 700 gulden ieder toegewezen gekregen.

■*PARIJS — Demonstranten liggen voor het gerechtsgebouw uit protest tegen het vonnis dat inhoudt dat de voormalige directeur van de Nationale Franse bloedtransfusie dienst dr. Michel Garetta naar de gevangenis moet. Hij kreeg een straf van vier jaar waarvan twee voorwaardelijk en een boete van 100.000 dollar omdat hij wist dat met het hiv-virus besmet bloed gebruikt werd voor transfusies. In totaal 256 mensen die dit bloed toegediend kregen zijn inmiddels overleden.*

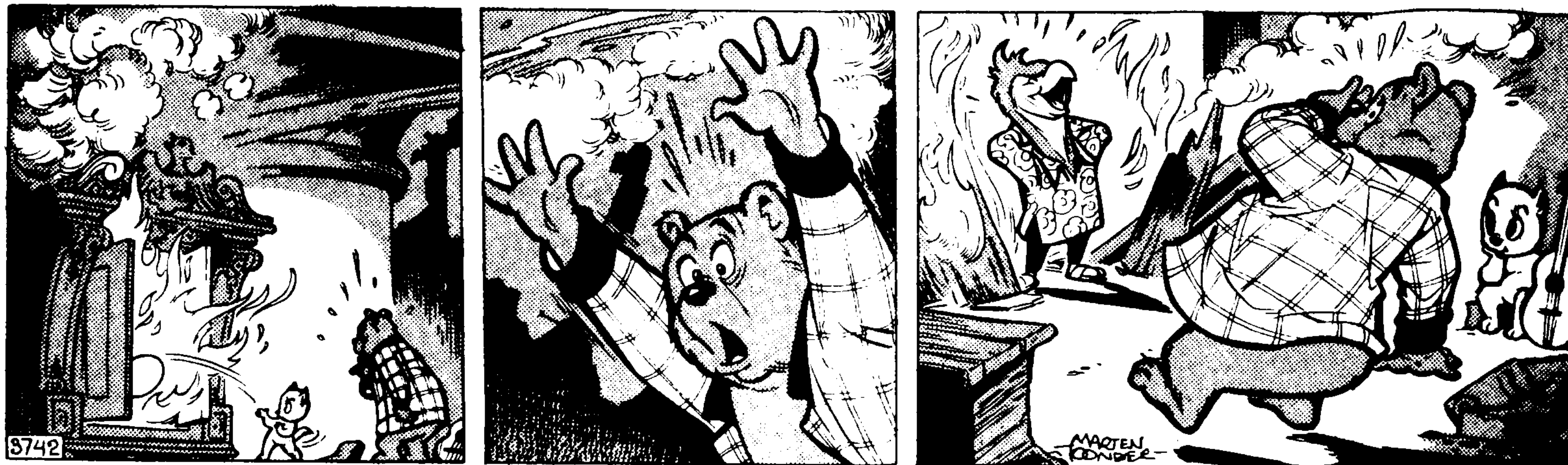
Ex-spion wil nazi-schat opgraven

De 58-jarige Helmut Gaensel, voormalig agent van de Tsjechische inlichtingendienst, is naarstig op zoek naar sponsors uit het bedrijfsleven teneinde het opgraven van een nazi-schat in de buurt van Praag te financieren. Op een groot opgezette persconferentie in Amsterdam presenteerde Gaensel zich vrijdag samen met enkele Tsjechische autoriteiten om de achtergrond te schetsen van 'de schat van Stechowitz' zo genooemd naar het plaatsje bij Praag waar de schat moet zijn begraven. Gaensel zegt als enige precies te weten waar de schat ligt. Die zou bestaan uit honderden kisten met goud, sieraden, schilderijen en verder nog onbekende inhoud. De waarde ervan zou tussen de 500 miljoen en een miljar dollar bedragen. De schat is voornamelijk afkomstig van de roofpartijen door de nazi's onder de joodse bevolking in Europa. Volgens Gaensel luidt het verhaal van de schat als volgt. Toen de nazi's in 1944 het einde van het Derde Rijk zagen naderen, besloten Martin Bormann en Gestapo-chef Heinrich Muller voorbereidingen te treffen om een vierde rijk te stichten in Zuid-Amerika. Daartoe werd een verbond gesloten met de toenmalige Argentijnse president Peron waarvoor de nazi's met enorme kapitalen op tafel moesten komen. Belast met die operatie was de roemruchte kolonel Skorzeny die bekendheid genoot na Mussolini uit de handen van verzetstrijders te hebben gered. Met Junker-52 toestellen en onderzeeboten werden kostbaarheden naar Zuid-Amerika vervoerd. Hoogtepunt vormde begin 1945 een speciaal transport van twee JU-52's en een trein met vijf wagons die vanuit Berlijn op weg ging naar Spanje. Daar kwam het nooit aan want brandstofgebrek dwong het transport uit te wijken naar Praag. De snelle opmars van geallieerden gooide verder roet in het eten en SS-generaal Emil Klein kreeg opdracht om de lading te verstoppen in de heuvels in de omgeving van Praag. Hij kreeg daarvoor de beschikking over 300 Russische krijgsgevangenen. Die groeven de schat in en dichtten het af met zes meter dikke muren van gewapend beton. Nazi-springstofspecialisten ontelbare booby-traps rond de schat. De 300 krijgsgevangen werden afgemaakt om het geheim van de plaats veilig te stellen. Tot op de dag van vandaag moet volgens Gaensel de schat daar nog liggen. Hoe kwam Gaensel nu aan de informatie over de exacte plaats van de schat? Gaensel was na de oorlog verbonden aan diverse inlichtingendiensten die onder meer van Klein te weten wilde komen waar de schat lag. Klein zou dat ondanks zware martelingen nooit hebben willen zeggen. Tot hij in april 1964 Gaenser dat geheim verklapte omdat in ruil daarvoor Duitse krijgsgevangenen zouden worden vrijgelaten evenals Klein zelf. De SS-generaal vertrok naar Duitsland waar hij tenslotte in 1971 in Hamburg overleed. Gaensel bleef met zijn geheim in Tsjechoslowakije tot hij vlak voor de val van Dubcek naar Amerika vluchtte. Daar besloot hij in 1990 terug te keren om de schat boven water te krijgen. De opgraving wordt volledig uitgepond: Op alle manieren wordt getracht het bedrijfsleven via sponsorschap e te betrekken. "Want het p ject kost enorm veel geld de heuvels bij Stechow moet een complete infrastr tuur worden aangebracht moet elektriciteit kom vrachtwagens worden aa schaft etcetera". De aanlo kosten van het proj belopen tot nu toe onge 300.000 dollar waarv Gaensel de Amerikaan W liam Turner uit West-V ginia zo gek heeft gekre om dat te betalen. Tot nu heeft een Nederlands b werkenbedrijf toegezegd 10 meter afzettingen te leve ter beveiliging van het p ject. Een groot probleem dat de schat is begraven de buurt van de stuwdam de rivier de Vlatava bij S chowitz. Er zijn waarschij zoveel springstoffen rond schat aangebracht dat ontploffing niet alleen schat de lucht in laat vlie maar mogelijk ook stuwdam. Er moeten springstofspecialisten aa pas komen om dat s onklaar te maken. De T chische staat krijgt uitei lijk 90 procent van waarde van de schat te voor Gaensel en zijn p het vindersloon overblijft echter nabestaanden van moorde joden kunnen a tonen dat met name schilderij ooit in het b van de omgebrachte fam leden is geweest, zal worden teruggegeven. het project commercieel op het bot wordt uitgeb blijkt wel uit het voorne om een speelfilm te ma over het boek 'The Pra Connection' dat binnen uitkomt. De filmrecht blijken te zijn opgekocht d de omstreden zakenm Robert Doorn uit 's-Gra land die de film volgend j wil laten opnemen. Do zat op de persconferentie ook pontificaal achter de t van de organisatie "Alh wel ik met de schatgrav op zich helemaal niets maken heb". Maar dat v haal was voor menigeen lachertje. Tenslotte he Doorn in alle rumoer ro het onroerend-goedbedr R&R ook altijd bewe slechts een advise daarvan te zijn en ve niets met het bedrijf maken te hebben. Dat ook daar uiteindeljk aan touwtjes trok, was v iedere kenner een uit maakte zaak.

Operatie haastwerk

Bij een operatie hebbben chirurgen van het ziekenhuis in Przemysl (in het zuidoosten van Polen) de wond iets te snel dichtgenaaid. Een twintig centimeter grote **operatietang** bleef in de buik van de patient achter. **De nietsvermoedende man kreeg na de operatie, in 1988, argwaan toen hij zich ondanks de ingreep beroerd bleef voelen. De ongesteldheid werd zo ernstig dat hij opnieuw onder het mes moest waarbij de chirurgen de tang in de buik van de patient aantroffen. Het apparaat had echter zoveel schade aangericht dat de artsen bij de man een deel van zijn ingewanden en maag moesten weghalen. Wat volgde was een rechtszaak tegen het ziekenhuis. De rechtbank van Przemysl bepaalde daarop dat het hospitaal een smartegeld van 180 miljoen Zloty (ongeveer 18.000 Nederlandse guldens) aan het slachtoffer moet uitkeren.**

Tom Poes en de Feunix
door Marten Toonder

3742 — Heer Bommel keek glazig toe, hoe Tom Poes zijn oude kast met benzine begoot en er toen met behulp van een lucifer de brand in stak.

Toen het houtwerk begon te knetteren en de vlammen uit de panelen sloegen, kwam hij echter met een schok tot zichzelf.

"W-wat doe je?" riep hij met schrille stem.

"Ik maak een vuur voor de feunix", legde Tom Poes uit. Hij greep het ei uit de armen van zijn vriend en wierp het in de gloed.

"Dit was uw opdracht", vervolgde hij. "Weet u nog wel? Het is allemaal een beetje tegengelopen, maar het is nog niet te laat, geloof ik".

Heer Ollie geraakte geheel in paniek.

"Mijn kast", jammerde hij. "Alle mooie oude dingen zijn vergaan, mijn antieke woning is verbrand en het laatste wat mij nog restte, is de kast. Daar was de oude heer het meeste op gesteld! Ach, hoe kan ik hem nu nog waardig ontvangen?"

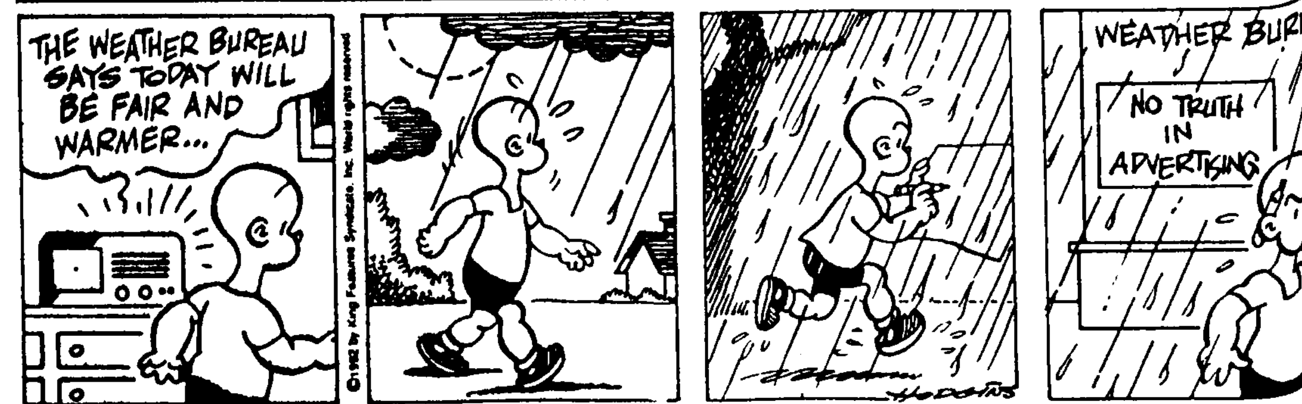
Met deze woorden sprong hij op het brandende meubel af om te redden wat er te redden viel. Maar hij was te laat.

Onder luid gekraak en geknetter viel het bejaarde kabinet uit elkander - en temidden van dichte rookwolken trad er een figuur uit tevoorschijn.

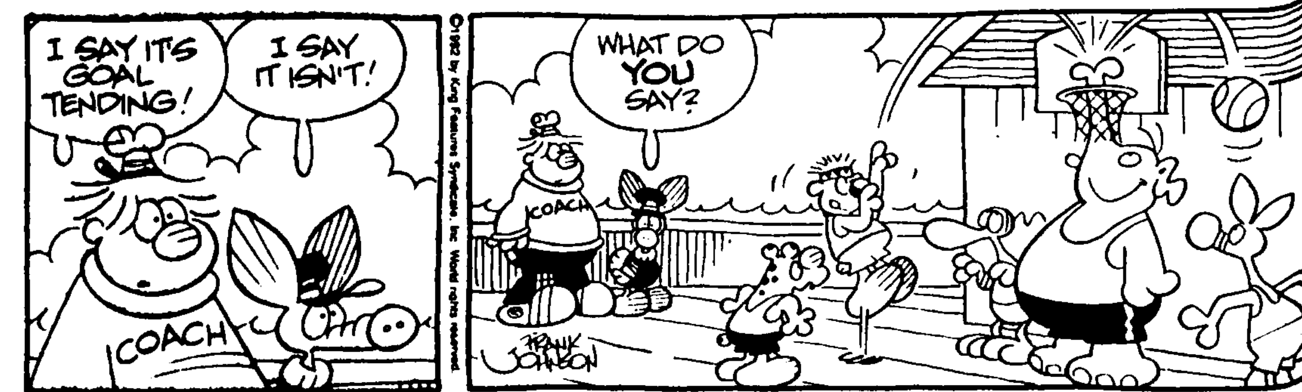
Het was de feunix, dat was duidelijk. Maar hij was erg veranderd. Op achteloze wijze trapte hij de vlammen uit en stapte voorwaarts.

"Mieters", sprak hij, op de resten van heer Ollie's vertrek wijzend. "Al die oude rommel moet kapot. Allemaal sloop, jongens".

HENRY ® By Dick Hodgins

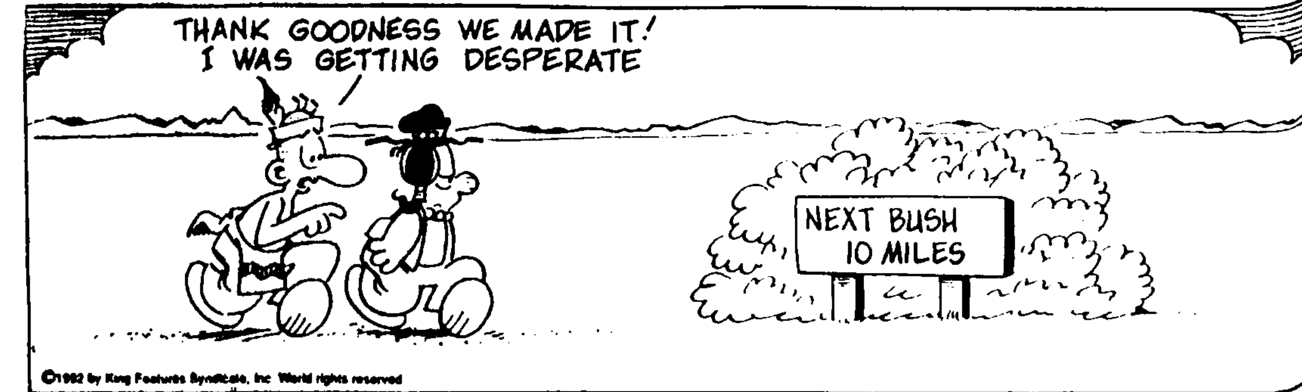

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

[NA]CHTDIENST ARTSEN
[Patië]nten van de artsen van Bandabao [...]de district) kunnen in spoedgevallen [tele]foon 641658 bellen en dan het [ant]woordapparaat afluisteren. De [patië]nten van de andere districten kunnen [voo]r spoedgevallen de artsenpraktijk van [hun] eigen huisarts bellen en het [ant]woordapparaat zal dan mededelen wie [de] dienstdoende arts is.

[KIN]DERARTS
[(parti]culiere patiënten)
[Voo]r de dienstdoende arts belt U tel.: [...]000/625100.

[V]ERENIGING VAN TANDARTSEN
[Voo]r de dienstdoende arts gedurende het [wee]keinde en op feestdagen gelieve tel.: [...]2222 op te bellen.

[CE]NTRO MEDICO STA ROSA
[Sta] Rosaweg 327, tel.: 672300/676666; [ope]ningstijden zaterdag en zondag van [...]00-24.00 uur.

Dokter Elhage. Centro Mediko Sta. Rosda. Tel.: 676666; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 371661 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
23 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 26 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Davelaar, Spreekkamer: Seru Fortuna. Tel.: 684122; spreekuren 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 617142 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, De Rauw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
1992 vanaf 17.00 uur tot 1992 om 07.00 uur:
Dokter Lucaclus, Spreekkamer: Soto. Tel.: 641790; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 641356 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed)

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

HYGIËNISCHE DIENST
van 23 tot en met 25 oktober na kantooruren heeft de heer **F. Kirindongo** dienst.

WIJKVERPLEGING

[HE]T GELE KRUIS WIJKVERPLE[GIN]G
[Sta] Maria 17. Tel.: 682344, 682947, [...]412 en 682574; geopend vanaf zeven [uur] 's morgens tot vijf uur 's middags; [Spre]ekuur wijkgebouw Bonam: iedere [...]dag van 09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; [...]ant: tel.: 687707; Montagne Abao: [...]673711; Kaya Fensu: tel.: 618577; [...]ayaweg: tel.: 657508; voor informatie [ov]er zuigelingen- en peuterbureaus kan [men] terecht op consultatiebureau Brie[v]engat. Tel.: 373584.
[Wee]kdienst t/m 27 oktober: **zuster Jaco[...]. Tel.: 684375.**

[STI]CHTING VAN HET WIT GELE [KR]UIS VOOR GEZINSVERZOR[GIN]G 'KWIDO PA FAMIA'
[Sta] Maria 17. Tel.: 680222; spreekuren [maan]dag, woensdag en vrijdag van 08.00-[...]00 uur; dinsdag en donderdag van [...]0-16.00 uur.

[CEN]TRALE WIJKVERPLEGING
[...]oor Gosieweg 15. Tel.: 692231/[...]232; geopend van 07.00-17.00 uur; de [wac]ht heeft **zuster Filesla. Tel.: 626314, [...]boy 669-0368 b.g.g. 691838.**
[...]oor Bandabao, Groot Sta Martha 141. [...]: 642555; geopend van 14.00-17.00 [...] de wacht heeft **zuster Filesia. Tel.: [...]014.**

[ZO]OMKLINIEK RIO CANARIO
[Sch]ottegatweg Noord 43, tel.: 44510, [...]343, 691683 en 691838; voor infor[matie] over prenatale zorg en zorg gedu[rende] en na de bevalling.
[Cons]ultatiebureau zuigelingen: iedere donde[rdag]middag van 13.30-16.00 uur.
[Cons]ultatiebureau peuters: iedere dins[dag]middag van 12.30-14.45 uur.

[STI]CHTING WIJKVERPLEGING BAN[DAB]AO
[...]in 35, tel.: 648077/648387; open van [maan]dag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; [na] 17.00 uur bereikbaar: **zuster Pisas.** [...]: 649641 b.g.g. 601760.
[Cons]ultatiebureau: iedere dinsdag van [...]0-11.00/18.00-20.00 uur.

[FUN]DASHON LECHI DI MAMA [KÒR]SOU
[Voo]r informatie tel.: 672289, 375023 of [...]42.

GENEESK. DIENST

[STA]DS- EN 2DE DISTRICT OOST
[.. ok]tober 1992 vanaf 08.00 uur tot 26 [okto]ber 1992 om 07.00 uur:

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST ZATERDAG

Otrobanda
Union, Breedestraat 137. Tel.: 623575.
Punda
del Pueblo, Sha Caprileskade 7-A. Tel.: 612444/612555.

ZONDAG

Otrobanda
del Pueblo, Breedestraat 82. Tel.: 625333/625444.
Punda
Popular, hoek Maduro-/Columbusstraat. Tel.: 612269/612376.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS
(van 10.00-14.00 uur)
24 oktober: A. Michel, Dr. Martin Luther King Boulevard 42.
25 oktober: R.A. de Windt, Uteweg 53.

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn, 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag verkrijgbaar.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa **(op zaterdag)**: voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is **op zaterdag** van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor **spoedgevallen** gelieve te bellen: **614000** (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
11.00-18.30 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): **zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.**
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier
08.30+16.30 uur dienst.
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
08.30 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst met viering H.A.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur *collection A.B.G.*
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds H.B. van der Steen, H.A.; collecte A.B.G.
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds H. Smit; collecte A.B.G.
* * * * * * * * * * * * * * * * *

Colofon AMIGOE

Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

[UITG]EVERIJ AMIGOE N.V.
[...]penheuvel z/n of P.O.B. 577
[Cura]çao N.A.
[...] 440.000
[Giro]rek. nr.: 11-07-313
[Alge]mene Bank N.V.
[...]rek. nr.: 874.825.10
[Madu]ro & Curiel's Bank N.V.

[Dire]ctie:
[...]d de Maayer-Hollander
[...]ard News Holding

[Hoof]dredactie:
[...] Dicker (Hoofdredacteur)
[...]van Leeuwen (adjunct-hoofdredac[teur])
[...] Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

[Overi]ge leden Redactie:
[...]n van Dongen, Jacoline Debrot-[...]gstra, Joël Labadie, Shella Rhodes [(secr]etaresse), Chris van Grol (sport[medew]erker), Solange Isselt (opmaak) [...]Ken Wong (fotograaf)

[ADV]ERTENTIE-AFDELING
[...]uelle: Viola Bernardus en Janny [...]dijk

[...]me advertenties:
[maan]dag t/m vrijdag van 07.30-15.30 [...] Alle advertenties voor de komende [...] moeten 1 dag van tevoren vóór [...] binnen zijn.

[ZOEK]ERTJES verschijnen op dindag [...]dag en kunnen iedere dag tussen [...] 15.30 uur worden opgegeven, [behal]ve op zaterdag.

[...]en zoekertjes die op maandag en [don]derdag vóór twaalf uur binnen zijn, [...]en de dag daarop (dus dinsdag en [vrijda]g) verschijnen.

[UITG]EVERIJ AMIGOE ARUBA
[...] G.F. Betico Croes 110

[Hoofdr]edacteur/Directeur
[...]van der Schoot
[Redac]tie: Eef Hermers, Ramiro Tromp, [...] Tromp- Van der Schoot, Djisbie [...]ken (fotograaf)
[Adv]ertentie-afdeling: Etleen [...]ncia-Landsmark

[BONA]IRE
[Corr]espondent:
[...] Linkels, Kaya Gobernador N. [Debro]t 152 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster/Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AFP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16,=, op Aruba Naf 17,=.

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 81,15 per maand (luchtpost) of NAf. 28,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Russische veiligheidsraad voor crisisberaad bijeen

VN: Meer troepen nodig vredesmacht

MOSKOU - De deze zomer door de Russische president, Boris Jeltsin, gevormde Veiligheidsraad kwam vandaag (zaterdag) verrassend in Moskou bijeen voor zijn eerste crisisberaad. Dit heeft de ondervoorzitter van de Kamer der republieken van het Russische parlement, Viktor Sjigoelin, vrijdag in het parlement verklaard. Het leger heeft zijn waarschuwende stem laten horen in verband met de huidige crisissituatie. Het staat aan de kant van de regering. In de Russische hoofdstad zijn ondertussen wetenschappers aangehouden die onthuld hadden dat Rusland bezig is met het ontwerpen van nieuwe zenuwgassen.

De Russische minister van Defensie, Pavel Gratsjev, gaf vrijdag een waarschuwing uit aan de politieke tegenstanders van president Jeltsin. Gratsjev zei dat het leger de president steunt en dat tegen de herhaalde aanvallen op de Russische regering met kracht zal worden opgetreden. De Veiligheidsraad is bijeen geroepen om de gespannen toestand te bespreken, nadat het parlement deze week weigerde het Congres van volksafgevaardigden tot het komende voorjaar uit te stellen. Dit meldde het persbureau Interfax.

EIGEN LEGER

De Russische minister van Defensie waarschuwde "enkele politici" niet door te gaan met aanvallen op Jeltsin en de toestand niet door ondoordachte uitlatingen te verscherpen. Dergelijke "roekeloze" uitlatingen zouden tot geweld kunnen leiden, aldus Gratsjev. Hij zei dat het leger "aan de kant van de president staat, haar opperste bevelhebber". Die waarschuwing van Gratsjev leek vooral gericht tot Roeslan Chasboelatov, de voorzitter van het Russische parlement, die telkens felle kritiek uitoefent op de Russische regering. Volgens berichten van deze week heeft Chasboelatov, die een militie van vijftienhonderd tot vijfduizend man troepen leidt, feitelijk een eigen legertje in Moskou. Deze troepen, waaronder bewakingspersoneel van het parlement, staan direct onder zijn bevel.

De Russische veiligheidspolitie heeft donderdag drie wetenschappers gearresteerd die hebben onthuld dat Rusland in het geheim werkt aan de ontwikkeling van nieuwe zenuwgassen. Twee van hen zijn na verhoor weer vrijgelaten. De wetenschappers verwijten de politieke leiders dat deze onderwijl roepen de chemische (C-)wapens de wereld uit te willen hebben.

FOLIANT

Chemicus Vil Mirzajanov, een voormalige onderzoeker in een ultra-geheim staatslaboratorium in Moskou en Lev Feodorov die zich bezighoudt met milieuonderzoek aan de Russische akademie voor wetenschappen, zeggen in een artikel dat vorige maand werd gepubliceerd in het weekblad Moscow News dat Rusland ondanks zijn politieke verklaringen tegen C-wapens zijn onderzoeksprogramma op dat gebied voortzet.

De twee auteurs van het verhaal en Edoeard Sarkisjan, een toxicoloog die nog steeds werkzaam is in het laboratorium, bevestigden onlangs het bestaan van het programma en de ontwikkeling van een nieuw, sterker zenuwgas in de Amerikaanse Baltimore Sun. Het geheime project heeft de codenaam "Foliant". Een modern zenuwgas dat mensen doodt zoals pesticiden insecten doden door het zenuwsysteem uit te schakelen, werd een jaar geleden ontwikkeld in het geheime lab bij het Staatsonderzoeksinstituut voor organische scheikunde en technologie, schreef the Sun. Mirzajanov zit nog vast.

Voor bezoek aan Heilig land:

Paus zeer bewogen bij invitatie door Israël

VATICAANSTAD - De Israelische minister van Buitenlandse zaken, Shimon Peres, heeft vrijdag tijdens een audientie in het Vaticaan paus Johannes Paulus II uitgenodigd voor een bezoek aan het Heilige land.

De paus heeft "zeer bewogen" van deze uitnodiging kennis genomen, zei Peres vrijdag voor de Israelische radio. Wanneer het hoofd van de Rooms-katholieke kerk naar Israel gaat, blijft echter nog geheel open. Volgens het Vaticaan heeft de paus tegenover Peres alleen zijn "hartstochtelijke wens" geuit eens als pelgrim het Heilige land te kunnen bezoeken.

Het gesprek met Peres in de particuliere bibliotheek van de paus nam 45 minuten in beslag. Volgens het Vaticaan stond het vredesproces in het Midden-Oosten centraal. De paus heeft Peres op het hart gedrukt hoezeer hij hoopt op snelle en concrete resultaten van de lopende onderhandelingen. "De vrede is mogelijk", zei de paus, die met Peres ook sprak over de gevaren van het racisme en antisemitisme.

Volgens onderzoekbureau in VS:

Onder Clinton meer banen, in 1996 stagnatie economie

BOSTON - Het verkiezingsprogramma van de Democratische presidentskandidaat Bill Clinton levert de Verenigde Staten op korte termijn de meeste nieuwe banen op. Keerzijde is echter een stijging van de rente en een stagnerende economische groei rond 1996.

Dat blijkt uit een studie die het onafhankelijke onderzoeksbureau Dri-McGraw Hill heeft verricht naar de uitwerking die een eventuele uitvoering van de verkiezingsprogramma's van de drie Amerikaanse presidentskandidaten heeft op de economie van de VS. Volgens het bureau zal uitvoering van de plannen van Bush de consumentenbestedingen het meest doen toenemen. Wordt Bill Clinton de nieuwe president, dan zorgt dat voor de sterke stijging van de overheidsbestedingen. Slaat de onafhankelijke kandidaat Ross Perot echter alsnog toe, dan is vooral het Amerikaanse bedrijfsleven hierbij gebaat.

"Op korte termijn zal de cyclische kracht van de economie het sterkst zijn onder Clinton", zo concludeert Dri. "De krachtige economische groei zal de FED (het Amerikaanse Centrale-bankenstelsel) echter doen besluiten de rente te verhogen. Dat leidt in 1996 tot een stagnatie van de economische groei."

Ten aanzien van het begrotingstekort is het effect van Bush's economische plan nagenoeg nihil, aldus de onderzoekers. De door hem voorgestelde verlaging van de overheidsbestedingen kan worden weggestreept tegen de belastingverlagingen, die zijn bedoeld ter stimulering van de consumentenbestedingen.

Volgens Dri zal de door Clinton beoogde verhoging van de bestedingen in 1994 731.000 nieuwe banen opleveren. Ten opzichte van Bush's plannen leiden Clintons opvattingen in dat jaar tot een een procent hogere economische groei. Berekend over een periode van vier jaar zal het begrotingstekort onder Bush met vier miljard dollar toenemen. Onder Clinton en Perot daalt het deficit respectievelijk 32 en 491 miljard dollar.

DANKBETUIGING

Langs deze weg willen wij U allen, mede namens de overige familieleden, hartelijk danken voor Uw belangstelling, medeleven en troost ondervonden bij het zo plotselinge overlijden van onze lieve man en vader

GERARD G.L.J. NIJHOFF

Het door U getoonde medeleven en de geuite woorden van troost zijn een geweldige steun voor ons geweest en zullen ons zeker helpen om het vertrouwen in de toekomst te hervinden.

Willy Nijhoff-Lokhorst
Sebastiaan en Silvia

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG
17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turístiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Documentaire over *Manuel Carlos Piar*
21.30 Teatro Klasiko: *Letter to Evie*
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 vervolg *Letter to Evie*
22.30 Estreno: *Orpheus Descending*
23.30 Sluiting.

ZONDAG
16.00 Sena di Señor
17.00 Much'i Ben
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Special: *Lucia Schnog: De Stuwende Kracht (20 jaar Ecole de Danse)*
19.00 Cocktail Special
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 Baghdad Café (met o.a. Whoopi Goldberg)
21.30 Miniserie: *Act of Will*
22.00 Superstars of Wrestling
23.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

HBO (kanaal 83)

ZATERDAG
16.30 Movie: 'Modern Problems' (1981; Chevy Chase/Patti D'Arbanville)
18.00 Movie: 'Edward Scissorhands' (1990; Johnny Depp/Winona Ryder)
20.00 Movie: 'Ricochet' (1991; Denzel Washington/John Litgow)
22.00 Dream On
22.30 Larry Sanders (Gary Shandling)
23.00 Movie: 'Die Hard 2' (1990; Bruce Willis/Bonnie Bedelia)
01.00 Russell Simmons' Def Domedy Jam (Host Martin Lawrence)
01.30 Movie: 'White Light' (1991; Martin Kove/Allison Hossack).
03.05 Movie: 'Kiss of the Beast' (1990; Sherilyn Fenn/Malcolm Jamieson)
04.35 Iceman Tapes: Conversations With a Killer
05.25 Movie: 'Riding the Edge' (1989; Raphael Sbarge/Catherine Mary Stewart).

ZONDAG
12.30 Movie: 'Sheena' (1984; Tanya Roberts/Ted Wass)
14.30 Movie: 'Honeymoon Academy' (1990; Robert Hays/Kim Cattrall)
16.00 Movie: 'Scrooged' (1988; Bill Murray/Karen Allen)
17.45 Movie: 'Return of the Jedi' (1983; Mark Hamill/Harrison Ford)
20.00 Movie: 'Cadence' (1991; Charlie Sheen/Martin Sheen)
22.00 One-Night Stand
22.30 Kids in the Hall
23.00 Movie: 'Operation: Paratrooper' (1990; Martin Hewitt/Joe Dallesandro)
24.35 Movie: 'School Daze' (1988; Larry Fishburne/Giancarlo Esposito)
02.40 Larry Sanders (Gary Shandling)
03.10 Movie: 'The Kill Reflex' (1990; Fred Williamson/Bo Svenson)
04.45 Movie: 'Intimate Power' (1989; Amber O'Shea/F. Murray Abraham).

ABC (kanaal 99)

ZATERDAG
20.00 Covington Cross
21.00 Crossroads
22.00 The Commish
23.00 ABC News.

ZONDAG
19.00 Life Goes On
20.00 Funniest Videos
20.30 America's Funniest People
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.00 ABC News.

Wega di Number Kòrsou
8174
4555
9736

AE (kanaal 73)

ZATERDAG
15.00 Movie: 'You'll Like My Mother' (1972; Patty Duke)
17.00 Caroline's Comedy Hour
18.00 Real West
19.00 TravelQuest
19.30 Bob Vila's Home Again
20.00 Movie: 'The Woman in Black' (1989; Adrian Rawlins/Pauline Moran)
22.00 Comedy on the Road
23.00 Evening at the Improv
24.00 Movie: 'The Woman in Black (1989; Adrian Rawlins/Pauline Moran)
02.00 Comedy on the Road
03.00 Evening at the Improv
04.00 Movie: 'You'll Like My Mother' (1972; Patty Duke)

ZONDAG
12.00 Movie: 'Smugglers' Cove' (1948; Leo Gorcey)
13.30 First Flights
14.00 To Be Announced
16.00 To Be announced
18.00 In Search Of...
18.30 In Search Of...
19.00 Comedy on the Road
20.00 Movie: 'To Kill a Mockingbird' (1962; Gregory Peck/Mary Badham)
22.30 House of Eliott
23.30 Rave
24.00 Movie: 'To Kill a Mockingbird' (1962; Gregory Peck/Mary Badham)
02.30 House of Eliott
03.30 Rave
04.00 Movie: 'Smugglers' Cove' (1948; Leo Gorcey)
05.30 First Flights.

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG
21.00 Major League Baseball World Series Toronto Blue Jays at Atlanta Braves (game 6) (L).

ZONDAG
19.00 60 Minutes
20.00 Major Leauge Baseball World Series (game 7) (L)
23.00 CBS News.

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG
20.00 Here and Now
20.30 Out All Night
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters.

ZONDAG
19.00 Secret Service
20.00 I Witness Video
21.00 NBC SUnday Night at the Movies.

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG
15.05 Movie: 'Moon of the Wolf' (1972; David Janssen)
16.35 Movie: 'Gargoyles' (1972; Cornel wilde)
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
20.05 Movie: 'Walking Tall' (1973; Joe Don Baker/Elizabeth Hartman)
22.05 U.S. Olympic Gold
23.35 Movie: 'Prophecy' (1979; Talia Shire)
01.35 Movie: 'Critters 2: The Main Course' (1988; Scott Grimes)
03.35 Movie: 'Screamers' (1981; Barbara Bach)
05.20 Three Stooges
05.35 Gomer Pyle.

ZONDAG
13.20 Movie: 'Lady Sings the Blues' (1972; Diana Ross)
16.05 Happy Days
16.35 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 Movie: 'The Big Red One' (1980; Lee Marvin/Mark Hamill)
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling
05.05 Gomer Pyle
05.35 CNN News.

EURO-TV (kanaal 77)

ZATERDAG
19.00 Powerplay
19.30 Samen Thuis, Samen Uit
19.50 NOS Journaal
20.10 'Iris' (slot)
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG (kanaal 97)
19.00 Alfred J. Kwak
19.25 NOS Journaal
19.45 Redders aan de Wal
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

TE HUUR
voor vakantiegangers
voll. gemeub.
APPARTEMENT
voor 2 personen, inclusief: water, gas, elektra.
MET AIRCO Afl. 60,- per dag
omgeving Roei Catootje
Beschikbaar van 27 oktober - 22 december 1992.
ZONDER AIRCO Afl. 40,- per dag
omgeving Sta. Rosa
Beschikbaar vanaf 20 november 1992.
Tel.: 378596

TE KOOP of
TE HUUR
WOONHUIS
dr. J. Eyckmansweg 16
Inlichtingen:
dhr. J.B.A. Frans
Tel.: 375681

TA BUSKA
UN HENDE
pa 5 dia pa siman
pa hasi trabou di kas di 2'or - 6'or. Mester por strika.
Informashon:
Tel.: 376183
despues di 1'or
(Schelpwijk)

TE KOOP RIANT WOONHUIS
in rustige middenstands-wijk met mogelijkheid tot uitbreiding (flats).
Opp. woonhuis ca. 200 m2, 4 slaapk.,
1 ruime zit/eetk/open keuken,
2 badkamers.
Vraagprijs: f 185.000,=
Alleen serieuze gegadigden.
Tel. 688230 - 684506

TE KOOP
GEVRAAGD
WOONHUIS
met minimaal 3 slaapkamers.
Max.: f.130.000,-.
Tel.: 376447
na 6.00 uur n.m.

TE KOOP
2e hands
airco's
Verschillende ...
teiten.
Voor nadere inlichtingen
bellen:
Tel.: 369375

Leuke tienerschoenen
...bij ons natuurlijk...
De Duizendpoot
Openingstijden:
maandag t/m vrijdag van 2.30 - 6.00
zaterdag van 9 - 5 non stop
Kaya Drs Oy Sprock 42, Toni Koenchi
Tel. 368681, volg de borden!

NIERSTICHTING
CURAÇAO
De Nierstichting Curaçao
ZOEKT
VRIJWILLIGERS
voor haar fundraising-activiteiten in de maand november.
Als U ons wilt helpen, bel dan naar Milja Sibilo (na 17.00 uur op 695048) of het Diatel (695055).

Te Koop
Geënte Vruchtbomen
* Mispel
* Mango
* Zuurzak (sorsaka)
* Guyaba
* Avocado
* Sinaasappel
* Mandarijn
* Lamunchi
* Kersen (Shimaruku)
* Granaatappel
* Pommerak
* Broodvruchtenboom (pan di fruta)
* Suikerriet (kaña)
* Cassave
* Selderij of Soepgroenten in pot
In de tuin van
PISCES RESTAURANT
Einde Caracasbaaiweg

WAARSCHUWING

De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.

Op de schietbaan HATO:

WOENSDAG 28 OKT. 1992 VAN 07.15 TOT 17.00 UUR.

Op de schietbaan WACAO:

DINSDAG 27 OKT. 1992 VAN 07.15 TOT 13.20 UUR.
WOENSDAG 28 OKT. 1992 VAN 07.15 TOT 13.20 UUR.
DONDERDAG 29 OKT. 1992 VAN 07.15 TOT 13.20 UUR.

Onveilig zeegebied ±4000 meter uit de kust.

OP 28 EN 29 OKT. OP SCHIETBAAN WACAO VAN 07.15 TOT 13.20 UUR
MAX. VERHEFFING ±5000 FT.

Voor al uw inkopen
groot of klein
laat Dutch Product Brokers
uw vertrouwd adres
in Amerika zijn.
DUTCH PRODUCT BROKERS
Tel: (305) 680-9206
Fax: (305) 680-3598

GEVRAAGD
HULP
in de huishouding
voor 3 dagen in de week
Brakkeput Abao
tel.: 675080

SURINAAMS ETEN
BUFFET
ALL YOU CAN EAT
Zondag 25 oktober
van 12 uur tot 4 uur 's middags
f. 18,50 p.p.
Saladbar - Bar-Restaurant
MEETPOINT (Korédor)
Tel.: 623611

Zondag 25 oktober vanaf 12.00 uur af te halen de echte
INDONESISCHE RIJSTTAFEL
met sajor lodeh, sg telor, vlees, frikadel, kip, sambel goreng kering, sate, atjar, pisang goreng, sambel badjak,
NAF. 10.00 p.p.
Ook hebben wij Bami, VIETNAMESE LOEMPIA en tjendol (dawet)
Familie Karger
Canadaweg 9, Tel.: 683459
SLAMAT DATANG DAN MAKAN

schildersbedrijf
Perfect
De
huisschilder
van huis uit.
Tel.: 601766 - 369127
Fax.: 369127

VERHUISD
Mej. ingang van 2 November 1992
is longspecialist R.F. Ignacio
bereikbaar op zijn particuliere praktijk
Adres: Schouwburgweg 5
Galú
Postbus nr.: 4566
Tel: (599-9) 374666
Fax: (599-9) 374110
Curaçao, Nederlandse Antillen

TE KOOP
BOUWKAVEL - JAN THIEL
Grootte: 1340 m², schitterend uitzicht
Spaanse Water en Caracasbaai.
Eventueel met bouwplan.
Vraagprijs: NAf. 200.000,-.
Tel.: 677846 Fax.: 678...

SIROMA N.V.
Antilliaans/Surinaams Afhaal Bar/Restaurant
Fr. Rooseveltweg 122, tel. 692067 - 695711
Open: 11.00 v.m. - 10.00 n.m. (dagelijks)
Roti f5,-/f6,50 Aros Porkchop f5,-/...
Bami f5,-/f7,50 Jambo ku funchi f5,-/...
Nassi f5,-/f7,50 Aros moron ku Stoba f5,-/...
Bestellingen vanaf f 50,- worden bezorgd
JAMBO * PISKA * KABARON * KARNI * PORK * GALINHA

TE KOOP
ROTTWEILERS
3 maanden oud, ingeënt (alle prikken) en ontwormd.
Tel.: 674314
Persoonlijk aanmelden na 4:30 p.m.
(geen informatie via telefoon)
Montagne Rey 49
(voorbij Marchena Hardware)

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nassie, Chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie meksie, bruine bonen, bloedworst kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Koraal Partir kav. 87
Tel.: 674103.

Nederlands gezin
VRAAGT
HULP
in de huishouding
tevens strijken
... per week, omgeving Cas Grandi, eigen vervoer.
Reacties na 19.00 uur,
Tel.: 677135

Komandante di VKC ta anunsiá ku for di djasabra mainta 24 di òktober 1992 te ku djadumingu mainta 25 di òktober 1992 lo tin

EHERSISIO DI VKC

riba e kaminda nan ku ta kondusí pa aeropuerto Hato.
Solamente vehíkulonan ku ta tuma parti na e ehersisio menshoná lo wòrdu di stòp i kontrolá.
Lo trata mas tantu posibel pa públiko no haña molèster di e ehersisio aki.

TE HUUR
Ruim
gemeubileerde
APPARTEMENT
inclusief ...
buurt.
f. 500,- per week,
f. 1500,- per maand.
Informaties:
Tel.: 375681

TPN PAPIAMENTU
Wilt U binnen 6 weken Papiaments leren op een vlotte, fijne en spontane manier?
Dan is dit Uw kans!!
Ons 28e cursusblok begint 27 oktober 1992.
Voor aanmeldingen: tel. 627728
Kantooruren maandag t/m vrijdag van 17.00 tot 19.00 uur.

BEKENDMAKING

LB/BON./NO. 6/92

Ingevolge artikel 3 van het "Arbeidsvredebesluit III" (P.B. 1978 no. 243) maakt ondergetekende bekend dat:

a) de dag van het referendum onder de werknemers van de SUNSET BEACH HOTEL N.V., Kaya Gob. N. Debrot op Bonaire is vastgesteld op:
vrijdag, 13 november 1992;

b) de plaats van het referendum is in de z.g. "GAMEROOM" van laatstgenoemde Hotel;

c) de gelegenheid om te stemmen bestaat van 08.00 uur (a.m.) tot 15.30 uur (p.m.);

d) de vakbond die gerechtigd is om aan dit referendum deel te nemen is de "FEDERASHON BONAIRIANA DI TRABOUDO (F.E.D.E.B.O.N.)";

e) slechts de personen vermeld op de bijlage van de brief van ondergetekende gedateerd 21 oktober 1992 aan betrokken partijen stemgerechtigd zijn en mogen deelnemen aan dit referendum.

Kralendijk, Bonaire, 21 oktober 1992.
De Landsbemiddelaar (plv) voor Bonaire,
ROJER, N.K.

TE HUUR, Saturnusstraat
2 sl.k. app.gem. inger. va. NAf. 350,00 pw v/2 pers.
1 sl.k.app.gem. inger. va. NAf. 250,00 pw v/2 pers.
te Grote Berg
Inlichtingen: Tel.: 683459

Landhuis Brievengat
Elke zondag geopend
vanaf 5.00 uur om het landhuis te bezichtigen.
Happy hour van 18.00 - 19.30 uur
Live Muziek van "Eligio" vanaf 18.00 - 22.00 uur
Folkloristische dansshow van 5.00 - 6.00 uur
elke laatste zondag van de maand.
Tevens verkoop van souvenirs en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!!

BE YOUR OWN DRESSMAKER & DESIGNER...
WEAR FINE CLOTHES FOR ONLY THE PRICE OF THE FABRIC

Save hundreds of dollars on clothes for yourself and your family! Be the envy of your friends and neighbors. You'll soon be making dresses, shirts, skirts... even suits and coats so well that you'll be able to start your own dressmaking business if you wish!

You train at home... in your spare time. You need no previous experience because experts will guide you every step of the way. Everything is explained in easy-to-understand English with plenty of photos, diagrams and drawings. You read what to do, then follow simple directions that lead you to actual practice. Explanations of advanced tailoring techniques have been simplified with all instructions detailed step by step. So whether you are a beginner or have some knowledge of sewing, everything is easy to do.

Get started today! Print your name and address in the space provided below and return this ad to ICS. We will rush your FREE information kit to you by return Airmail as soon as we receive your inquiry. There is no obligation.

Please send me full details on the ICS Dressmaking & Design Course. Z162A

MR/MRS/MISS ______ AGE ______
ADDRESS ______
CITY/COUNTRY ______

ICS SINCE 1890 International Correspondence Schools, Dept. ...
Box 1900, Scranton, PA 18501-1900 USA

RIF RESORT HOTEL N.V.

requires an

ASSET MANAGER

Rif Resort Hotel N.V., requires a Curaçao based asset manager to manage its ownership of the property comprising of the Sonesta Hotel and Casino, Curaçao ("the Resort"). The asset manager will function as the representative of the Board of Directors ("the Board") of Rif Resort Hotel N.V. in all its dealings with Sonesta Curaçao Hotel Corporation N.V., the operator of the Resort, and other governmental and financial institutions.

The position involves a very high-level of responsibility as the asset manager will report directly to the Board and will be responsible for overseeing the operations of the Resort on its behalf. As part of this function the asset manager will have to supervise, on behalf of the Board, the financial, administrative, operational and technical obligations of the operator, with the help of externally hired consultants as and when required. The asset manager will also maintain close contact with the Board as well as the operator of the Resort. It is expected that the position will be a part-time one and will require an average commitment of approximately one week each month.

The ideal candidate can either be an individual or a management company with a number of years experience in a similar position in the hotel and casino industry. Knowledge of the local industry is a must. In addition, the candidate should possess a dynamic personality, strong interpersonal, management and reporting skills, and an ability to deal with government officials and top management of multinational companies. The candidate must also have an existing organisation capable of providing the necessary secretarial and communication services required for this job.

Compensation for this position is competitive and negotiable based on experience and time required.

Detailed terms of reference are available at request. Interested applicants should write with details of relevant experience before November 10, 1992 to:

The Board of Directors
Rif Resort Hotel N.V.
ITC Building, P.O. Box 6101
Curaçao, Netherlands Antilles
Fax : (599-9) 636482

Please quote ref.: RH-SONN

Great Caribbean Hotel & Casino
Curaçao, Netherlands Antilles
Phone (599-9) 62-5000
Fax (599-9) 62-5846
Telex ... COCUR.
J.F. KENNEDY BLVD. # PISCADERABAAI

WE ARE SEEKING APPLICANTS FOR THE FOLLOWING POSITIONS:
WATCH ENGINEERS
PLUMBERS
ELECTRICIANS
MECHANICS
MECHANICS FAMILIAR WITH DIESEL GENERATORS AND BOILERS
HANDYMAN CARPENTERS.
PLEASE APPLY IN PERSON AT OUR PERSONNEL OFFICE FROM MONDAY TILL FRIDAY
TIME: 9.00 a.m. TO 12.00 noon.

NOTE: ONLY SKILLED APPLICANTS WILL BE ACCEPTED.

CITCO Banking Corporation N.V.
Vooraanstaand op het gebied van financiële dienstverlening

Voor onze vestiging op Curacao zoeken wij met spoed een

COMPTROLLER

Tot de taken van de comptroller behoren:
- De dagelijkse leiding van de financiële administratie;
- Het opstellen en bewaken van het budget;
- Periodieke cijfermatige rapportage, inclusief consolidatie;
- Onderhouden van contacten met externe accountants;
- Verzorgen van het jaarverslag;
- Verder uitbouwen van het Management Informatie Systeem.

om de functie van Comptroller adequaat uit te voeren denken wij aan een persoon met een leeftijd vanaf 30 jaar die beschikt over de volgende kwalificaties:

- Opleiding op HEAO/NIVRA niveau;
- Relevante werkervaring bij voorkeur in een bancaire omgeving;
- Kennis van en ervaring met automatisering;
- Aantoonbare leidinggevende capaciteiten;
- Hands-on mentaliteit.

Wij bieden:
- Afhankelijk van opleiding en ervaring een goed salaris en uitstekende secundaire voorwaarden;
- Een bijzondere, uitdagende, zelfstandige baan.

Belangstellenden voor deze functie worden verzocht hun schriftelijke sollicitatie voorzien van volledige curriculum vitae te richten aan:

CITCO Banking Corporation N.V.
t.a.v. Afdeling Personeelszaken
Schottegatweg Oost 44
Curacao.

Ñapa
Zaterdag 24 oktober 1992 Amigoe
Weekend Bijlage Amigoe

INTERVIEWS

Schwartzkopf houdt niet van ja-knikkers

REPORTAGES

Een tropisch oerwoud op St. Eustatius

KLM-manager vertrekt naar Hongarije

Willem Hondius: "Dan zeggen we: Tom Poes verzin een list"

DE KLM IS GEEN monopolist. Een monopolist gooit er vaak met de pet naar en gelooft het verder wel. Er is toch geen concurrent tegenover wie hij zich moet waarmaken. De KLM daarentegen heeft zich altijd proberen op te stellen alsof er concurrentie is. Wij streven ernaar om te allen tijde goede service en een goed produkt te leveren. Het zijn de woorden van de vertrekkende marketing manager van de KLM, Willem Hondius. Het zit hem duidelijk niet lekker dat de KLM steeds weer het verwijt krijgt dat de maatschappij zich op de Antillen als een monopolist gedraagt.

= door Jeannette van Ditzhuijzen =

WILLEM HONDIUS

Het is Hondius' laatste week op Curaçao. Thuis worden de meubels ingepakt, op kantoor verschijnt hij alleen nog maar om de zaken af te ronden. Morgen vertrekt hij met vrouw en kinderen naar zijn volgende bestemming: het KLM regiokantoor in Hongarije. Op de drie jaar die hij in Curaçao heeft gewerkt, kijkt hij met plezier terug. "Het leven hier is heerlijk. We hebben daar echt van genoten. Aan de andere kant vind ik het ook leuk om weer winters mee te maken. Want die wisseling van de seizoenen mis je wel op Curaçao".

Seizoenen met koud en warm weer kent Curaçao inderdaad niet. Wel seizoenen met meer of minder passagiers. De periode waarin de vliegtuigen minder gevuld zijn, noemt Hondius de 'keerzijde van onze operatie'. "In de zomer zitten de toestellen naar Nederland en naar de Antillen vol. We gaan dan met volle kisten heen en vol weer terug. Maar in de winter is dat heel anders. In december zijn alle stoelen naar Curaçao verkocht, maar we vliegen bijna leeg terug. In januari is het net omgekeerd. Maar ja, we vliegen toch, we hebben als lijndienst nu eenmaal een vervoersplicht".

"KLM voert de rechten van de ALM uit"

SNOEIEN

"Zodra er echter vanuit Nederland chartermaatschappijen op Curaçao mogen vliegen, krijg je een probleem. Kijk, de KLM zorgt voor een regelmatig produkt, ook in slappe tijden. Als je dat wilt behouden, moet je de KLM niet in de goede tijden onderuit gaan halen door charters toe te staan. In zo'n geval zijn wij niet meer in staat om met twaalf vluchten per week naar Curaçao te komen. Dat is dan niet meer rendabel. Dan moeten we dus snoeien in de dienstregeling en elders gaan vliegen".

Zelf onderhoudt de KLM wel een extra lijndienst van Amsterdam naar Curaçao. Elke dinsdag zijn er in de middagvlucht 225 van de 400 stoelen gereserveerd voor gasten van het Van der Valkhotel. "Tja, als zij ons die 225 stoelen betalen, vol of niet, dan kunnen wij natuurlijk een aardige korting geven".

Touroperators in Nederland kregen naar aanleiding hiervan belangstelling voor een zelfde korting. Zij onderhandelden met zowel Air Aruba als de KLM. Met Air Aruba en een aantal hotels op Aruba en Curaçao is men inmiddels tot zaken gekomen. De Nederlandse consument kan kiezen uit diverse interessante en concurrerende packages. Met de KLM is nog geen *deal* gesloten. "Tot nog toe willen de touroperators ons geen garantie geven. Maar het zit er wel in dat er straks meer *all in packages* komen. Van der Valk heeft natuurlijk iets losgemaakt met die goedkope aanbieding. Daardoor snijdt het zichzelf nu wellicht in de vingers".

De afhandelingsbalie van de KLM op het vliegveld Hato.

Hondius komt naar aanleiding hiervan weer terug op de vraag of de KLM een monopolist is. Volgens hem is de situatie op de Antillen identiek aan de situatie in de meeste andere landen ter wereld. De verbinding tussen twee landen wordt vrijwel altijd onderhouden door de nationale luchtvaartmaatschappijen van die landen. "Neem nou Venezuela en Nederland", zegt Hondius, "Vanuit Amsterdam vliegt de KLM vijf keer per week en Viasa onderhoudt de luchtlijn vanuit Caracas".

"Ook binnen Europa heb je die situatie. Zodra er maar op één stad gevlogen wordt, heb je twee maatschappijen. Zijn het meer steden, dan worden die steden verdeeld over bij voorbeeld twee keer twee nationale maatschappijen. Nou, zo wordt Amsterdam-Curaçao gevlogen door de beide nationale maatschappijen: ALM en KLM. In dit geval voert de KLM de rechten van de ALM uit. Maar in feite kunnen zij op Amsterdam gaan vliegen".

"Bovendien is zo'n kleinere maatschappij veel marktgevoeliger. Een grote maatschappij kan makkelijker schuiven met de dienstregeling, of met de vliegtuigen. Niet dat je dat zo gauw doet, maar er zijn meer mogelijkheden".

De nationale maatschappij van Aruba, Air Aruba, heeft besloten om wel de stap te wagen. Sinds een jaar vliegt zij rechtstreeks naar Amsterdam en daarmee is zij de grootste concurrent voor de KLM geworden. Andere concurrenten zijn TAP via Portugal, ALM en Martinair via Miami en talloze maatschappijen die vanuit Europa naar St. Maarten vliegen.

Hondius geeft toe dat vooral Air Aruba met haar directe verbinding vanuit Oranjestad met de KLM concurreert. "We merken daar wel iets van, maar niet veel. Betrouwbaarheid en KLM zijn zo met elkaar verweven, dat is een tweeëenheid geworden. Mensen kiezen bewust voor die betrouwbaarheid en gaan dan niet voor een paar tientjes minder met een andere maatschappij vliegen".

Als het aan de KLM ligt, gaat de passagier vanuit de Antillen binnenkort nog meer tientjes extra betalen om met de betrouwbare maatschappij te mogen vliegen. De bewuste tariefsverhoging met 4 procent werd al een jaar geleden door de IATA aanbevolen voor alle vluchten op de midatlantische route in oostelijke richting. Alleen op de Antillen is zij nog niet doorgevoerd. De tegenstand in de Staten is groot en het wachten is nu op het groene licht van minister van Verkeer en Vervoer, Desta Nisbeth.

ROTTE APPELS

Hondius wil er weinig over kwijt. "Als het over geld gaat is het al gauw te duur", zegt hij. "Men heeft hier geloof ik de indruk dat de KLM bakken met geld het eiland afdraagt. Dus als wij dan tariefsverhoging aanvragen, gaan de haren recht overeind staan. Maar de handel is erg marginaal. Kijk maar naar de Verenigde Staten, waar de maatschappijen als rotte appels uit de boom vallen. Voor de KLM spant het erom of zij dit jaar wel winst maakt. En je moet niet vergeten dat we hier de *economy class* niet kunnen subsidiëren met de eerste klas, zoals we dat in Amerika doen".

Wat er gebeurt als de minister geen toestemming geeft voor de tariefsverhoging heeft de KLM nog niet besloten. "Dan moeten de kosten op de een of ander manier naar beneden. Maar hoe? Ik weet het niet. We kunnen alleen maar zeggen *Tom Poes, verzin een list*".

"De passagier mag er uiteraard niks van merken. We streven immers naar een zo hoog mogelijke kwaliteit van ons produkt. Het zal er wel op neer komen dat we in de promotionele activiteiten gaan snoeien. Dus minder *sponsorships*. Er wordt verwacht dat de KLM als groot bedrijf meedoet aan allerlei activiteiten op het eiland, iets doet voor de gemeenschap. Dat hebben we ook altijd zoveel mogelijk gedaan. Maar dat kan dan gewoon niet meer. Op is op".

In de drie jaar dat Hondius op Curaçao werkzaam was, heeft hij de ondertekening van de officiële samenwerking met de ALM mogen meemaken. Dat was in april 1991. Voor die tijd deden de beide maatschappijen al veel samen. Er vond een uitwisseling van piloten en cabinepersoneel plaats, de ALM deed de afhandeling voor de KLM enzovoorts. Toch was die ondertekening een belangrijke stap, zowel voor de ALM als voor de KLM.

"Van der Valk snijdt zichzelf wellicht in de vingers"

Hondius: "De ALM kreeg een enorme financiële injectie. Daardoor kon de ALM investeringen doen. Zij heeft toen bij voorbeeld die *Dashes* in hun vloot kunnen opnemen. Verder kan zij door de aansluiting mee profiteren van de kortingen die grote maatschappijen zoals de KLM kunnen bedingen".

MEGACARRIER

Voor de KLM betekent de samenwerking met de ALM een stap verder op de weg naar een *global airline*. "We willen een megacarrier worden en dat kunnen we niet alleen. Daarvoor hebben we andere maatschappijen nodig, zodat we een groot gebied kunnen bestrijken. North West Airlines vult een deel van de Verenigde Staten voor ons in, Garuda Indonesië en omstreken en zo vult de ALM het Caribisch gebied voor ons. En de passagier profiteert. De tarieven zijn lager als je met twee samenwerkende maatschappijen vliegt, de schema's sluiten beter aan **en je bagage gaat in een keer** door naar de eindbestemming".

Dat laatste is natuurlijk vooral bij een nachtvlucht heel praktisch. En dat aantal neemt op Curaçao met ingang van de winterdienstregeling toe. Hondius erkent dat het er iets meer zijn, maar voegt er wel aan toe, dat het dan om vluchten gaat die doorgaan naar de regio: Ecuador, Panama, Costa Rica. De meeste passagiers gaan volgens hem helemaal niet naar Curaçao maar reizen door naar een van die bestemmingen.

"Van de tien vertrekkende vliegtuigen gaan er straks vijf 's nachts weg", vertelt Hondius. Twee keer zal het voorkomen dat men midden in de nacht aankomt, maar dat is op een totaal van tien vluchten niet veel. Maar, daar zijn directe dagvluchten vanuit Aruba en Bonaire bijgekomen. Twee keer in de week kun je rechtstreeks vanuit Bonaire naar Amsterdam en drie keer vanuit Aruba. Beide vluchten maken een stop in Caracas. Wie dus niet met een nachtvlucht wil, kan altijd nog via Aruba of Bonaire vliegen".

ROULEREN

De opvolger van Hondius is weer een Nederlander. Waarom geen Antilliaan? Hondius is daar heel duidelijk in. "De KLM hecht er grote waarde aan dat de managers rouleren. Na een paar jaar moet er vers bloed komen, iemand met een nieuwe visie.

De een is nu eenmaal beter als innovator, een ander is meer een beheerder. Het druist dus in tegen de KLM-politiek om hier iemand definitief neer te zetten".

Het is kennelijk geen bezwaar dat de nieuwe manager zich telkens weer moet inwerken. "Juist omdat wij zoveel rouleren, bouwt iedereen een dijk van een ervaring op. Je begint altijd met een flinke periode op het hoofdkantoor en daarna word je dus van hot naar haar overgeplaatst. Dan leer je je wel aanpassen en ook inwerken is geen probleem meer".

Het aantal Antillianen bij de KLM op de Antillen en Aruba is echter veruit in de meerderheid, vertelt Hondius. Vijf functies worden door buitenlanders bezet, de overige 65 werknemers zijn allemaal Antilliaans. "Nederlanders zijn ook veel te duur. Als je hier iemand hebt die zijn werk goed doet, ga je daarvoor toch geen Nederlander hierheen halen? Alleen voor het technisch personeel hebben we een probleem. Dat is zo specifiek, daarvoor kunnen we gewoon geen lokale mensen vinden. Zo hebben we drie techneuten uit Panama aan het werk".

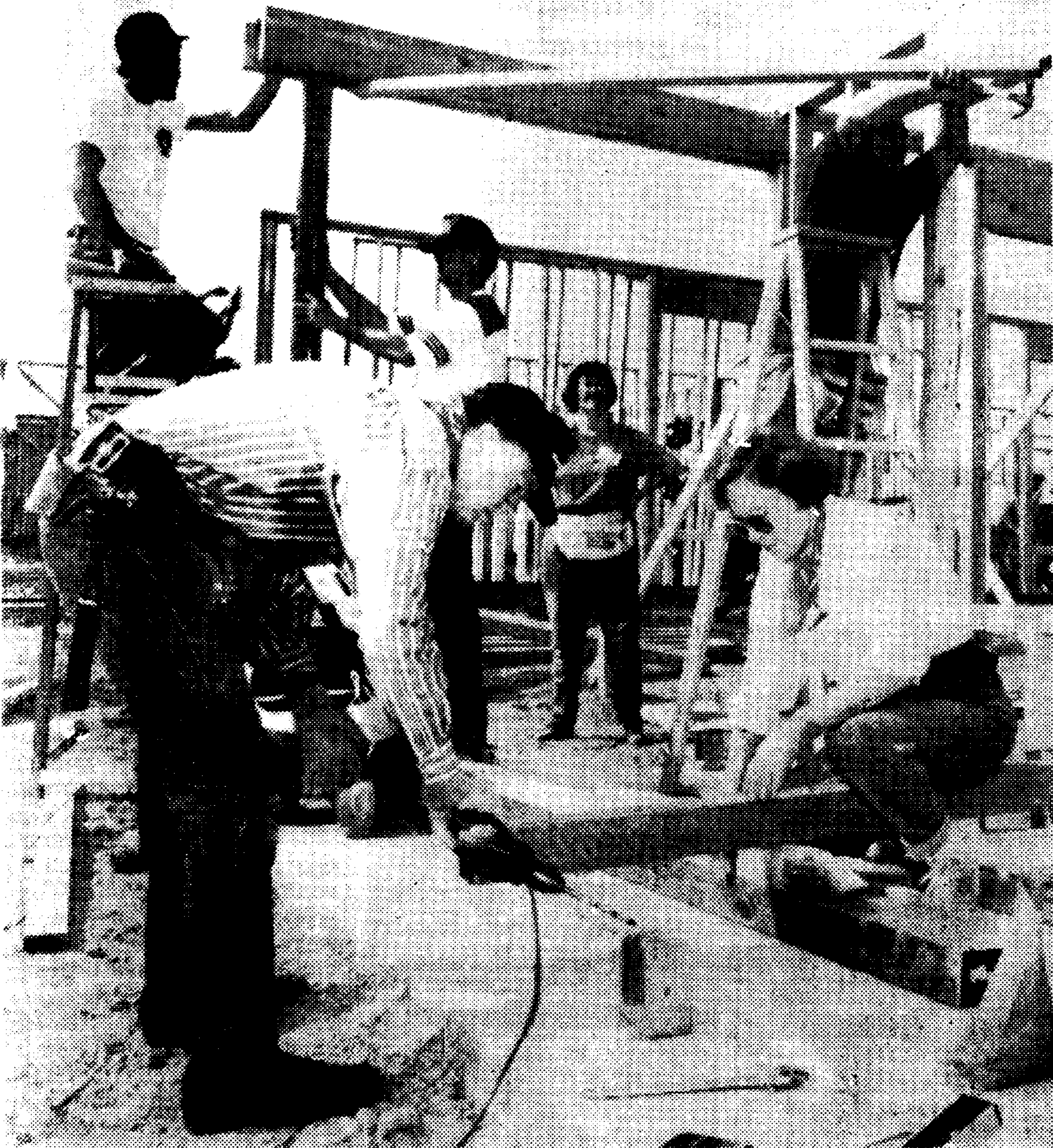
Enige inspraak over de toekomstige werkplek is er niet voor de managers. "Dat weet je van tevoren. We krijgen gewoon een nieuwe standplaats aangewezen. Wij hadden zelf een voorkeur voor Canada, Europa of eventueel bepaalde delen van Afrika. Het is Europa geworden, dus we zijn zeer tevreden".

Paul Fijen wordt nieuwe KLM - man

De opvolger van Willem Hondius wordt Paul Fijen. Hoewel hij pas dertig jaar is kan hij bogen op een brede KLM-ervaring. Hij begon zo'n twaalf jaar geleden zijn carrière bij de vrachtafdeling. Daarna stapte hij over naar de afdeling passage bij KLM Nederland, waar hij verkoop manager was. In die functie was hij werkzaam in diverse regio's in Nederland. Zijn laatste standplaats was de regio Amsterdam.

Fijen, die getrouwd is en een dochtertje heeft, verblijft momenteel nog in Nederland. Hij is even op Curaçao geweest om zijn werk- en verblijfsvergunning aan te vragen. Zodra die binnen zijn, kan hij definitief naar Curaçao komen. De nieuwe regeling vereist immers dat de aanvrager van een verblijfs-/werkvergunning het besluit van het plaatselijk hoofd van de politie buiten Curaçao dient af te wachten.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Oud-president Jimmy Carter van de VS staat bekend om zijn inzet voor de bewoners in Amerika's marginale wijken. Op deze foto Carter en zijn vrouw Rosalynn aan het werk bij het project 'Habitat for Humanity' in een achterbuurt van Washington D.C.

Atlanta gekozen voor experiment

Jimmy Carter wil met project arm en rijk bij elkaar brengen

ATLANTA - Niet ver van de ultramoderne, uit glas, beton en staal geconstrueerde wolkenkrabbers, waar de zakenwereld van Atlanta dagelijks onderhandelt over miljoenenorders, begint de armoede. In de sloppenwijken van Atlanta is niets van enige economische *boom* te merken die de stad sinds de jaren zeventig heeft gekend. Laat staan dat haar bijnaam 'Mecca van de zwarten', van toepassing is op deze door jeugdbendes en verpaupering geteisterde woonbuurten. Tussen die glitter van het succes en de uitzichtloosheid van de armoede bevindt zich het Carter Centrum. Met opzet koos oud-president Jimmy Carter deze plaats. Zijn bibliotheek en kantoor, moderne gebouwen met keurig onderhouden tuinen, moeten de uitvalsbases zijn naar de twee werelden van Atlanta. Want Jimmy Carter, die sinds zijn vertrek uit het Witte Huis beroemd is geworden als bemiddelaar bij conflicten en als ijveraar voor de mensenrechten, houdt zich niet alleen meer met Midden-Amerika of Etiopië bezig.

"Bijna tien jaar lang heeft het Carter Centrum zijn energie en middelen gestoken in de ontwikkelingslanden. Inmiddels is ervoor gekozen de aandacht ook te vestigen op de sociale problemen in de Amerikaanse steden. Het Atlanta Project is daarvan het begin", zegt Deanna Congileo, woordvoerster van de organisatie.

Dat voor Atlanta is gekozen, is niet verwonderlijk. De 2,5 miljoen inwoners tellende stad is de op een na armste van het land, gemeten naar het aantal families dat onder de bestaansgrens leeft. Zeventien procent van de baby's die worden geboren in het ziekenhuis in het centrum van Atlanta zijn van aan cocaïne verslaafde moeders. Rechtszaken die samenhangen met drugs zijn de afgelopen vijf jaar met 1.700 procent toegenomen, gewapende overvallen met 220 procent en geweldsdelicten met 300 procent. Het aantal daklozen wordt geschat op 20.000.

KLOOF DICHTEN

Het Atlanta Project werd een jaar geleden door Carter aangekondigd en de voorbereidingen zijn bijna klaar. "We hebben het administratieve en bestuurlijke netwerk zo goed als rond, de vrijwilligers zijn er en de programma's ook", aldus Congileo. Doel van het Atlanta Project is de kloof tussen arm en rijk te overbruggen. De bestaande overheidsinstellingen, de sociale en gezondheidswerkers, de nonprofit organisaties, kerkelijke instellingen, onderwijzers en justitiële autoriteiten moeten hiervoor zorgen. "Wij gaan geen diensten dupliceren, maar proberen alle activiteiten te coördineren. Daarvoor hebben we de armste wijken in zones verdeeld, waarbij we de *high-schools* als uitgangspunt hebben genomen", zegt Congileo.

Elke zone krijgt twee coördinatoren met een eigen kantoor. Zij moeten helpen met de uitvoering van de projecten. Volgens Congileo hebben inmiddels 49.000 mensen zich ingeschreven om mee te werken. Dit vrijwilligersleger moet gaan begeleiden en hulp verlenen. Congileo: "De grondslag is personen samen te brengen die zich op vrijwillige basis inzetten in de arme wijken om problemen als gevolg van bij voorbeeld werkloosheid, drugsverslaving of tienerzwangerschap te lijf te gaan". Volgens het Carter Centrum zijn de belangrijkste doelen: 'Kinderen inenten tegen ziektes die te voorkomen zijn, ervoor zorgen dat elke zwangere vrouw prénatale zorg krijgt, het in stand houden van gezondheidsklinieken in scholen en het garanderen van professionele hulp bij woningrenovatie en bij strafrechtzaken'.

Voor het Atlanta Project is zo'n elf miljoen dollar geworven. Daaraan hebben niet alleen grote bedrijven bijgedragen als Coca Cola en Woodruff Foundation, die hun hoofdkantoor in Atlanta hebben, maar ook privé-personen en de tv-ster Oprah Winfrey. Om federale steun te krijgen, verrichtte Carter veel lobbywerk in Washington. Het ging de oud-president daarbij goed af. Waarschijnlijk omdat hij niet zozeer om geld alswel om het wegnemen van federale regels vroeg, waardoor overheidsinstellingen . beter kunnen samenwerken. President Bush riep, op verzoek van zijn voorganger, de federale organisaties op mee te werken. Wat Bush betreft kunnen de nationale instellingen dan ook zonder problemen tot het Atlanta Project toetreden.

Het is niet verwonderlijk dat Carter's Atlanta Project veel steun ondervindt van de kerken in Atlanta. Carter is zelf een 'herboren christen', maar niet alleen de baptistenkerken, ook de rooms-katholieke kerk en de moslimgemeenschap hebben het initiatief omarmd. Ook het gemeentebestuur, de zakenwereld en de media in Atlanta hebben enthousiast gereageerd. "Carter is een geschenk uit de hemel. Met zijn contacten kan hij in vijf minuten meer voor de stad doen dan wij in vijf jaar", zei burgemeester Maynard Jackson tegen de *Christian Science Monitor*. De financier Ray McClendon, een invloedrijke zakenman in de gemeenschap van Atlanta, sprak over Carter als 'een lichtend voorbeeld'. En de regionale krant *Atlanta Journal-Constitution* bracht sinds de aankondiging twee 'specials' over het project uit. Allebei zonder enige kritische kanttekening en dat is opmerkelijk, want kritiek is er wel. Sommige leden van de zwarte kerken betwijfelen of Carter en zijn bestuurders, tenslotte allen welvarende blanken en zwarten, de behoeften van de armen en hun omstandigheden kunnen begrijpen.

Deanna Congileo wijst dergelijke opmerkingen van de hand. Zij vindt het symbolisch voor de gespletenheid van de stad. "In Atlanta gaapt zo'n enorme kloof tussen arm en rijk. Beide kanten kunnen geen enkel begrip voor elkaar opbrengen. Dit project moet daar een aanzet toe geven. Maar het zal een hele lange weg worden".

Plan voor 'socialistische markteconomie'

Chinese partij hervormt om te kunnen overleven

BEIJING - Het succes van de hervormingen ten gunste van een markteconomie is van vitaal belang voor de toekomst van de Chinese communistische partij. Daarmee is echter in feite meteen de kwestie aan de orde of de partij hoe dan ook zal kunnen overleven, zo menen analysten in Beijing. "Zal er nog een 15e congres komen?" zo grapte een westerse diplomaat, terwijl de 14e aflevering van deze elke vijf jaar herhaalde communistische hoogmis begon in het wel erg stalinistische Paleis van het Volk in de Chinese hoofdstad. Het vurige pleidooi voor een markteconomie dat sprak uit het rapport van het Centrale comité dat maandag werd voorgedragen door secretaris-generaal Jiang Zemin laat namelijk weinig toekomst voor een politiek systeem dat al gefaald heeft in de Sovjetunie en in haar satellieten. Een wansucces dat uiteraard zijn schaduwen werpt over het Chinese regime.

REVOLUTIE

"Onder het verhullende taalgebruik van het Centrale comité gaat de werkelijke revolutie schuil die in dit land plaatsvindt," zei een andere diplomaat, die daarmee verwees naar de 'grote sprong voorwaarts' die al gemaakt is in de richting van een markteconomie. Natuurlijk gaat het volgens de officiële terminologie om een 'socialistische markteconomie'. Maar de grote moeite die de leiders en officiële propagandisten zich hebben moeten geven om dit type economie maar een schijn van geloofwaardigheid te verlenen, geven zonder meer aan dat er gewoon leentjebuur wordt gespeeld bij een systeem dat al sinds zeer lang voor de welvaart van het westen zorgt.

Als zich geen verrassingen aandienen namelijk, zal dit congres een politiek van economische hervormingen, van modernisering en van opening naar het buitenland gaan goedkeuren, die al aan het eind van de jaren zeventig door Deng Xiaoping werd begonnen en die op spectaculaire manier opnieuw werd gelanceerd aan het begin van dit jaar. Die zogenoemde 'socialistische' markteconomie lijkt sterk beïnvloed door het soort ontwikkeling dat het succes van Singapore heeft verzekerd.

Tijdens zijn bezoek in januari aan de speciale economische zone van Shenzen, in het zuiden vlakbij Hongkong, maakte Deng trouwens, volgens het *Dagblad van het volk*, geen geheim van zijn bewondering voor het briljante succes van deze vroegere kroonkolonie van Groot-Brittannië. De vroegere leider Lee Kwan Yew van Singapore bracht trouwens onlangs een tweetal weken in Beijing door.

Daarbij schijnt ook het door het confucianisme geïnspireerde autoritaire systeem dat in Singapore wordt gehanteerd, een grote aantrekkingskracht uit te oefenen op de leiders in Beijing. Voor hen is 'de enige vrijheid die zij zich kunnen voorstellen de vrijheid van markt', zoals een waarnemer zei. Dit eerste congres van de CPC sinds de slachtpartij van Tiananmen van juni 1989 geeft namelijk nog eens duidelijk aan dat het regime er niets voor voelt om ook maar enige opening te maken naar meer democratie, een groter respect voor de persoonlijke vrijheden of de mensenrechten.

Het rapport van dit congres laat wat dat betreft nog minder mogelijkheden open dan dat van het 13e congres in 1987. Daarin viel toen de hand te herkennen van de toenmalige partijleider Zhao Ziyang, die naar aanleiding van de 'lente van Beijing' het veld moest ruimen. "Ons doel is het creëren van een socialistische democratie op zijn Chinees en geenszins het introduceren van een meerpartijen- en parlementair systeem op westerse manier," zei Jiang in zijn rede. En in het voorbijgaan bracht hij onder applaus hulde aan het Chinese volksbevrijdingsleger dat destijds de demonstraties op het plein uit elkaar schoot.

De 2.000 afgevaardigden naar het congres waren vorige week achter gesloten deuren in commissievergadering bijeen in hotels die werden bewaakt door leger en politie. Ze bediscussieerden daar het rapport van het Centrale comité, maar het was een puur formele aangelegenheid, want het congres is niet veel meer dan de applausmachine voor dit document, waarvan de inhoud al enige weken geleden in het Politbureau was vastgesteld. "Deze rammelende tekst levert voor elk wat wils, hij is het produkt van een zorgvuldig compromis. Het is er een goede illustratie van hoezeer dit regime stagneert in afwachting van de dood van Deng Xiaoping," merkte een diplomaat op. En als voorbeeld van de schrille tegenstellingen kan, ten overvloede, worden gewezen op - aan de ene kant - de welhaast bezwerende formuleringen waarmee de partij telkens werd aangeroepen: "Een afdeling van de voorhoede van de werkende klasse", de "leidende kern van de socialistische zaak" met als missie "het versterken van de rol van de democratische dictatuur van het volk". Terwijl anderzijds datzelfde volk wordt opgeroepen om te gaan speculeren op de beurs of eigen ondernemingen op te zetten.

Voor verbetering lot indianen in Guatemala

Nobel prijswinnaar Menchu: tien jaar tomeloze strijd

GUATEMALA - "Als ze mij de Nobelprijs geven, is dat eindelijk de erkenning van de strijd voor echte vrijheid voor alle indiaanse volken en zwarten van Amerika", zei de 33-jarige Guatemalaanse activiste voor de mensenrechten, Rigoberta Menchu, onlangs op een persconferentie. "En als de prijs de situatie in Guatemala niet verandert, zal het moeilijk zijn mijn leven te veranderen."

Haar al meer dan tien jaar tomeloze inzet voor de mensenrechten, met name die van de indianen in Guatemala, bezorgde Menchu de Nobelprijs voor de Vrede. En al zal de toekenning van die prestigieuze prijs niet onmiddellijk de situatie van de indianen in haar vaderland verbeteren, er kan wel een symbolische werking van uitgaan. Want hoe is het anders te verklaren dat de machthebbers in het middenamerikaanse land niet graag zagen dat Menchu de prijs zou krijgen? Jorge Serrano, de evangelische president die zegt op te komen voor de mensenrechten, en het leger probeerden een tegenkandidate naar voren te schuiven: Een sociaal werkster die zich inzette voor blinden en doofstommen. En waarom wekte de uitgebreide aandacht voor Menchu in de Guatemalaanse pers, toen zij in juli voor de derde keer in tien jaar haar vaderland bezocht, de woede van de militairen en andere behoudende krachten?

Menchu werd voor de prijs voorgedragen door Europese en (Latijns)amerikaanse mensenrechtenorganisaties, de Argentijnse Nobelprijswinnaar Adolfo Perez Esquivel, Duitse en Spaanse politici, zwarte en indiaanse organisaties en Guatemala-comités in Europa. De activiste leeft al sinds 1981 in ballingschap in Mexico. Ze groeide op in het departement El Quiche, in het zuiden van Guatemala, waar ze haar ouders bij de oogst van koffie, katoen en suikerriet hielp. Toen haar ouders en broers op brute wijze werden vermoord, vluchtte ze naar het noordelijke buurland. Haar vader, leider van de boerenbond CUC, bezette uit protest tegen het wrede optreden van het leger met zo'n twintig andere boeren de Spaanse ambassade. Het ambassadegebouw werd in brand gestoken en alle demonstranten werden levend verbrand of doodgeschoten. Enkele maanden later werd haar moeder doodgemarteld door militairen en werd ze gedwongen aanwezig te zijn bij de openbare executie van een van haar broers.

Haar leven loopt nog steeds gevaar: Als ze in Guatemala is, zijn bedreigingen en pesterijen aan de orde van de dag. Maar daar laat ze zich niet door weerhouden. Menchu blijft de onderdrukking van de indianen aan de kaak stellen. En ze wil een bijdrage leveren aan de vreedzame oplossing van het al ruim dertig jaar durende conflict tussen regering en verzet, hoewel tegenstanders haar proberen af te schilderen als de 'diplomatieke arm van de guerrilleros'.

Volgens organisaties van mensenrechten zijn de afgelopen dertig jaar zeker 40.000 Guatemalteken verdwenen als gevolg van politiek geweld en burgeroorlog. Het totale aantal slachtoffers ligt over de 100.000, van wie de overgrote meerderheid tot de indianen behoort. Begin jaren tachtig bombardeerde het leger honderden indiaanse dorpen en werden duizenden indianen vermoord als onderdeel van de strijd tegen het verzet.

VOLKERENMOORD

In een interview met het persbureau IPS sprak Menchu begin dit jaar over 'volkerenmoord', een term die ze deze week ook van toepassing verklaarde op de komst van Columbus, vijf eeuwen geleden, naar het latijnsamerikaanse . continent. "Tachtig procent van de meer dan een miljoen ontheemden in Guatemala zijn indianen, 85 procent van de 200.000 vluchtelingen buiten het land en 49 procent van de door de oorlog verweeste door de oorlog verweeste indiaans. En 80 procent van de 45.000 verdwenen personen is indiaans, evenals 90 procent van de weduwen in dit land", aldus Menchu. Ze klaagt niet alleen de directe onderdrukking van indianen aan, maar ook de indirecte, 'de onofficiële apartheid'. Het uitblijven van erkenning van de tientallen indiaanse talen, de systematische achterstelling van de indiaanse cultuur, het niet of nauwelijks vertegenwoordigd zijn van indianen in besturen, staatsinstellingen, de rechterlijke macht, en andere instellingen. De toekenning van de Nobelprijs aan Menchu, de eerste indiaanse die de Verenigde Naties toesprak, komt op een moment dat in Guatemala enig licht aan de horizon te bespeuren lijkt. Schendingen van mensenrechten komen er nog dagelijks voor, en vredesbesprekingen tussen regering en verzet hebben nog geen concreet resultaat opgeleverd, maar wel is onlangs na bemiddeling van de Verenigde Naties een akkoord bereikt over de terugkeer van 40.000 vluchtelingen die in Mexico verbleven. Mogelijk biedt dat een basis voor een permanente vredesregeling, zoals begin dit jaar ook geschiedde in het buurland El Salvador waar een al even bloedige en verwoestende burgeroorlog heerste. Belangrijke voorwaarde is wel dat president Serrano de (para)militaire onder controle houdt (of krijgt), die in feite nog steeds de dienst uitmaken in dit middenamerikaanse land. Serrano, die de afgelopen jaren een aantal hervormingen door voerde, is ervan overtuigd dat de goede weg te zijn. "Leger en democratie gaan in Guatemala hand in hand. Het leger is ondergeschikt aan de burgerlijke macht", zei hij in mei in een interview met de spaanse krant *El País*. Menchu, de linkse oppositie en ook westerse diplomaten menen echter dat de reactionaire krachten in de Guatemalteekse samenleving alles zullen doen om te voorkomen dat Serrano werkelijk vat krijgt op het leger en paramilitaire groepen. Twee in de Verenigde Staten gevestigde mensenrechtenorganisaties toonden zich één dag voor de uitreiking van de Nobelprijs aan Menchu, zelfs uitermate pessimistisch: De strijdkrachten en rechtse doodseskaders doden en martelen routinematig mensen in Guatemala, luidde hun verbijsterende conclusie. En de regering van Jorge Serrano doet er niets aan om hen te stoppen, voegden ze er aan toe.

Een onbekende vrouw begroet Rigoberta Menchu op straat, vlak nadat bekend werd dat aan haar de Nobelprijs voor de Vrede was toegekend.

ZICH LOSMAKEN VAN de Caribische cliché's wil de Arubaanse schilderdichter Clyde Lo-A-Njoe. Prijst iedereen de kleurenrijkdom van de Caribische schilders? Dan zal hij een doek maken zonder kleur. Hij geeft toe bang te zijn voor rood, geel en blauw (*Who's afraid of red, yellow and blue?*), maar hij toont trots dat hij stappen onderneemt om die angst te overwinnen. Hij is blij dat hij al een tijd in Nederland is, want hij zegt zich niet meer te kunnen verplaatsen in het kleine, dorpelijke denken van de eilanden. Maar even later zegt hij nadrukkelijk dat hij zich voortdurend afvraagt wat hijzelf kan bijdragen aan het doorbreken van die enge kaders.

= door Jos de Roo =

Arubaanse schilder-dichter: "Vol en tegelijk leeg"

Clyde Lo A Njoe wil zich van Caribische cliché's losmaken

Voor we gaan praten, duwt Clyde Lo-A-Njoe, die altijd perfect aan zijn *public relations* werkt, me een papiertje in handen. Zijn voornaamste wapenfeiten staan erop vermeld: geboren op 29 augustus 1948 op Aruba, woont sinds 1960 in Nederland, exposeert vanaf 1974 in binnen- en buitenland, neemt deel aan artistieke projecten als 'Orakel kunstuurwerk' voor Nagasaki te Japan en het 'Astrolabium' en 'Contemporain Aztekencalendarium' voor de Basiliek van de Heilige Maagd van Guadelupe te Mexico Stad, publiceerde drie dichtbundels en heeft —natuurlijk! — een vierde in voorbereiding. Maar de aanleiding tot dit gesprek is de expositie die hij houdt in Galerie Beeldspraak aan de Weteringschans in Amsterdam.

ANDERS

Het nieuwe werk van Clyde Lo-A-Njoe is verrassend anders dan zijn voorgaande werk. Blikvangers zijn een groot drieluik en een nog groter wit doek. Op de doeken zijn bijna uitdagend reliëfs aangebracht. Ik vraag Lo-A-Njoe hoe hij zijn werk noemt. Schilderijen? Panelen? Minzaam vertellend legt hij uit dat het panelen zijn, en hij voegt er ogenblikkelijk aan toe: "Schilderijen in een gemengde techniek, waarin ik het accent leg op de plasticiteit van het totaal".

In eerder werk was Clyde Lo-A-Njoe vaak heel verfijnd met het penseel bezig op klein formaat. Vanwaar nu de voorkeur voor het grote formaat en de veel ruwere aanzet? Lo-A-Njoe: "Persoonlijk vind ik dat het monumentale meer mogelijkheden aan het uitdrukkingsvermogen geeft. Je bent niet beperkt qua ruimte en qua diepte van de panelen. Er is trouwens nog een ander aspect, want in feite zou je het beste kunstwerk kunnen maken op een paar vierkante centimeter. Het dynamische, het in beweging zijn van de kunstenaar, dus de wisselwerking van het materiaal en de kunstenaar, daar gaat het mij in feite om".

In lezingen verkondigde Clyde Lo-A-Njoe een paar jaar geleden dat een uitbundig kleurgebruik een van de kenmerken van de Caribische beeldende kunstenaars was, maar nu is het alsof hij daar bewust afstand van doet, want de kleuren zijn erg ingetogen. Lo-A-Njoe: "Ik ben blij dat je die opmerking maakt, want de afgelopen drie, vier jaar ik heb me van het uitbundig Caribische kleurgebruik opzettelijk losgemaakt, te meer omdat we als Caribische kunstenaars steeds weer in diezelfde hoek werden geplaatst. Het moest met alle geweld uitbundig zijn, het moest met alle geweld turbulent zijn. Van een ingetogenheid, die je bij de Westerse mens wel mag registreren in het kunstwerk, mocht bij de Caribische kunstenaar geen sprake van zijn. Vanaf dat moment heb ik gezegd: waarom is het een cliché dat wij gebonden zijn aan kleur en vorm? Ik maak me daarvan los en ga kijken hoever ik met die ingetogenheid kom en dit is het resultaat daarvan".

FIGURATIEF

Bij het schilderen heeft Lo-A-Njoe een figuratief uitgangspunt. Hij wijst als voorbeeld naar het grote drieluik. "Dat beeldt iets uit waar wij mensen in de meest positieve zin dagelijks mee te maken hebben: ademhalen. Daarmee beginnen we ons leven en dat leven manifesteert zich in een cyclus, die ik op een hele simpele, duidelijke en vertaalbare manier heb geprobeerd weer te geven zonder enige pretentie om het op een groot kunstenaarsachtige manier gestalte te verlenen. De figuur op het linkerpaneel is een embryo. Als je goed kijkt, zie je dat de navelstreng van het embryo in feite het bindingsmiddel is van de drie panelen. Ik noem het ook de levenslijn. Met die levenslijn begint alles bij het embryo en hij zet zich voort in de dynamische kolos in het tweede paneel en vervolgens zie je in het derde paneel hoe die levenslijn knapt en er sprake is van een soort einde of misschien wel een nieuw begin".

In het derde paneel breekt de levenslijn, een rood koord, af op een liggende figuur, maar hij gaat als een cirkel vanuit het hart door naar buiten het paneel. Lo-A-Njoe aarzelend en terughoudend: "Dat is dus de symbolische vertaalslag en ik laat het geheel aan de toeschouwer over, hoe hij dat zelf interpreteert".

Hoe interpreteert Lo-A-Njoe het dan als toeschouwer van zijn eigen werk? Omzichtig: "Nu ik maanden tijd heb gehad om afstand van het werk te nemen, zie ik dat er een religieus element zit in het hele verhaal, maar laten we eerlijk zijn: waarom mag dat niet? Je ziet ook duidelijk dat ik een stuk optimisme met dit drieluik tracht te verwoorden, namelijk een opgaan, een opnieuw beginnen. Dat is toch wel de essentie van dit drieluik".

GEBOORTE EN DOOD

Geboorte en dood heeft Lo-A-Njoe op de zijluiken geplaatst, maar op het centrale middenluik overheerst een enorme klomp in reliëf; woest en expansief. Clyde Lo-A-Njoe geeft toe dat het voor hem om de middelste figuur draait. "Je ziet het is verwrongen, maar tegelijkertijd ook dynamisch. Het is in beweging, het is puur menselijk. Alle dimensies die in die klomp tot uitdrukking moeten komen, leven in ieder mens die met zichzelf en zijn omgeving bezig is".

Of met zichzelf in de knoop is?

"Dat sluit ik dus niet uit, maar als je de vooringenomenheid hebt om er positief naar te kijken, kun je alle mogelijke positieve elementen uit het middenreliëf halen die net zoveel van waarde zijn als, laten we zeggen, de minder positieve elementen".

In het drieluik verwerkt Lo-A-Njoe ook stukjes van een spiegel. Bij het derde paneel, de dood, heel veel, terwijl er in het eerste paneel maar een paar zijn verwerkt. Lo-A-Njoe aarzelt: "Nu moet ik je het antwoord schuldig blijven. Ik probeer daar natuurlijk iets mee uit te drukken, maar tot nu toe weet ik niet wat dat was. Het was waarschijnlijk ook het licht, de subtiliteit van het leven als zodanig, alles wat met het leven te maken heeft".

KLEURZETTING

Elk paneel heeft een eigen kleurzetting: het embryo blauw, het centrale paneel rood en de dood geel. Clyde Lo-A-Njoe gaat er enthousiast op in: "Dat is om voor eens en voor altijd te breken met de mening dat de primaire kleuren een bepaalde psychologische betekenis zouden hebben. Met alle respect voor Freud en voor Rood, die destijds een grote invloed heeft gehad op Vincent van Gogh en dat soort mensen: kleurpsychologie is de psychologie die de maker eraan toekent en niet wat hij uit wetenschappelijke bronnen moet destilleren".

Lo-A-Njoe erkent dat hij van tevoren bewust iets gedacht heeft in de trant van: nu ga ik voor dood eens lekker geel nemen en geen zwart of paars. "Je moet ook begrijpen dat juist in de tijd dat ik met die panelen bezig was, de kwestie speelde over het doek *Who's afraid of red, yellow and blue?* Ik kan nu met dit paneel aantonen dat ik er inderdaad een beetje bang voor ben, maar dat ik de stappen onderneem om die barrière te overbruggen".

We lopen naar de andere blikvanger van de tentoonstelling. Het is een enorm doek, meters hoog en breed, waarop in gips veel reliëf is aangebracht. Opzettelijk is er alleen maar wit gebruikt. Lo-A-Njoe: "Het is zelfs doelbewust niet voltooid om de wisselwerking met de toeschouwer op gang te houden. Hoe moet ik dat uitleggen? Het is jarenlang een trend, een tendens geweest dat de kunstenaars zo ging opbreken. Ik ben er nu van overtuigd dat de kunstenaar het minimale aan uitleg aan zijn toeschouwers moet verschaffen. Het is de medemens met wie hij in relatie staat als hij dat kunstwerk tot stand brengt. Als hij die uitleg niet geeft, blijft dat enorme vacuüm leven dat in de tijd van de conceptuele kunst de nekslag is geweest voor de kunstenaar. Dus wederom een misschien wat literaire frase van me, maar op dit moment is het voor mij een pure noodzaak in de kunst uit de ivoren toren te komen om je medemens een vinger aan te reiken, zodat hij wat verder kan kijken en zien".

VOL-LEDIG

Een verrassend antwoord geeft Lo-A-Njoe op de vraag wat hij dan met zijn grote doek wil laten zien. "In feite niets. Dat grote paneel is —daar hebben we een goed Nederlands woord voor —'volledig'. Het is vol, het is compleet en tegelijkertijd is het ledig, het is niets".

Dus het is maar wat de gek erin wil zien? Lo-A-Njoe: "Nou de gek... Laten we in ieder geval aannemen dat de toeschouwer net zo gek kan zijn als ik. Dan ziet hij in ieder geval de verhoudingen, de wisselvalligheden van het creatieve denken, het creatieve voelen, het creatieve handelen".

In ander werk, ook panelen met reliëf-werking, laat hij vooral contouren van mensen zien met een geometrische opvulling van het vlak. Clyde Lo-A-Njoe legt omstandig zijn voorkeur voor het geometrische uit: "Het is natuurlijk een woeste strijd van de kunstenaar als hij probeert zich los te wrikken van vastgelegde conditioneringen. Mijn werk is er een heel duidelijk voorbeeld van dat ik op mijn vierenveertigste jaar nog niet uit de problematiek ben gegroeid, hoe eigenlijk een kunstwerk er zou moeten uitzien. Ik vind het nog steeds een groeien naar het punt van uiteindelijke vorm - en beeldtaal. Recht voor zijn raap: die menselijke figuur blijft me intrigeren. De mens is voor mij nog steeds het centrale in alles wat we zouden kunnen noemen de cosmos, de micro-cosmos. Maar die mens staat natuurlijk in een geheel, in een perspectief dat opgebouwd is uit wetmatigheden, stelselmatigheden. Zodoende ben ik blijven houden aan de geometrische vorm, die voor mij essentieel blijft om het totaal een diepere, een afgewogener beeld substantie te verlenen".

WOORDPAREN

Ik vraag Clyde Lo-A-Njoe tot slot te reageren op enkele woordparen en te zeggen welk van de twee woorden zijn voorkeur heeft. Het eerste paar: intuïtief - welovewogen. Clyde Lo-A-Njoe: "Intuïtief, omdat het intuïtieve uiteindelijk leidt tot het weloverwogene. Ik denk dat alle grote ideeën, die in welk mens dan ook kunnen ontstaan, op de eerste plaats vanuit het intuïtieve zijn geboren, vervolgens komt hij fasegewijs tot het weloverwogene. Ook al lijkt mijn werk niet te zijn ontstaan vanuit het intuïtieve, dat is wel degelijk het geval. Het is natuurlijk een heel lange weg, want sommige ideeën zijn al vijf tot tien jaar oud en plotseling krijgen ze hun substantie en worden ze een tastbare realiteit. Ik heb hier een map met tekeningen, waar ik uiteindelijk heel bewust heb gekozen voor het gebruik van vier, hooguit vijf kleuren. Die zijn het resultaat van een soort ontwikkelingsproces. Ik heb eerst schetsen gemaakt en daar kies ik er enkele van uit die ik uitwerk als tekening. Driekwart daarvan verdwijnt in de prullebak en van het kwart dat overblijft, gaat er nog een helft weg. Dus wat rest, is inderdaad het samenspel van het weloverwegene en dat deel van de intuïtie dat de oorsprong is geweest van het werk".

Een ander woordenpaar: aards - hemels.

"Ik zit daar geloof ik midden tussenin. Van beide heb ik een heleboel, denk ik. Als je het al te hemels zou maken, zou je die link, die verbintenis met het aardse ogenblikkelijk missen. Het pure aardse is inderdaad een horizontaal voelen: met je achterpoten in de modder blijven staan en de crises die op ieder mens afkomen, weten te doorstaan. Van de andere kant heb je wel degelijk het besef dat je in een grotere constellatie verkeert dan alleen het aardse".

Het woordenpaar: denkend - belevend.

"Ook dat is een combinatie waar ik me vaker mee bezig houd. Als esthetisch mens, want dat valt niet te ontkennen, ben ik natuurlijk geneigd om meer te beleven, gewaar te worden, te ervaren. Maar van de andere kant wil ik natuurlijk de dingen die ik ervaar, beleef en gewaar word, ook aan mijn omgeving overdragen en dan ben ik gewoon genoodzaakt te denken. Nog geen vijf jaar geleden mocht de kunstenaar een niet nadenkende imbiciel zijn. We zijn er nu achter gekomen dat dat een volkomen misvatting is. Een kunstenaar is wel degelijk genoodzaakt om te denken, wil hij komen tot oprechte en fatsoenlijke kunst. Appel heeft wel eens gezegd dat hij maar wat aan rotzooide, maar ik denk dat hij dat nooit gedaan heeft.

Het was een stukje terminologie van die man om uitdrukking te geven aan zijn relativiteitsgevoel. Natuurlijk was hij een groot kunstenaar, die wel degelijk dacht en deed. Ik kan daar volkomen achter staan dat je dan onder druk van de literatuur, onder druk van de esthetici zegt: ik rotzooi, maar wat aan, want in feite begint het ook inderdaad bij het intuïtieve, bij het impulsieve".

Een ander woordenpaar: academie - natuur.

"Dat is altijd de grote hamvraag, die iedereen op het verkeerde been zet. Ik denk dat we nu in een periode zijn beland waarin we ons los maken van het academisch denken, maar dat wil niet zeggen dat we op een onverwoestbare manier belanden in een natuurlijke omgang met vorm en met beeldtaal. Academies zijn wel degelijk een vertrekpunt voor iedere kunstenaar".

En dan: mythologie - Kompa Nanzi-verhalen.

"Ja, je zou het nog sterker kunnen zeggen: Westerse, universele mythologie - Kompa Nanzi-verhalen. De mythe is een drijfveer. De mythologie is een noodzakelijk archetype in een mens om de dingen die in hemzelf leven, of zoals Jung het noemt: dat collectief onderbewuste om dat dynamisch te houden. Ik vind het heel goed dat er zoiets bestaat als een mythologie".

Vervolgens: eiland - vasteland.

"Het grote punt, hè. Na 33 jaar Nederland kan ik nu zeggen dat ik me niet meer kan verplaatsen in het kleine, dorpelijke denken van de eilanden. Het is bovendien verwoestend en zeker als je ziet dat men daar op het gebied van de cultuur en de kunst blijft vasthouden aan de conventies, zodat men heel veel moeite heeft om zich te werpen op dingen die toch wel grensverleggend zijn op het gebied van de kunst en cultuur. Het blijkt dat ze ondanks al hun pogingen zijn blijven vastzitten in een bepaalde ontwikkeling die ook onvermijdelijk met zich meebrengt dat je puur gericht bent op commercie en dat je niets anders ziet dan dat. En dat is het grote probleem van eilanden die continu moeten overleven".

Ten slotte: een bruggebouwer of een scherpslijper?

"Beide. Ook dat. Aan de ene kant ben ik gruwelijk kritisch op alles wat er gebeurt op het eiland waar ik geboren ben. Er is immers nooit grotere kritiek te verwachten dan van degene die er zelf geboren is. Van de andere kant zeg ik uit mededogen en uit een enorme liefde voor het eiland waar ik geboren ben: Wat kan ik zelf bijdragen om die kaders te doorbreken? Om uiteindelijk toch te komen tot de erkenning, de vastlegging van de eigen identiteit die we nastreven? Een antwoord daarop heb ik nog niet, anders zou ik niet doorwoekeren. Als ik me heel bewust zou zijn van enige oplossing in dit opzicht, dan zou ik me alleen gaan toeleggen op de poëzie, of op de literatuur of kunstrecensies gaan schrijven voor bladen. Me beperken tot datgene wat niets met het hele kunst- of cultuurgebeuren te maken heeft".

Australië: mislukte lancering

Australië's eerste poging in twintig jaar tijd om een raket te lanceren eindigde donderdag in een grote vuurbal. De zes meter lange Ausroc II ging in vlammen op, nog voordat ze was opgestegen van de lanceerinrichting van Woomera.

De organisatoren wijten de brand aan een elektrisch defect en een lek in het kerosine-reservoir. De raket, die gebouwd was door studenten van de Monash Universiteit in Melbourne, had twaalf kilometer ver en tweemaal zo snel als het geluid door de atmosfeer moeten vliegen. Ondanks deze tegenslag gaan de plannen voor de Ausroc-III, die tot vijfhonderd kilometer de ruimte in moet, door.

'The Quill': Paradijs voor de natuurliefhebber

In St. Eustatius groeit een heus tropisch regenwoud

IN DE Nederlandse Antillen groeit een heus tropisch regenwoud. In de krater van een dode vulkaan op het Bovenwindse eilandje Sint Eustatius reiken bomen van twintig, dertig meter hoogte de hemel in. Lianen van evenzovele meters lengte zoeken hun weg naar beneden en vormen een schijnbaar ondoordringbaar woud. Je vindt er heerlijke vruchten en ziet er slangen, hagedissen, heremietkreeften, kolibri's en eigenaardige bomen en planten.

Het is een nogal onwezenlijke ervaring om na een moeizame klim van een paar honderd meter langs de berghelling naar boven ineens op de rand van een krater te staan. Daar kijk je uit over een groene oase in een brede diepe kuil. The Quill, heet het dan ook, een verbastering van het Nederlandse 'kuil', want dat woord kregen de Engelssprekende inwoners nauwelijks uit hun mond.

= door Stella van Rijn =

Een kolibri (links) fladdert om de bloemen van een bananentros.

Het vergt enige moed om daadwerkelijk de tocht naar boven te aanvaarden. Inwoners en medewerkers van het toeristenbureau reageren weliswaar zeer enthousiast als ik hen op een vroege donderdagochtend mijn voornemen kenbaar maak: "Dat moet u zeker doen, het is heel mooi daarboven". Echter, bij navraag blijkt dat de meesten jaren geleden voor het laatst boven waren en niet graag in mijn schoenen willen staan, noch in die van mijn gids Roland, die zich toch enigszins monter heeft aangeboden. Ook hij heeft echter een paar jaar geleden voor het laatst voetstappen in de Quill achtergelaten. Ik laat me niet uit het veld slaan, want speciaal voor deze tocht ben ik zeer vroeg uit Sint Maarten vertrokken en heb de wat beklemmende vlucht met een oude 'Twinotter', een klein propellervliegtuig waar krap twintig mensen zich in kunnen opvouwen, moeiteloos doorstaan. Dat is dan vooral te danken aan de korte duur van de vlucht, slechts twintig minuten vanaf Sint Maarten, net lang genoeg om het allemaal curieus en grappig te vinden en net niet lang genoeg om jezelf allerlei verontrustende vragen te stellen.

Vroeg starten met de klim is belangrijk, want als de zon eenmaal haar volle sterkte heeft bereikt is lichamelijke inspanning verre van aangenaam. Vanuit Oranjestad leidt er een redelijk begaanbaar pad naar boven. Het begint als een breed zandpad, wordt dan langzaam smaller en steiler en tegen de tijd dat de eigenlijke berghelling betreden wordt, dringt de moeilijkheidsgraad door tot het enthousiaste brein. De ondergrond van het smalle pad is rul en biedt weinig houvast. Het is niet zozeer klimmen met flinke stappen omhoog als wel elke stap goed mikken en eerst uitproberen of je gewicht op je voet kunt plaatsen om niet uit te glijden. De bomen zorgen voor bescherming tegen de weldadig brandende zon, maar maken de atmosfeer ook benauwd en zweetopwekkend. In schaamteloze stromen vindt het vocht z'n weg langs het lijf. Met weinig praten en enkele stops voor een paar slokken water verloopt de klim naar boven snel. Om ons heen horen we behalve het gekwetter van vogels, ook af en toe schoten. Volgens Roland is het op de berghelling uitstekend duiven jagen en dat blijkt ook de mening van een groep van drie Sint Maartenaren die zich op een open plek halverwege de helling heeft verschanst met geweren. Ze hebben al zeker vier duiven geschoten die ze vanavond mee terug nemen naar Sint Maarten om ze de volgende dag te roosteren. Roland hoort pas later, als we terug in het dorp iets eten, dat de heren geen toestemming hadden om te jagen en ongegeneerd met geweren het eiland te betreden.

SLANGEN

Op weg naar boven schieten tot drie, vier keer toe slangen voor onze voeten weg. Ze zijn niet al te groot, nog geen meter lang, slechts enkele centimeters doorsnede en zwart met beige van kleur.

Volgens gids Roland doen ze geen kwaad, om het te tonen zal hij proberen er een te vangen voor me. De pogingen daartoe houdt hij de ganse tocht vol, maar zonder resultaat want ze schieten te snel onder de struiken weg.

En dan blijkt redelijk onverwacht dat je de rand van de krater bereikt hebt. Achter je het bergpad dat zoveel zweet kostte en voor je een gapende kuil van zo'n driehonderd meter doorsnede, groen en vol en ogenschijnlijk ondoordringbaar. Er lopen paden over de rand van de krater, maar om in het regenwoud te komen, moet je steil naar beneden afdalen, naar het hart van de krater. Dit is wel echt klim werk. Vele tientallen meters naar beneden over rotsblokken en boomstronken, je onderwijl noodgedwongen vasthoudend aan lianen die langs het pad hangen. Langzaam wordt je opgenomen in een reusachtig woud waarvan de boomtoppen zich aan het zicht onttrekken. Magnifiek en verbazingwekkend zijn de grillige vormen van sommige boomstammen die wel twee meter doorsnede hebben. Het wordt steeds donkerder, het zonlicht moet hier een weg naar beneden zoeken en de atmosfeer is koel en vochtig.

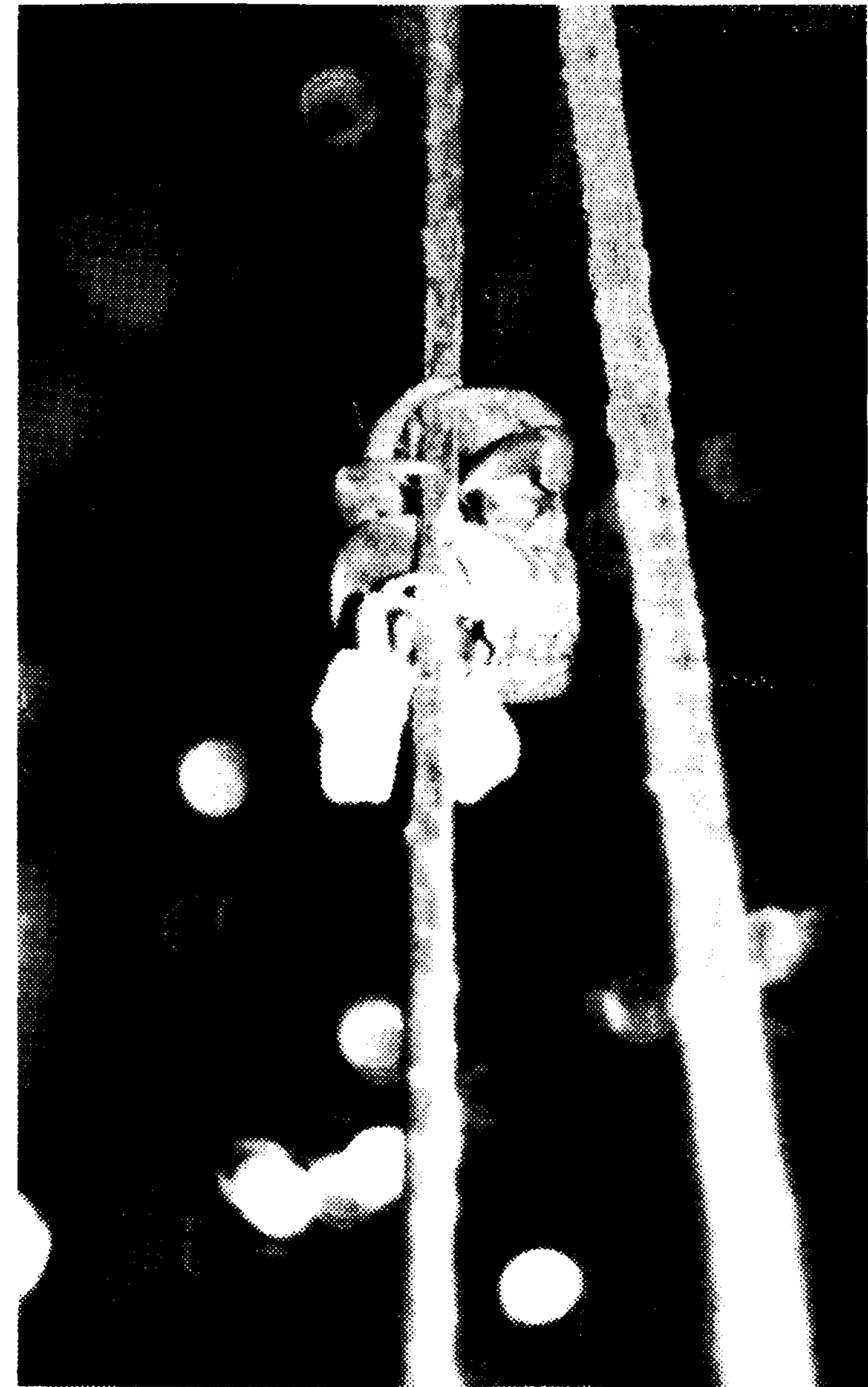
YELLOW PLUMS

Aangekomen op de bodem van de Quill wacht een aangename verrassing. Er hangt een doordringend zoete frisse geur en de grond ligt bezaaid met honderden ronde gele vruchten *yellow plums*, gele pruimen. Onophoudelijk is er geritsel vanuit de boomtoppen als weer een *yellow plum* naar beneden valt. Velen zijn beschadigd of liggen al weg te rotten, maar dan nog blijven er handenvol over om op te eten.

Onder het dunne gladde velletje zit de sappige enigszins vlezige vrucht die een grote pit heeft. De smaak is overrompelend lekker, het heeft het zoete van een rijpe mango en de frisheid van een perzik. Het is de enige yellow plum-boom op het eiland, vertelt Roland, dus als ik vruchten mee wil nemen moet ik dat hier vandaan doen, op de terugweg uiteraard. De bodem van de Quill is inderdaad vlak. Het pad dat de krater doorkruist is een soort bospad, uitstekend begaanbaar, wat een verademing is na de lastige afdaling. Er is een grote verscheidenheid aan bomen en planten. Roland vertelt dat veel bomen simpelweg *timberwood*, timmerhout, genoemd worden, vroeger werden hiervan boten gebouwd. Er groeien cederen mahoniebomen, palmbomen, bananenbomen, mangobomen, kaneelstruiken, orchideeen, grote varens en opvallend veel parasitaire planten die zich aan boomstammen en op takken nestelen. Het pad is vrij begaanbaar, maar daarnaast lijkt het woud op veel plaatsen ondoordringbaar. De bladeren en vooral de vele lianen vormen een dichte haag. Het is niet te zien waar de lianen in de boomtoppen beginnen, tientallen hangen er rond een boom. Ze zijn zo lang dat ze op de grond opgerold liggen. Roland vertelt dat hij vroeger met vriendjes de lianen uittestte: er flink aan rondslingeren om te zien of ze sterk genoeg waren, met een niet altijd gelukzalige landing tot gevolg.

Er zijn veel vogels in het woud, maar niet zichtbaar genoeg om ze te herkennen naar soort. Het vrijwel constante gekrijs is volgens de gids afkomstig van een vogel die hij *trush* noemt, een soort specht die fruit eet. Wel duidelijk te zien is de kolibri die het zoete vocht tussen de trossen bananen vandaan zuigt. Het kleine vogeltje met de razendsnelle vleugelslag is herkenbaar aan z'n bewegingen, het schichtige vliegen zoals een wesp doet, af en toe stilhangen en dan wegschieten een eindje verderop. Als het zonlicht op z'n rug valt weerkaatst het een metaal-groene kleur. Voor mijn voeten kruipt op het pad een verscheidenheid aan dieren rond: heremietkreeften die een schelp als huis op hun rug meezeulen, grijze ratten, landkrabben, hagedissen in vele maten en tinten en ook hier slangen. Een van de weinige grote dieren in het woud zijn de geiten, hun gemekker klinkt ver door tussen de bomen. Het is verbazingwekkend dat de begroeiing hier zoveel weelderiger is dan op de rest van het eiland. Dat komt door de krater, legt Roland uit. De bewolking blijft er vaak omheen hangen waardoor het meer regent dan op de rest van het eiland. In de ochtend is er bovendien veel dauw. De hoge vochtigheidsgraad en de luwte van de krater hebben ervoor gezorgd dat het tropische regen- en nevelwoud kon ontstaan.

Als een ondoordringbare jungle ziet het Quill-gebied er op sommige plaatsen uit.

Een heremietkreeft klampt zich met zijn scherpe klauwen vast aan een liaan.

In het dichtbegroeide gebied van de Quill huizen ook slangen die er gevaarlijker uitzien dan zij in werkelijkheid zijn.

BARBECUE

Het pad door de krater eindigt in wat genoemd wordt de *lumberyard*, een open ruimte die overkapt wordt door het dichte en verkoelende bladerdak. Hier komen mensen vaak barbecuen vertelt Roland, na een vraag over een geblakerde vuurplaats. In de nacht komen er ook groepen mannen om landkrabben te vangen die ze vervolgens doorverkopen aan de hotels op het eiland. Op de open plaats maken ze een groot vuur waar iemand de wacht houdt, de anderen gaan met toortsen het woud in. Het centrale vuur is nodig voor de orientatie, want in de ronde krater verlies je anders elk richtinggevoel. Vanuit de *lumberyard* lopen nog enkele paden een stukje het woud in, maar niet erg ver, de begroeiing is te dicht. Aan het einde van een van die paden staat een groep bananenbomen, een banaan zou op dit moment een welkome versnapering zijn, maar helaas zijn de trossen nog niet rijp. De mangobomen dragen momenteel ook al geen vruchten. Terug op de *lumberyard* biedt Roland me een aandenken aan. Zoals velen eerder hebben gedaan krast hij mijn initialen in een boom. Nu ik goed om me heen kijk zie ik inderdaad dat tientallen, zoniet honderden hem daarin voor zijn gegaan in de ons omringende boomstammen, er zijn recente bekrassingen, maar ook namen en data uit de vijftiger jaren. Roland verzekert me dat de bomen er geen hinder van ondervinden, ze zijn groot en sterk en kunnen wel wat krasjes verdragen, tegensputteren is er niet bij. Vele minutenlang hebben we in stilte doorgebracht midden in het woud. Roland begint spijt te krijgen dat hij hier zolang niet is geweest en maakt ter plekke goede voornemens om het weer vaker te doen. Het is een zalige rust en een vredig gevoel die je overvallen als nietig mens in een indrukwekkend woud.

KLIM

De terugtocht loopt langs het zelfde pad dat er - nu vanaf de andere kant benaderd - toch weer anders ziet. Opvallende bomen herken ik wel, maar de omgeving veel minder, wellicht omdat door de veranderde stand van de zon de lichtinval nu anders is. Voor we de kraterrand beklimmen verzamelen we nog zoveel mogelijk *yellow plums* om later te kunnen nagenieten. Het klauteren naar boven gaat op aanraden van Roland in een straf tempo, anders duurt het te lang en dan wordt het zeer vermoeiend, we zijn dan reeds zo'n vier uur onderweg. Op de rand nog een keer omkijken en dan beginnen we de afdaling van de berghelling, dat is vooral een kwestie van inhouden. Niet te snel want je kunt slecht afremmen en je glijdt uit. Roland liet zich vroeger met z'n vriendjes honderden meters naar beneden rollen, maar dat lijkt me toch niet zo'n aantrekkelijke optie, al is het om de *yellow plums* te sparen. Zodra we zover zijn afgedaald dat we achterom kijkend de Quill kunnen aanschouwen bekruipt me een zeer tevreden gevoel. We zijn helemaal daar naar boven gegaan en afgedaald in de krater. Er hoeft niets meer te gebeuren om de dag perfect te maken. De *yellow plums* heb ik 's avonds terug op Sint Maarten opgegeten, het nagenieten viel echter tegen. Ze waren lekker, maar toch niet zo lekker als vers geraapt in de Quill. Het is hetzelfde als met wijn uit een vakantieland, thuis smaakt'ie lekkerder.

Nobelprijs voor dichter/toneelschrijver uit de regio

Derek Walcott:

Westerse zegening van Caribische Literatuur

= door Aart Broek =

T DONDERDAG 8 ober jongstleden zou in leerboek over Westindi- literatuur de volgende racht voor middelbare scho- n niet helemaal bestaan: rijf een brief aan de hoog- erde heren en dames van Zweedse Academie voor one Kunsten Strandgatan 11436 Stockholm - en inner het gezelschap aan bestaan van een Engels- ge Caraïbische literatuur. is tenslotte al dertig jaar en dat een Caraïbisch ur de Nobelprijs voor de ratuur kreeg. In 1960 ht de Fran... Saint- Perse, ... het d Ilet des Feuilles bij deloupe, als eerste en tot oe enige auteur uit de aïben de prijs in ont- st nemen. De inhoud de brief zou hebben kun- luiden: *'I do not doubt ability to assess literary ity, but I do doubt whe- you have ever read any Indian texts. I suggest next year's Nobel Prize literature is awarded to est Indian author* [...zelf len...]'.

scholieren zouden waar- nlijk de Trinidese eur Michael Anthony ben voorgedragen. hony is de auteur van toegankelijke en daar- populaire romans als *Year in San Fernando* 5) en *All That Glitters* 1). Was aan U vóór 8 ober hetzelfde gevraagd en, dan zouden Uw geda- n mogelijk ook naar Tri- d zijn uitgegaan. Uw ze zou dan - vanzelfspre- d - niet op Michael hony zijn gevallen, maar V.S. Naipaul. Wie heeft Caraïbische samenle- en openhartiger openge- den en indringender gea- yseerd dan Vidiadhar ipraad Naipaul? (Het woord moet natuurlijk en: Derek Walcott, maar rover straks.)

ECHT GEBRUIKT

leerboek voor Westindi- literatuur met de voor- ge schrijfopdracht t daadwerkelijk en d eind jaren tachtig zelfs en daar op Curaçao in onderwijs gebruikt [*]. boek zou nu de vuil- ak in kunnen, denkt U icht. Dat hoeft niet meer, t mede dankzij de voor- iende blik van de Fun- on Material pa Skol - onderafdeling van de eilan- ijk schooladviesdienst kal - ligt het boek al jaar op de landfill: Derek cott komt niet eens ter ke in het leerboek daar slechts is gewijd aan het a uit de Engelstalige ïben. Middelbare scho- n voor Mavo, Havo en O op de Benedenwindse den worden nu weer r geïnformeerd over e en Noordamerikaanse tuur dan over de litera- uit de eigen Caraïbi- regio. Zo hoort het toch lijk ook: toen enkele n terug de Britse auteur iam Golding de Nobel- voor literatuur kreeg, iedere leerling van de o-, Havo- en VWO- len op de A.B.C.- den wie hij was: de r van de bestseller *Lord the Flies* (ook op video rijgbaar en daarom wel makkelijk te 'lezen' voor lijst). Die sprankelende is van de leerlingen de Fundashon Mate- pa Skol goed hebben an. Ons onderwijs is uit- nd aangepast aan de inante westerse literaire winnaars, waarden en en.

zijn reisverslag *The dle Passage: The Carib- Revisited* (1962) wees Naipaul er tenslotte ook dat hier in de regio elijk niets van samens- rdig was gepresteerd in p van de geschiedenis. chaarde zichzelf onver- ijk liever onder Euro- dan onder Caraïbische a. Naipauls vernieti- oordeel over Caraïbi- samenlevingen en die Derde Wereld landen in algemeen sneden voor echter wel de weg af Stockholm.

VISITEKAARTJE

entbreken van hoop - geen sprankje - in Nai- werk en van de moge-lijkheid om integere, creatieve en constructieve elementen aan te wijzen in Derde Wereld samenlevingen zijn anno 1992 geen visitekaartje voor een westerse commissie die prestigieuze prijzen voor onder meer 'de Vrede' uitreikt. De Nobelprijs voor Literatuur gaat aan Naipauls neus voorbij.

Een kleine twee miljoen gulden is bestemd voor Derek Walcott, de dichter en toneelschrijver die op 23 januari 1930 op St. Lucia werd geboren en daar zijn jeugd doorbracht, aan de University of the West Indies in Jamaica studeerde, jaren in Trinidad woonde en werkte, en nu al weer geruime tijd aan een Noordamerikaanse universiteit onder meer '*creative writing*' doceert. Naipaul werd door de Zweedse Academie voor Schone Kunsten gepasseerd en en passant flink op de vingers getikt: de Caraïben zijn wel degelijk in staat te presteren op een wijze die verder reikt dan de eilandelijke kusten, in ieder geval tot in Zweden toe. De vooruitziende blik van Fundashon Material pa Skol is bij nader inzien dus ook een 'beperkt gezichtsvermogen' gebleken (maar dan zonder de ontegenzeglijke kwaliteiten van Naipaul). Het leerboek mag verontreinigd zijn door opdrachten als de bovengenoemde en door het ontbreken van aandacht voor Walcott. Het kind werd met het vuile badwater weggegooid: op onze scholen is geen gestructureerd onderwijs in Engelstalige Caraïbische literatuur.

Hopelijk voelt de Fundashon Material pa Skol ook de tik van de Academie! De toekenning van zo'n prijs aan Derek Walcott zegt natuurlijk niet alles, maar enig niveau mag de Caraïbische literatuur dan toch wel hebben? Misschien is er in de ogen van Fundashon Material pa Skol sprake van nèt voldoende niveau om de overheid te adviseren voor Caraïbische literatuur eindelijk eens een heel klein, vast plaatsje te bewerkstelligen in het curriculum van onze scholen.

OASE

Het middelbaar onderwijs mag mede dankzij de Sedukal, c.q. Fundashon Material pa Skol een woestijn van literair analfabetisme zijn (voor wat betreft de Westindische literatuur, wel te verstaan), het eiland Curaçao biedt ook oases. 'Vijfenveertig jaar kultuur' schettert het door mijn radio en aan die slogan zit de naam van boekhandel Salas vast. In de winkel aan de Fokkerweg lagen al jaren vóór 8 oktober jl. twee gedichtbundels van Walcott geduldig te wachten op een koper. Zó'n boekhandel claimed met recht een band met de eigen kultuur. Op 10 oktober werd mr. J.Th.W., lid van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba, die koper. Dit weet ik omdat hij de dichtbundels diezelfde dag nog cadeau deed aan onze gemeenschappelijke vriend, de schrijver B. van L., die zijn 70ste verjaardag vierde. De Antilliaanse collega van Walcott ontdeed de dichtbundel *The Fortunate Traveller* (1982) van het kleurrijke papier, opende de bundel bij het gedicht '*A Sea Change*' en zijn ogen gleden over de volgende regels:

Islands hissing in rain,
light rain and governments falling.
Follow, through cloud, again,
the bittern's lonely calling.
Can this be the right place?
These islands of the blest,
cheap package tours replaced
by politics, rain, unrest?

Met deze twee eerste verzen uit '*A Sea Change*' kreeg Van L. direct een aantrekkelijk voorbeeld van Walcotts poëzie onder ogen (en U nu ook).

In Walcotts poëtische werk zorgen onverwachte samenplaatsing van woorden dikwijls voor een ironische en licht kritische uitwerking (slechts zelden, in tegenstelling tot Naipaul, is een sarcastische ondertoon en de daarmee beoogde doodsklap aanwijsbaar). Geen kunstmatige opeenhoping van poëtische stijlmiddelen, maar een rustige dosering ervan kenmerkt Walcotts werk (hier overwegend van klank en ritme). In Walcotts poëzie en dramatische werk spelen de meer of minder problematische kanten van het menselijk samenleven (zoals vervreemding, scheiding, isolement, onthechting, afhankelijkheid) altijd een hoogst belangrijke rol, maar nooit zonder de natuurlijke omgeving waarin dit samenleven plaats vindt. Hoe vaak dit menselijk samenleven ook het Caraïbische is, zelden wordt dit volledig losgekoppeld van dat in de Afrikaanse en Westerse wereld. (De vogel die onder de naam '*bittern*' gebukt gaat, is een '*roerdomp*'; een vogel die niet direkt met de Caraïben geassocieerd zal worden.)

NIET TOEVALLIG

De vragen uit het tweede vers zijn geen toevalligheid, maar onlosmakelijk verbonden met de grote zoektocht waaraan Walcotts poëzie vorm geeft: een zoektocht naar verworvenheden en beperkingen van zichzelf, van de Caraïbische, Afrikaanse en Westerse mens, de samenlevingen die ze vormen en hun geschiedenis. Hoewel beperkingen en tekortkomingen nooit verdoezeld worden (dàt moet al voelbaar zijn uit deze twee verzen), komt de nadruk uiteindelijk steeds op de verworvenheden te liggen, zeker in zijn werk van de laatste twee decennia. Als hoogste verworvenheid is daar tenslotte steeds de menselijke creativiteit: Walcotts eigen werk is daar dan keer op keer het bewijs van.

Er kleven wel enkele nadelen aan de geciteerde verzen: de poëzie van Walcott is overwegend aanzienlijk gecompliceerder dan blijkt uit deze regels. De beeldspraak van Walcott is veelvuldig van dien aard dat ik vermoed dat U zijn poëzie liever zult lezen achter een bureau dan zachtjes schommelend in een hangmat.

Bovendien bewerkt en verwerkt Walcott met name in zijn poëzie alle klassieke werken uit de Westerse literatuur, waaronder opmerkelijk vaak de Bijbel en Homerus epen (voor wat de laatste betreft is Walcotts gedichtencyclus *Omeros*, 1990, een overduidelijk voorbeeld). Hierdoor ontstaat een enorm netwerk van verwijzingen en wordt een wereld van literaire tradities binnen Walcotts teksten gehaald.

Walcott heeft jaren geleden al aangegeven dat hij met genoegen de prestaties van anderen in zijn eigen werk op de een of andere wijze onderbracht. In zijn opstel '*The Muse of History*' (1974) merkt hij op: "*Fear of imitation obsesses minor poets [...]. We know that the great poets have no wish to be different, no time to be original, that their originality emerges only when they have absorbed all the poetry which they have read, entire, that their first work appears to be the accumulation of other people's trash but that they become bonfires*".

Walcott zocht inspiratie tot in Japanse theatervormen, maar bovenal ook putte hij uit de wereld van de mondeling overgeleverde literatuur en van het traditionele vertellen als zodanig in de Caraïben. Voor zijn allegorische toneelstuk *Ti-Jean and his Brothers* (1958) maakte Walcott gebruik van tal van elementen uit de folklore van St. Lucia. Immer op natuurlijke wijze en met gepaste regelmaat schuiven creoolse varianten van het Engels aan bij het perfecte standaard Engels van zijn toneelwerk en gedichten. Modernere Caraïbische ritmes ontsnappen evenmin aan Walcotts aandacht. Onder meer aan de prestaties van Bob Marley toonde Walcott zich recentelijk enkele malen schatplichtig.

De geciteerde verzen suggereren ook niet voldoende dat Walcotts poëzie een sterk verhalend element bezitten. Hoe dominant de overpeinzingen, bespiegelingen en beschrijvingen ook mogen zijn (zoals algemeen gebruikelijk in poëzie), de poëtische cycli presenteren tegelijkertijd een opeenvolging van gebeurtenissen, die op hun beurt weer naar een climax toewerken. Het spanningsveld tussen literaire kunst en leven is in dezen veelvuldig het opmerkelijkste motief.

COLLECTIE

We kunnen kwalijk meelezen over de schouder van de 70-jarige auteur en door het immer doortastende optreden van de rechter W. kunt U pas over een paar maanden terecht bij Boekhandel Salas voor werk van de gelauwerde dichter en toneelschrijver uit onze regio. In de woestijn van het literair analfabetisme is er voor een nadere kennismaking met Walcotts werk dan altijd nog de Openbare Bibliotheek, waar Emy Maduro een enorme collectie Caribiana bewaakt. Ook op de vlakte van Hato treft men soms een bloeiende *dama di anochi* aan! Voor een belangrijk deel van Walcotts werk kunt U bij haar terecht én voor het nodige aan achtergrondinformatie. Hier hoor ik U natuurlijk te vertellen waar U zou kunnen beginnen in het werk van de Nobelprijswinnaar. Die keuze lijkt mij te moeten vallen op Walcotts essay '*What the Twilight Says: An Overture*' in de verzameling van vier van zijn toneelstukken *Dream on Monkey Mountain and other plays* (1970) en op zijn bundel *Another Life* (1973). Het eerste zou eigenlijk verplichte lectuur moeten zijn voor een ieder in de Caraïben - ook hier op het eiland dus - die meent zich aan het schrijven van of over literatuur te moeten bezondigen. Het behandelt op indringende wijze onder meer het spanningsveld tussen intellectuele behoeften en betrokkenheid bij 'het volk'.

De dichtbundel tekent met ongeëvenaarde diepgang en sensibiliteit de verleidingen van de verschillende culturele invloeden op de Caraïbische mens in het algemeen en op de auteur in het bijzonder. Feitelijk betreft het een touwtrekken waaraan de Caraïbiër bijna ten onder gaat. Maar onder de handen van Walcott groeit deze strijd uit tot een majestueus eerbetoon aan zijn regio en haar creatieve vermogen om invloeden van buiten in haar voordeel aan te wenden. De zekerheid dat dit volbracht kan worden spreekt al uit de eerste van de honderden regels die *Another Life* vormen.

Verandahs, where the pages of the sea
are a book left open by an absent master
in the middle of another life -
I begin here again,
begin until this ocean's
a shut book, and, like a bulb
the white moon's filaments wane.

Een dergelijke vastberadenheid om iets tot een bevredigend einde te brengen, verdient het zondermeer om de Nobelprijs te krijgen, maar vooral ook om hier op de eilanden gewaardeerd te worden. Mondjesmaat is dat ook wel gebeurd.

Portret van Derek Walcott uit het boek 'Caribbean writers' van D.E.Herdeck et.al.(red.), Washington D.C., 1979.

Vertaling naar Nederlands van Martinus

Frank Martinus Arion vertaalde meer dan tien jaar terug *Dream on Monkey Mountain* naar het Nederlands. Hoewel het stuk in Nederland werd opgevoerd, meende het N.R.C.-Handelsblad van 8 oktober jl. dat, met uitzondering van enkele gedichten in een verzamelbundel van Engelstalige literatuur, er geen teksten van Walcott zijn vertaald naar het Nederlands. Over de reikwijdte van blikvelden gesproken! De vertaling ontbreekt helaas ook aan de bibliografie van de werken van Martinus Arion, die vorig jaar verscheen in het boek ... Schrijvers in Veelvoud. In 1981 werd Walcott op Aruba uitgenodigd om een workshop te verzorgen over uiteenlopende aspecten van het toneel (zie W. Rutgers, '*Derek Walcott: a personal encounter*', Antillen Review, vol 2, no. 1, dec. 1981/jan. 1982). Walcott is dus niet geheel aan de Antilliaanse aandacht ontsnapt, maar bijzonder indrukwekkend is het een en ander niet. Mondjesmaat is te weinig: Derek Walcott dient op handen gedragen te worden!

[Het leerboek waarover gesproken wordt in de eerste alinea's, is Something Rich Like Chocolate; Introduction to Caribbean Prose Writing in English van ondergetekende, uitgegeven door Editorial Kolibri, Curaçao, 1985 (1ste oplage), 1986 (2de oplage).]

Uitgeverij Bert Bakker gaat op in Meulenhoff

Uitgeverij Bert Bakker in Amsterdam houdt na vijftig jaar als zelfstandige uitgeverij op te bestaan. De uitgeverij gaat als werkmaatschappij deel uitmaken van de uitgeversgroep Meulenhoff + Co. Als werkmaatschappij behoudt de uitgeverij wel de eigen identiteit en zelfstandigheid. Beide partijen zullen binnenkort een definitieve overeenkomst sluiten, zo blijkt uit een bekendmaking van Meulenhoff + Co en Bert Bakker woensdag.

Bij de overname zullen de aandelen van de uitgeverij in zijn geheel worden overgenomen door Meulenhoff + Co. Over de hoogte van het geldbedrag dat met de overname is gemoeid, wil L. van Krevelen, directeur van Meulenhoff geen mededelingen doen.

De overname van Bert Bakker heeft geen gevolgen voor de 17 personeelsleden van de uitgeverij. De directie zal aangevoerd blijven door de heer Bert Bakker.

Meulenhoff + Co is de holding van een tiental Nederlandstalige uitgeverijen in Nederland en Vlaanderen. Tot de werkmaatschappijen behoren onder meer de uitgeverijen Meulenhoff, Bruna en De Boekerij. De uitgeversgroep is de grootste voor het Nederlands taalgebied.

Uitgeverij Bert Bakker geeft vooral literatuur uit en heeft een sterk poëziefonds. Bekende auteurs zijn Tim Krabbé, Marga Minco, Jean Pierre Rawie, Hans Warren, Umberto Eco, Oriana Fallaci en Patrick Susskind. In totaal voert Bert Bakker 400 titels. De netto omzet bedraagt 8 miljoen gulden.

De overname is voor Bert Bakker van belang gezien de ingrijpende veranderingen in de boekhandel. Het wordt, aldus een woordvoerder, moeilijk als zelfstandige uitgeverij te blijven voortbestaan. Vooral de distributie is een moeilijk punt.

Grote schoonmaak

=door Nel de Jong=

KABOUTER BRR en Pinkie keken elkaar eens aan en zuchtte diep.

"Ik ga maar bij Moene Muis spelen", zei Pinkie.

"en ik ga bij Opa Konijn op bezoek", zei kabouter Brr. Samen slopen ze stilletjes weg en hoopten maar dat Poetsje het niet in de gaten had.

Weet je waarom de twee kaboutertjes opeens zo bang voor Poetsje waren? Omdat ze aan de grote schoonmaak begonnen was. En als kaboutervrouwtjes aan de schoonmaak zijn, nou, dan kan je maar beter maken dat je weg komt. Dan is er geen stoel om op te zitten en geen bed om op te liggen. Dan word je elke keer geroepen om zware kasten te verzetten of op hoge trappen te klimmen om lampen schoon te maken.

Dan kriebelt er stof in je neus, zodat je de hele dag moet niezen. En als je honger hebt, krijg je een snee brood met kaas in plaats van een lekker bordje pampunasoep, waar je juist

zo dol op bent.

Poetsje zag gelukkig niets. Ze was bezig alle stoelen, tafels en kleden buiten te zetten. En toen ze daarmee klaar [illegible] aan de slag. De muren moesten gesopt worden en de vloeren geboend. De kasten moesten schoongemaakt worden en de kleedjes geklopt. Ze sjouwde met emmers en stofdoeken en mattenkloppers en was zó druk, dat ze helemaal niet in de gaten had wat er buiten aan de hand was.

"Kijk eens!" zei een van de mieren, die langs het kaboutertjehuisje kwamen. "De kaboutertjes hebben al hun stoelen weggegooid". "En ze zijn nog zo mooi", zuchtte een ander. "Het is toch zonde! Zo'm stoeltje zou een fijne troon voor onze koningin zijn". "Laten we er dan één mee nemen", riep een derde.

En zo liepen de mieren even laten met een kabouterstoeltje door de mondi. "Hebben jullie dat van kabouter Brr gekregen?"

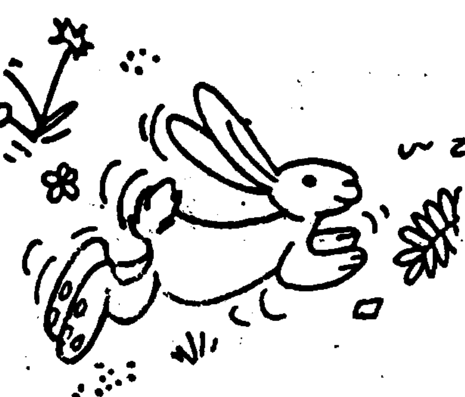
vroeg een muisje afgunstig. En toen het hoorde dat de kaboutertjes al hun stoelen weggegooid hadden, ging het snel ook een stoeltje halen. "Wat een deftig holletje zal ik nu krijgen", piepte het.

Een paar konijntjes namen de tafel mee. "Hij is wel een beetje te klein voor ons", zeiden ze., "maar het staat toch leuk in ons kuiltje". Twee andere konijntjes sjouwden met een kleed, groen met gele bloemetjes. "Met die bloemetjes erop zullen de jagers denken dat ons kuiltje gewoon een stukje mondi is", zeiden ze.

En toen Poetsje even later buiten kwam, waren alle stoeltjes, tafels en kleden verdwenen. "Help", piepte ze angstig. "Een dief in de mondi! Aiaiai, mijn arme stoeltjes!".

Net kwam er een hagedisje aan. "Hé, Poetsje", smeekte het. "Heb je niet nog een groen kleed met gele bloemetjes om weg te gooien? IK wil ook zo graag een gezellig holletje hebben".

Kleed om weg te gooien? Poetsje begreep er niets van. "Ik had wel een kleed met bloemetjes", zei ze. "Maar

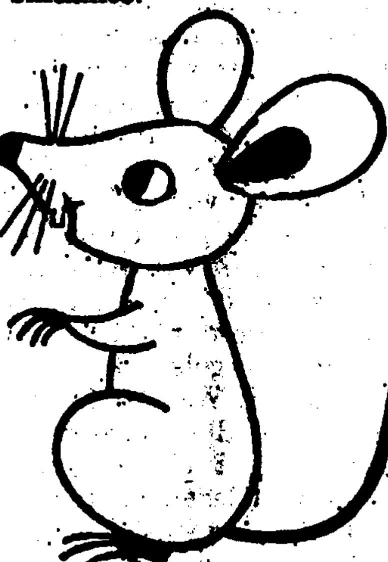
dat hebben ze net gestolen. Aiaiai, wat moet ik toch zonder mijn spulletjes beginnen?"

Wat schrok het hagedisje, "Oooooh!" zei het. "We dachten dat je alles weggegooid had. Daarom hebben de konijntjes je kleed mee genomen en de tafel en de mieren........ maar wacht maar even. Ik zal je wel helpen". En hij rende weg zo hard hij kan. Regelrecht naar de mieren, de muisjes en de konijntjes.

En toen duurde het niet lang, of daar kwamen de mieren al aan, met het stoeltje op hun rug. En de muisjes en de konijntjes kwamen er achter aan. "Het spijt ons heel erg", stotterden ze verlegen. "We eh... dachten eh... dat je ze weggegooid had". Een beetje angstig keken ze naar het kaboutervrouwtje. Zou ze erg kwaad zijn?

Maar Poetsje was helemaal niet kwaad. Ze moest er zelfs heel hard om lachen. En ze was blij dat ze haar meubels weer terug had. En nog blijder toen de dieren haar hielpen alles weer in het huisje te zetten.

"Ga maar zitten", zei ze. "Maar denk erom, eerst voeten vegen anders wordt mijn huisje weer vuil". En toen gaf ze ze allemaal een glasje lamoentjeslimonade en een dadelkoekje. Mmm, dát smaakte!

Wist je dat ???

ALS JE BIJEN om hun bijenkorf heen ziet vliegen, op het eerste gezicht kriskras door elkaar, zou je niet zeggen, dat alles zo netjes volgens de regeltjes gaat. Een koningin, die de eitjes legt en de werkbijen, die het werk doen. De jonge bijen zorgen voor de larven. En de oudere bijen mogen mee naar de bloemenvelden om voedsel te verzamelen. De oude bijen tellen ook nog mee: zij worden aangesteld als bewakers van de kolonie (zwerm bijen). Komt er een verdwaalde bij de kolonie binnen, dan vallen de politiebijen hem aan. Alleen als hij niet terug vecht en zich kalm houdt, heeft hij kans dat hij de geur van de korf overneemt en mag blijven. Bij de mieren gaat dat net zo..........

****

We hebben het er als eens eender over gehad: hoe kun je zien dat iemand liegt? Maar ook: hoe kun je zien, dat iemand de leugenaar niet gelooft (maar dat niet wil laten merken). Er zijn verschillende tekens. Een van die seintjes is dat die persoon dan in zijn eigen ogen begint te wrijven, zonder het zelf in de gaten te hebben. Alsof hij wil vermijden de leugenaar aan te kijken. Mannen wrijven dan stevig in hun ogen. En als het om een grote leugenaar gaat, kijken ze de andere kant uit. Vrouwen wrijven meer voorzichtig vlak onder hun oog. Misschien om hum *make-up* niet te bederven?

****

Een waterbuffel is een heel oud dier. Hij wordt als huis- en trekdier gehouden in Zuid-Europa en vooral in Azië. Vijfduizend jaar geleden tekenden de mensen daar op kleitabletten. Daar zijn er nog een paar van over. En zo kunnen we zien dat ze in India en Pakistan toen al waterbuffels als huisdier hadden. Ook in China waren er al vierduizend jaar geleden. Maar in Zuid-Europa kenden de Grieken, Romeinen (bewoners van Rome) en Egyptenaren de waterbuffel toen nog niet. Waarschijnlijk brachten de Arabieren ze in ongeveer het jaar zeshonderd naar het Midden-Oosten en Egypte en kwamen ze door de kruisvaarders naar Zuid-Europa (ongeveer in het jaar 1200).

In de brievenbus

DEZE WEEK bracht de postbode een fijne verrassing voor me: een verhaaltje van Dorothee Burgers! Een heel leuk verhaaltje, waar ik heel blij mee was. Dank je wel, Dorothee.

En dat bracht me op een idee: we maken er een wedstrijdje van. Iedereen die iets leuks weet te vertellen, maakt daar een verhaaltje van en stuurt het op naar onze kinderkrant. En in de laatste kinderkrantje vóór de grote vakantie, eind juni, kies ik het beste verhaaltje uit. De winnaar krijgt dan een cadeaubon van vijftig gulden van een van de boekhandels.

En hier volgt dan het verhaaltje van Dorothee:

DE PICKNICK

Loes mag vandaag met haar vriendin Eva gaan picknicken. De moeder van Loes heeft een grote mand vol met lekkers klaargemaakt. Waar gaan jullie naar toe?" vraagt moeder. Mogen we naar het bos? vragen Loes en Eva. Goed maar ga niet te ver want diep in het bos woont de wolf, zegt moeder. O.K., daag en daar gaan ze... als ze bij het bos aankomen, horen ze een gek geluid: hoe hoe hoe hoe. Daar hoor ik de wolf! zegt Eva angstig. O, straks eet hij ons op! Hoor daar heb je hem weer! Maar nu horen ze het geluid nog dichterbij. Zullen we maar weg gaan? vroegt Loes bang. Ja, want ik wil niet opgegeten worden, zegt Eva. Maar net als ze weer naar huis willen lopen, komt er een uil uit het bos vliegen. Hoe hoe, doet de uil. Hee, hoor je dat ook? Dat gekke geluid leek precies op die [illegible] wolf.

Volgens mij is het helemaal geen wolf, want die woont heel ver in het bos en die is nog nooit naar buiten gekomen. Laten we maar gewoon gezellig gaan picknicken in het bos, zegt Loes. Zo wordt het toch nog een leuke dag.

Dorothee Burgers
10 jaar

Uit de schoolkrant

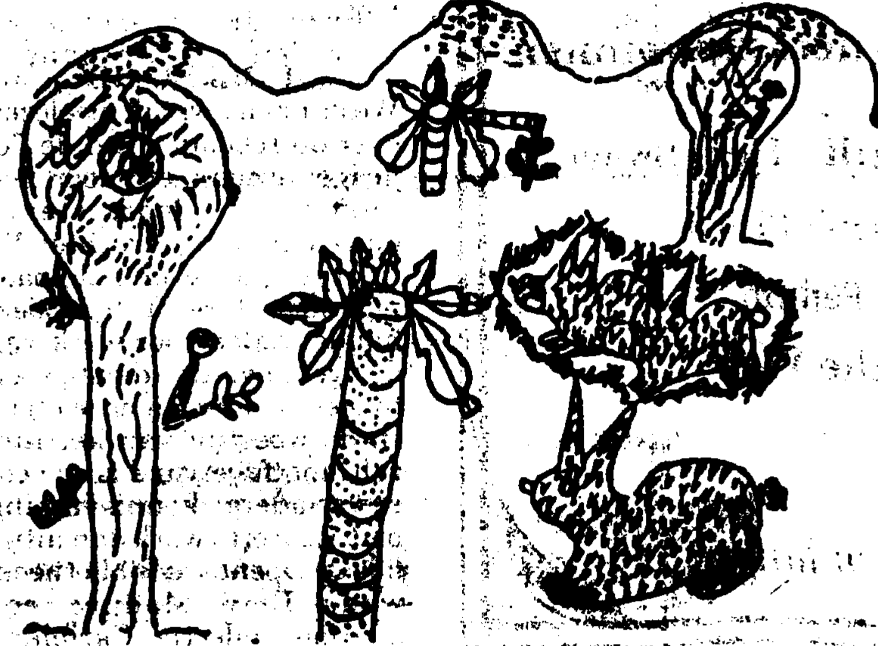
WAAROM ZIJN er eigenlijk dieren op de wereld? Dat vroeg de juffrouw van de zesde klas van het Kolegio Chaya Willems aan de kinderen. En Rachna Blom heeft daar een mooi opstel over gemaakt. Lees maar eens:

Op de vierde dag van de schepping schiep God vissen en vogels. Op de vijfde dag schiep Hij het vee, kruipend en wild gedierte. Op de zesde dag schiep God de mensen en Hij zei dat de mens over de aarde moest heersen, over de vissen in zee, over de vogels en over al het gedierte dat op de aarde kruipt.

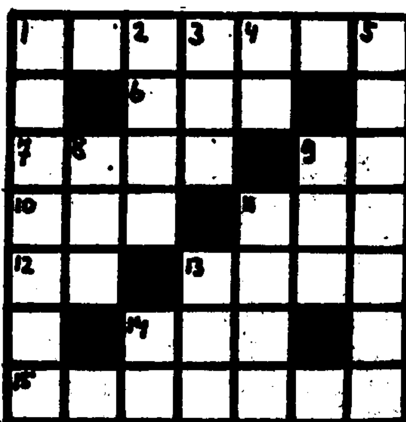
Wij, de mensen, mogen over de dieren heersen, maar dat wil niet zeggen dat we alles mogen doen wat we willen. De dieren zijn ook door God geschapen. Hij heeft duizenden soorten dieren geschapen. Alle dieren hebben hun taak op de wereld.

Er zijn dieren die 'wij-mensen' kunnen opeten. Er zijn dieren die de mensen melk geven. Er zijn dieren die vrienden worden van de mensen. Er zijn dieren die insekten eten en de wereld schoonhouden en zelfs de insekten hebben hun taak op de wereld.

Dus de dieren zijn door God geschapen om de mens te dienen en de mens moet goed zijn voor de dieren.

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: 1. lekkernij; 6. raar; 7. laatste woord van een gebed; 9. lidwoord; 10. deel van een kippenhok; 11. deel van de week; 12. te veel; 13. meisjesnaam; 14. heel bekende man door het bouwen van een ark; 15. deel van een neus.

VERTIKAAL: 1. beginnen; 2. deel van het gezicht; 3. lidwoord; 4. paardekracht (afkorting); 5. sierlijk; 8. mede; 9. mannetjesbij; 11. mengsel van meel en water; 13. roofdiertje; 14. op dit ogenblik.

OPLOSSING VORIGE KEER:

HORIZONTAAL: 1. lief; 4. opa; 7. ons; 8. Olaf; 9. r.k.; 10. koel; 11. trom; 13. ja; 16. k.o.; 17. bar; 18. os; 20. la; 22. si; 23. etc.; 24. do; 26. re; 27. maan; 29. naam; 31. as; 33. Bern; 34. pap; 35. ene; 36. Sara.

VERTIKAAL: 1. lor; 2. inkt; 3. es; 4. olé; 5. paljas; 6. af; 8. oom; 10. kool; 12. r.k.; 14. Arie; 15. boer; 19. stenen; 21. Adam; 25. o.a.; 27. man; 28. maar; 30. are; 32. spa; 33. be; 34. pa.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant over twee weken. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnaar van de week is:

Quinten Rico
Marsweg 18
Curaçao

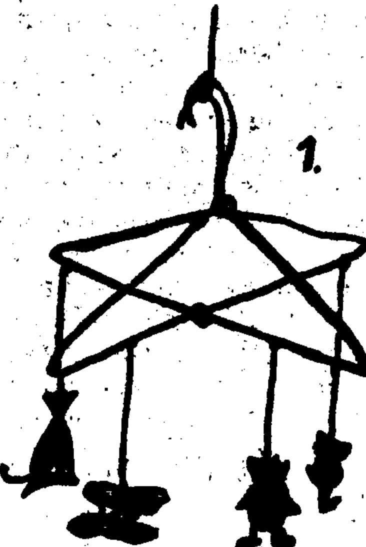
Hij ontvangt een waardebon van f.15,- van Augustinus Boekhandel.

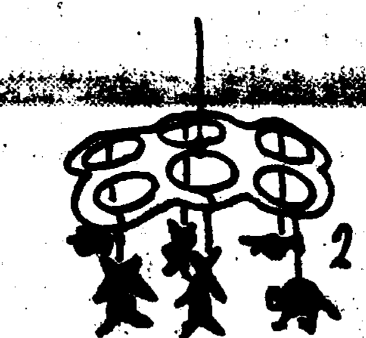
Gymnastiek

JE HEBT samen met je vrienden de hele morgen in de schoolbank gezeten. En je bent aan een beetje beweging toe. Hier komt wat gymnastiek voor jullie. Lach er veel bij, dat is goed voor de wangen en mondspieren, dus ook gymnastiek.

Zet een lekker muziekje op en ga met z'n allen in de kamer stoeien, springen, zwaaien, kniebuigen, knipogen, met je rechterhand je linkervoetzool aanraken en met je linkerhand je rechtervoetzool.

Gekke bekken trekken, alle lichaamsdelen stuk voor stuk "los" schudden, met je oren wiebelen (voor wie dat kan!) zakdoekjes rapen met je tenen. En met de kleintjes stofzuigertjes spelen. De "Stofzuiger" gaat dan op zijn buik liggen met de handen voor zich op de vloer. Pak hem bij zijn voeten en lopen maar! Het gaat allemaal het best, als één van jullie aangeeft, wat er gedaan moet worden. Of als jullie dat om de beurt doen.

Om zelf te maken

2 mobiles

DRUK 2 ijzeren kleerhangers, zoals je ze bij de Chinees krijgt, in elkaar, zodat je een kruis krijgt (zie voorbeeld 1) en bind ze met dun ijzerdraad aan elkaar. Of gebruik de plastic flessenhouder van 6 Poplimonadeflessen. (zie voorbeeld 2).

Zoek nu leuke figuurtjes van ongeveer dezelfde grootte in tijdschriften of teken en kleur ze zelf. Dieren, mensen of bloemen, net wat je wilt. Plak ze op dun karton, knip ze uit, prik bovenin een gaatje en bind ze met nylondraad aan de kleerhangers of de flessenhouder. Gebruik verschillende lengtes van draden en probeer ze net zo lang uit, tot alles in evenwicht hangt. Dat vraagt wel even geduld!

Bind nu nog een koord in het midden om je mobiles op te hangen, liefst een beetje in de wind.

Xingoe d[illegible] hond

WEET JE het nog? A[illegible] is met zijn vrouw C[illegible] een paar mannen, h[illegible] koeien en paarden o[illegible] naar de plek in het [illegible] liaanse oerwoud, wa[illegible] voor zichzelf een hu[illegible] bouwen. Dit verhaal i[illegible] honderd jaar ge[illegible] gebeurd.

"Zie je die bergen [illegible] vroeg Tonio. "Nu is h[illegible] ver meer". Het bos [illegible] minder dicht en steeds [illegible] komen ze langs velde[illegible] hoog geel gras. In de [illegible] horen ze het geraas va[illegible] grote waterval.

"Mooi is het hier", [illegible] Christa. "Kunnen we [illegible] niet blijven?"

Ernst, de oude sc[illegible] meester, knikt: "[illegible] hebben jullie alles, wat [illegible] nog hebben. Daarginds [illegible] een rivier. Er is weiland [illegible] het vee. En bouwgrond, [illegible] daar moeten jullie eerst [illegible] stuk bos voor wegkappe[illegible]

"Morgen zoeken we [illegible] plek voor onze hut", [illegible] Andreas.

"Wat is Christa blij, [illegible] het reizen eindelijk afgel[illegible] is. Zoals iedere av[illegible] worden de muilezels af[illegible] deld. De lasten liggen [illegible] het vuur, dat de ma[illegible] maken. En Christa m[illegible] het eten klaar. Detta [illegible] Xingoe snuffelen in de [illegible] ting van de koopkpot, d[illegible] gauw boven het vuur ha[illegible]

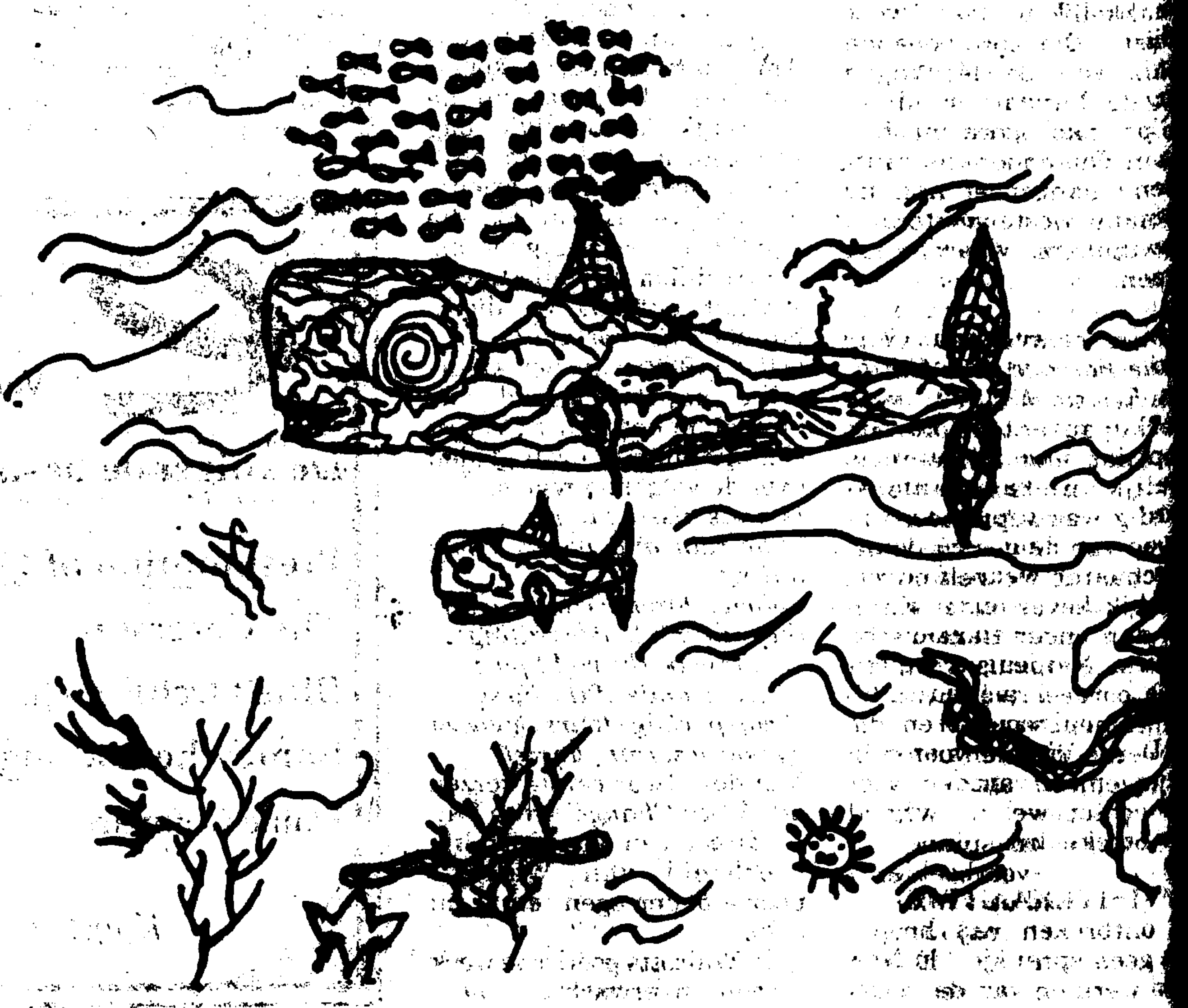
"We hebben allen [illegible] honger", lacht Christa. [illegible] zullen jullie dik wor[illegible] [illegible] het nietsdoen".

De volgende ochten[illegible] het prachtig weer. De [illegible] dieren grazen vredig. [illegible] dag zonder zwoegen he[illegible] ze lang niet gekend. A[illegible] toe kijken ze naar [illegible] mensen. Komen die hun [illegible] daag niet opzadelen? [illegible] rent Xingoe naar hen to[illegible] is gewend ze elke morge[illegible] elkaar te drijven. Met h[illegible] ongeduldig geblaf sprin[illegible] om hen heen en hapt [illegible] hun achterbenen. Tot ze [illegible] hangende koppen naar [illegible] mensen lopen.

"Nee, Xingoe", zegt [illegible] ista. "Deze keer heb je [illegible] niet goed gedaan. Je [illegible] wachten tot je een bevel [illegible] jgt". Ze bindt de hond [illegible] een boom en leidt het ta[illegible] muildier terug naar de [illegible] De anderen volgen gewi[illegible]

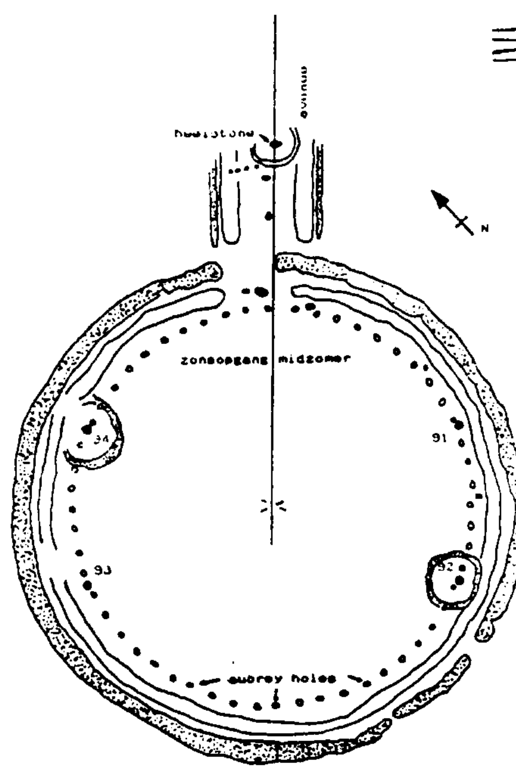
Intussen zijn de ma[illegible] het bos in getrokken om [illegible] plek voor de hut [illegible] zoeken.........

(wordt vervo[illegible]

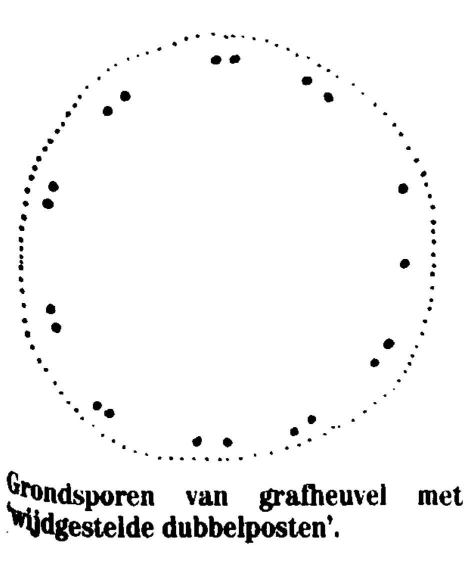

De ruïne van Stonehenge IIIc op de Vlakte van Salisbury. Een verfraaiing van het Neolithische monument door mensen van de Wessex-cultuur (2.000 - 1.500 voor Christus).

Plattegrond van het oorspronkelijke Neolitische Stonehenge I. De Heelstone en Avenue zijn van later datum.
Foto's en tekeningen: Theo Holleman.

Grondsporen van grafheuvel met 'wijdgestelde dubbelposten'.

Grafheuvel met paalkrans van 'wijdgestelde dubbelposten', het type dat Van Giffen en Glasbergen zo sterk aan Stonehenge deed denken. Deze reconstructie bevindt zich bij Bergeijk (NBr) en werd in de volksmond de 'Galgenberg' genoemd.

= door Theo Holleman =

Een nog steeds onopgelost raadsel uit de prehistorie

Stonehenge, steencirkels en grafheuvels

IN EEN Middeleeuwse legende wordt verteld hoe Uther Pedragon, vader van de legendarische koning Arthur, in Ierland stenen roofde en dit bouwwerk met Merlijns hulp voltooide. Een ander verhaal wil dat het werd opgetrokken door outtestamentische emigranten, op de loop voor de zondvloed. Romeinen en Keltische druïden zijn als bouwmeesters aangewezen. Inderdaad, Stonehenge heeft sinds mensenheugenis de fantasie beziggehouden; en doet dat nog steeds. Maar eerst de feiten.

STEENCIRKELS

Het Neolithicum dat in West Europa ongeveer 7500 jaar geleden begon, was startpunt voor een wijdverbreide traditie: de bouw van megalithische constructies (graftomben, steencirkels, alignments). Rond 4000 vóór Christus werd in Bretagne het eerste megalitische bouwwerk neergezet. Duizend jaar daarna waren ze gemeengoed langs de Westeuropese en Atlantische kusten. Dat is dus vóór de bouw van bijvoorbeeld de pyramide van Cheops (2900 voor Christus). Deze megalithische traditie is - zeker in haar eenvoudigste vorm: het overeind zetten van grote stenen - tot na de Romeinse tijd blijven bestaan en heeft het unieke Stonehenge voortgebracht. Stonehenge zoals wij dat tegenwoordig kennen, is de ruïne van de laatste bouwfase (IIIc), die in de Vroege Bronstijd begon en omstreeks 1500 vóór Christus werd gestaakt. Stonehenge I werd in het Laat Neolithicum ergens tussen 3100 en 2100 vóór Christus, gebouwd door de zogenoemde Secondary Neotithic People. Het bestond uit een cirkelvormige greppel en wal, de Heelstone, de vier Stationstones, de A t/m H-gaten en de Aubrey-holes. Stonehenge IIIc met Sarsen- en Bluestonecirkel en Horseshoek de Altarstone 20en Slaughterstone, mag grotendeels op naam worden geschreven van de Wessex-cultuur (2000-1500) vóór Christus), de bloem van de Engelse prehistorie. Zuid-Engeland was in die periode een belangrijke schakel in de verhandeling van tin naar de beschavingen in het oostelijk deel van de Middellandse Zee. De welvaart die hier het gevolg van was maakte de kostbare, energie vretende verfraaiingen aan het bouwwerk mogelijk.

GRAFHEUVELS

De Wessex-mensen begroeven hun doden in zeer kenmerkend vormgegeven grafheuvels die in Engeland disc- en bellbarrows worden genoemd. Dit soort grafheuvels verscheen in die tijd ook in wat nu de Brabantse Kempen is.

Tijdens het Laat Neolithicum (3100-2100 vóór Christus) werden in Nederland de eerste grafheuvels opgeworpen. De doden van de Standvoetbeker-cultuur werden op hun zij en met opgetrokken knieën bijgezet in, wat ook nieuw was, individuele graven. Men groef er een greppeltje omheen, zette daar een omheining in en bedekte het graf met een heuveltje. Dit ritueel werd voortgezet tot aan de Midden Bronstijd (1800-1200 vóór Christus) maar Zuid-Nederland was er geleidelijk toe overgegaan doden te cremeren. Na 1800 vóór Christus ging Noord-Nederland weer in groepsverbandbegraving, terwijl men in De Kempen grafheuvels opwierp, helemaal naar Wessex-snit. Deze heuvels werden omgeven door een berm en wal die binnen een ringsloot lagen; vandaar 'ringwalheuvels'. Bovendien werd de as van de doden in urnen bijgezet, een toentertijd Engelse gewoonte. En de hiervoor gebruikte urnen vertonen dan ook nog eens grote gelijkenis met die uit Wessex. De Kempense grafheuvels werden eerst in de dertiger jaren door de archeoloog Van Giffen en later in het begin van de jaren vijftig door Glasbergen onderzocht.

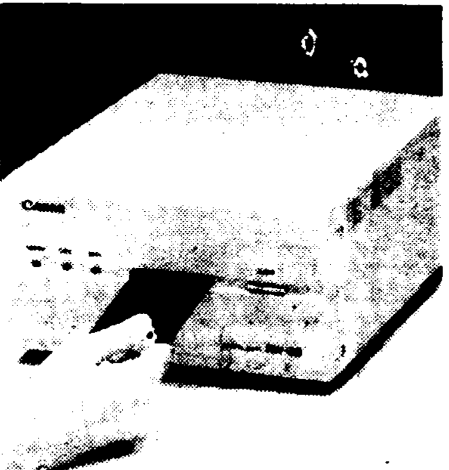
Zij hebben beide gewezen op de overeenkomsten tussen de Engelse en Zuidnederlandse ringwalheuvels; en beide opperden dat reconstructies van ringwalheuvels, voorzien van paalkransen met 'wijdgestelde dubbelposten', sterk deden denken aan wal en gracht rond Stonehenge en de trilithen in het midden van het monument...

VOORZICHTIG

Wie hebben die ringwalheuvels dan opgericht? Altijd als archeologen veranderingen in een cultuur waarnemen duikt de strijdvraag op of die het gevolg zijn van een invasie/migratie- golf of van een beïnvloeding via contacten. In dit geval is al geopperd dat het om een vooruitgeschoven post van Wessexmensen kan zijn gegaan. De bemanning van dat 'bruggehoofd' zou dan de omgeving naar het *thuismodel*: Stonehenge, hebben ingericht. Alleen was in De Kempen geen natuursteen aanwezig, wel genoeg hout, en nu komt het. Het echte Stonehenge in Wessex zou van meet af aan zijn geconstrueerd voor het doen van astronomische waarnemingen. Dus dook hier onmiddellijk de vraag op of de Kempense houten imitaties ook voor dat doel geschikt waren. Over het antwoord wordt druk gefantaseerd en ook van Dänikken zou er wel raad mee weten. Ik niet. Ik ben daar héél voorzichtig mee. Ik kan de astronomische argumenten (van Atkinson, Newman of Thom) rond Stonehenge niet op hun waarde beoordelen, omdat ik daarvoor te weinig van astronomie afweet. Maar mijn eigen gezonde verstand dicteert me dat in een cirkel geconstrueerd op een open vlakte elk punt op enig moment wel significant is voor iets dat aan de hemel gebeurt. Verder weet ik ook dat de aan het monument toegeschreven astronomische functies: het volgen van de bewegingen van zon en maan, het voorspellen van verduisteringen, enzovoorts, in archeologische zowel als in astronomische kringen nog lang geen uitgemaakte zaak zijn. Maar ja. Natuurlijk zie je staand midden Stonehenge op 21 juni evengoed wél de zon boven de Heelstone opkomen. En voor wat De Kempen betreft: er wordt beweerd dat de constructie van Stonehenge alleen 'werkt' op en dichtbij de 51 0 15' noorder- en zuiderbreedte. En laten de ringwalheuvels met wijd gestelde dubbelposten, de ringwalheuvels die Van Giffen en Glasbergen zo sterk aan Stonehenge herinnerden, in Brabant nou alleen oop of dicht in de buurt van diezelfde breedtegraad voorkomen. En nergens anders...

Optische kaart doet het goed

EEN NIEUW opslagmedium voor computergegevens is aan zijn opmars begonnen: de optische kaart. Al een jaar of drie geleden kondigde Canon die nieuwigheid aan, maar het duurde tot begin van dit jaar voor de Japanse onderneming 20de apparatuur zover had ontwikkeld dat het systeem op de markt kon worden gebracht. De verwachting is dat de kaart de komende jaren op steeds meer plekken zal worden ingevoerd. Het opslagmedium bestaat uit een flexibel kunststof plaatje ter grootte van een bank- of giropasje, waarop aan één zijde een glanzend oppervlak het optische opslaggebied verraadt. De techniek is in grote lijnen dezelfde als bij de compact disk: een uiterst dunne laserstraal tast het oppervlak van de kaart af; een sensor meet het teruggekaatste licht. Op de plaats waar kleine putjes in het reflectiemateriaal zijn gebrand, wordt dat licht minder sterk gereflecteerd. In het patroon van de putjes is de digitale informatie vastgelegd. Die putjes worden aangebracht met dezelfde laserstraal, die dan echter vele malen sterker is. De kaart kan eenmalig worden beschreven en meerdere malen gelezen. De optische kaart heeft een opslagcapaciteit van ruim 4 Megabytes. Met behulp van compressietechnieken kan op één zo'n kaartje een hoeveelheid tekst worden opgeslagen die uitgeprint zo'n 1600 A-4 pagina's zou beslaan. Aflezen en beschrijven van de kaart gebeurt met een speciale unit, die op elke pc kan worden aangesloten. Niet alleen de grote opslagcapaciteit maakt het systeem interessant: dat geldt vooral ook voor het feit dat de kaart veel minder kwetsbaar is dan bijvoorbeeld een magneetkaart en vele malen goedkoper dan een chipkaart. Er zijn veel toepassingsmogelijkheden voor het systeem. Zeer voor de hand liggend - en op diverse plaatsen in de praktijk gebracht - is de opslag van medische gegevens. Het complete dossier van een patiënt kan er op worden vastgelegd. Het Amsterdams Medisch Centrum doet dat al: bij nierpatiënten die wachten op een transplantatie. Omdat snelhandelen geboden is zodra een donornier gevonden is, is het van belang dat de gegevens snel beschikbaar zijn. Op het kaartje, dat de patiënten altijd bij zich dragen, zijn de gegevens vastgelegd. Ook studieboeken, handleidingen, catalogi en andere gegevensverzamelingen kunnen op de optische kaart worden verspreid. Daarnaast is de kaart geschikt voor allerlei toepassingen waarbij identificatie van de gebruiker nodig is: voor bankzaken bijvoorbeeld, of ten behoeve van toegangscontrole. Het systeem maakt het immers ook mogelijk dat gedigitaliseerde handtekeningen worden vastgelegd, of het in nullen en enen omgerekende portret van de houder.

De speciale lees- schrijfunit voor de optische kaart kan op elke pc worden aangesloten.

***

De nettowinst van de FRANSE onderneming Cap Gemini Sogeti, het grootste computersoftwareconcern in Europa, is in de eerste helft van dit jaar met 20 procent gedaald van 179,2 miljoen frank tot 142,5 miljoen frank (Nf 47 miljoen). De omzet groeide met 18 procent van vijf miljard frank tot 5,89 miljard frank (Nf 1,95 miljard). Dit was volledig toe te schrijven aan de overeneming van het Nederlandse softwarehuis Volmac en het Zweedse bedrijf Programmator.

Hubble telescoop meet afstand sterrenstelsel

ASTRONOMEN hebben met de Hubble Space Telescope, de ruimtetelescoop die sinds april 1990 om de aarde draait, de afstand van een nabij sterrenstelsel bepaald. Deze afstand werd vervolgens gebruikt voor het bepalen van afstanden van veel verder weg staande sterrenstelsels en zo van de grootte en ouderdom van het heelal. Het resultaat, dat waarschijnlijk wordt gepubliceerd in de *Astrophysical Journal Letters*, wijkt nogal af van de trend van een 'jong' heelal die uit recente metingen volgt. Voor de afstandsbepaling gebruikte men Cepheïden, zeer regelmatig pulserende sterren die ook zeer regelmatig in helderheid variëren. De totale hoeveelheid licht die zo'n ster uitzendt (de absolute helderheid) hangt af van de 'knipperperiode': hoe langer die duurt, des te helderder is de ster in combinatie met de *schijnbare* helderheid, zoals gemeten vanaf de aarde, kan dan de afstand van zo'n ster worden afgeleid. Met behulp van de Hubble-telescoop heeft men nu Cepheïden in het naburige sterrenstelsel IC 4182 waargenomen. Men koos voor dit stelsel omdat hier in 1937 een supernova opvlamde. Supernova's zijn sterren die exploderen en dan óók steeds eenzelfde absolute helderheid hebben, maar die is veel groter dan die van Cepheïden. Met supernova's kunnen dus veel grotere afstanden worden bepaald, maar dan moet hun absolute helderheid eerst goed bekend zijn. De astronomen namen in het sterrenstelsel 27 Cepheïden waar en leidden uit hun helderheid een afstand van 16 miljoen lichtjaar af. Hiermee 'ijkten' ze de absolute helderheid van de supernova uit 1937, bepaalden met andere supernova's de afstanden van verder weg staande sterrenstelsels en leidden de snelheid af waarmee deze stelsels zich van ons (en van elkaar) verwijderen, dus het tempo van de uitdijing van het heelal. Terugrekenend vinden zij dat al die stelsels minstens 15 miljard jaar geleden op een kluitje moeten hebben gestaan, dus dat het heelal minimaal zo oud moet zijn. Deze waarde komt goed overeen met de gemeten leeftijden van de oudste sterren, die uiteraard niet ouder kunnen zijn dan het heelal zelf. De waarde valt echter niet te rijmen met de verschillende aanwijzingen voor een jonger heelal die in de afgelopen jaren zijn gevonden: slechts zo'n tien miljard jaar. Het probleem is dat men bij het afleiden van de leeftijd van het heelal ook de gemiddelde dichtheid van de materie in het heelal moet weten en die is niet precies bekend. Verder moet bovengenoemde Cepheïdenmethode helaas ook worden geijkt aan 'afstandsbakens'. Deze bakens staan weliswaar óp veel kortere afstanden, maar hebben ook zo hun onzekerheden. En ook is het mogelijk dat de Cepheïden in IC 4182 als gevolg van stof in dat stelsel zwakker en dus verder weg lijken te staan dan ze in werkelijkheid doen. Volgend jaar wil men met de ruimtetelescoop Cepheïden gaan waarnemen in andere sterrenstelsels waarin ook supernova's zijn waargenomen.

Daarom valt een vlieg niet

WAAROM valt een vlieg niet van het plafond? Waarom loopt hij met gemak loodrecht omhoog langs een gladde ruit?

Kamervliegen hebben niet alleen scherpe klauwtjes aan hun poten, geschikt voor ruwe oppervlakken; tussen hun klauwtjes hebben ze flapjes met kleine hechtharen. Ook de onderste segmenten van de poten hebben kussentjes met haren. De haartjes zijn hol; de uiteinden worden van binnenuit bevochtigd door kliertjes. Zo ontstaat een vetachtige film, waardoor de vlieg de haartjes op zijn poten plat tegen een glad oppervlak kan leggen. De moleculaire krachten tussen haartjes, vloeistof en oppervlak zorgen ervoor dat de vlieg niet valt.

Behalve vliegen, muggen en spinnen, zijn er andere voorbeelden van 'de wereld op z'n kop', die wetenschapsjournalist Maarten Evenblij beschrijft in een boekje ter gelegenheid van de Wetenschap & Techniek Week. Hij vraagt zich o.m. af wat er gebeurt wanneer je de wereld op z'n kop in spiegelbeeld zou zien, waarom grijze haren vaster op je hoofd zitten dan gekleurde, en waarom je uit het DNA van een diepgevroren babymammoet geen nieuwe mammoet kunt laten ontstaan.

Daarnaast beschrijft Evenblij samenlevingen waarin de vrouw de baas is en de theorie achter spelletjes. Er zijn dus nog andere onderzoeksterreinen dan de genoomlijk meer tot de verbeelding sprekende natuur- en levenswetenschappen.

Het is een leuk boekje, dat antwoord geeft op (ogenschijnlijk) simpele vragen. Vragen waaraan de wetenschap nauwelijks nog tijd besteedt; deels omdat ze al beantwoord zijn, deels omdat ze voor belangrijker zaken betaald worden.

De generaal van de Golfoorlog

Norman na de storm

HET HAD ook helemaal verkeerd kunnen uitpakken: aan de ene kant de Amerikaanse stier, een reus van een generaal met een opvliegend karakter; aan de andere kant de rustige, vriendelijke en vastberaden Britse officier. Maar de relatie tussen generaal Norman Schwartzkopf en generaal Sir Peter de la Billère is al de militaire geschiedenis ingegaan als het perfecte team, van vitaal belang voor het welslagen van de Golfoorlog. Het leger van Saddam Husayn viel op 2 augustus 1990 Kuwayt binnen. Pas op 6 oktober arriveerde De la Billière in Saoedi-Arabië. De formering van de coalitie was toen al in volle gang en de Britten hadden de inzet van de 7de pantserbrigade, schepen en Tornado-vliegtuigen toegezegd. Toen de twee mannen elkaar voor het eerst ontmoetten kon Schwartzkopf een bondgenoot goed gebruiken. Hij werd omringd door zijn eigen officieren, van wie velen bang waren voor zijn temperament (waaraan hij de bijnaam 'Stormin Norman' te danken heeft), en werd belegerd door de politici in Washington.

"Ik houd niet van ja-knikkers", zegt Schwartzkopf. "Ik houd niet van diplomaten. Ik heb veel liever mensen die me op de man af zeggen wanneer ik het verkeerd heb, zodat we erover kunnen praten en argumenteren. Vanaf het moment dat ik Peter ontmoette wist ik dat hij zo'n soort kerel was. We hadden een unieke relatie. Ik zag dat hij een enorme bijdrage kon leveren als mijn vriend en vertrouweling, en als een van de bevelhebbers van de militaire coalitie. Daarom haalde ik hem er al vroeg bij. Ik had van niemand de toestemming om dat te doen". "We namen elkaar veel in de maling. Ik geloof dat het een van de eerste interviews was die hij gaf. Iemand vroeg hem wat hij van generaal Schwartzkopf vond en hij noemde een aantal erg complimenteuze adjectiva en toen gebruikte hij het woord 'ruw'. Ik zei: 'Wat moet je met dat ruw-gedoe? Hoe kom je daar nou bij...?' Yeah, we pesten elkaar er nu nog mee".

Schwartzkopfs andere bijnaam 'De Beer', is goed op z'n plaats. Met zijn 1 meter 93 is hij een reus van een vent. In levenden lijve lijkt hij echter minder intimiderend dan de geüniformeerde figuur die zo vertrouwd werd tijdens de Golfoorlog. Hij heeft met zijn vlotte lach en duidelijke intelligentie een warme uitstraling. Schwartzkopf ging augustus vorig jaar met pensioen, op 57-jarige leeftijd, en begon onmiddellijk aan zijn autobiografie, die hij naar verluidt voor vijf miljoen dollar heeft verkocht. De oorlog maakte een beroemdheid van hem. Twee jaar geleden had hij nog een salaris van 113.000 dollar per jaar. Dit jaar zal hij zo'n 8 miljoen dollar verdienen aan zijn boek en zo'n drie of vier lezingen per maand, die hem elk tussen de 50.000 en 80.000 dollar opleveren.

Hij is verhuisd naar een nieuw huis van een miljoen in North Tampa in Florida en heeft de tijd om toe te geven aan zijn passie voor opera en klassieke muziek. In de nasleep van de Golfoorlog werd gespeculeerd dat hij de politiek in zou gaan en misschien zelfs naar het presidentschap zou dingen, zoals die andere beroemde generaal, Dwight Eisenhower. Schwarzkopf geeft toe dat hij benaderd is door zowel het kamp als Bill Clinton als dat van Ross Perot om kandidaat vice-president te worden. Hij heeft beide aanbiedingen afgeslagen omdat hij naar eigen zeggen a-politiek is.

Tij'ens het interview draagt hij een crêmekleurig sa' pak dat strak om zijn aanzienlijke buik spant en drinkt cola light. Zijn kantoor in Tampa is modern, anoniem en getuigt met afbeeldingen van eenden en ganzen in verscheine stadia van leven en dood niet echt van smaak. Het is alsof hij een vastbesloten poging heeft gedaan om al zijn persoonlijkheid buiten te laten, misschien in de Saoedische woestijn. De sentimentele Beer -hij huilde toen hij tijdens de oorlog een brief ontving van een zus van wie hij vervreemd was geraakt - had voor de Golfoorlog weinig ervaring met Britten, afgezien van een korte blootstelling aan regimenttradities tijdens een verblijf in Berlijn. "Ik ging naar het verjaardagsbal van de koningin met de dochter van de Britse brigadegeneraal die daar het bevel voerde... Mijn God, die Britten...Het was een dinerdansant en het zou om acht uur beginnen. Ik ging de generaalsdochter ophalen em kreeg daar eerst nog aardbeien met slagroom te eten en een ossestaartsoep. Ik dacht: "Waarom zit ik hier aardbeien en ossenstaartsoep te eten, terwijl we naar een diner gaan?" "We kwamen op het bal en dronken daar tot twee uur 'nachts alleen maar cognac en champagne. Toen pas kregen we te eten en daarna begonnen we weer te dansen tot ik me om zes uur 's morgens naar huis sleepte, mijn werkuniform aandeed en naar mijn dienst ging. De generaal wierp een blik op me en zei: "Terug naar huis kerel, je bent vandaag niets waard".

Tijdens de Golfoorlog waren er geen drankgelagen en feesten, alleen mar dagen van 20 uur waarin Schwartzkopf probeerde een effectieve defensie op poten te zetten tegen een Iraakse invasie en vervolgens probeerde genoeg strijdkrachten naar de regio te halen om de aanval in te zetten. De plannen voor de aanval waren al in een vergevorderd stadium. Schwartzkopf, die achtervolgd werd door het fiasco van Vietnam, wilde een duidelijk mandaat hebben, maar er bestond geen overeenstemming over wat de precieze doelen waren van de militaire operatie en hoe deze bereikt moesten worden. "Er was bijvoorbeeld grote bezorgdheid dat er bij aanvallen op biologische locaties bacteriën zouden vrijkomen waardoor honderdduizenden onschuldige Irakezen zouden worden gedood". "Ik deelde die bezorgdheid, maar mijn tegenargument was dat je het je niet kan veroorloven niet aan te vallen. Wat als ze wapens opgeslagen hebben in een gebouw en je laat het met rust? En dan is het hun beurt en gebruiken ze die wapens tegen je eigen troepen". "Ik kon maar niet begrijpen waarom de Irakezen hun rechterflank niet versterkten. We bleven maar naar dat lege stuk woestijn kijken en vroegen ons af: "Wat weten zij wat wij niet weten?" Elke morgen keek in naar de Iraakse stellingen, en zolang ze op hun plaats bleven zei ik: "Boy, weer een dag dat we hem nog in de tang hebben". Op 1 januari parkeerde de stafofficier van de Britse luchtvaartmaarschalk Sir Patrick Hine zijn auto bij een showroom in Londen om naar de nieuwe automodellen te kijken. Terwijl hij weg was werd uit de kofferbak van de auto een lap-top computer gestolen met informatie over de geallieerde grondcampagne. "Ik was ontzet omdat het hele plan gebaseerd was op de Iraakse opstelling van dat moment. Ik dacht: "Mijn God, straks beseft die dief wat hij in handen heeft en verkoopt hij de informatie aan de Irakezen. En voor ik het weet verschijnen er rode vlekken op mijn kaart". De computer heeft de Irakezen echter nooit bereikt en het plan bleef intact.

Op 16 januari kwamen Schwartzkopf en zijn commandanten bijeen voor een laatste briefing in zijn hoofdkwartier in Riad. De nachtelijke briefings, die bekend stonden als het 'avondgebed' waren routine. Deze keer was het echter anders. De luchtaanval zou later die nacht worden ingezet en het was een somber gestemde groep die zich rondom Schwartzkopf verzamelde. "Als militair wilde niemand van ons oorlog. Het is alsof je aan een pokertafel zit. De dobbelstenen worden gegooid en op dat punt kun je ze niet meer tegenhouden. Je weet dat er, binnen enkele uren een verschrikkelijke verwoesting zal beginnen en mensen het leven zullen verliezen. Wij waren de leiders van die verwoesting die zou beginnen. Dat was een somber moment van diep zelfonderzoek".

Toen Schwarzkopf zijn zegje had gedaan vroeg hij of er nog vragen waren. Iedereen zweeg, alleen De la Billière zei dat hij nog iets op te merken had. Er volgde een korte pauze en toen verscheen op het scherm voor de mannen een tekst: 'Irak heeft de toss gewonnen en is klaar om de kaarten te ontvangen'. "Iedereen moest lachen, natuurlijk", vertelt Schwartzkopf. Tom King, de toenmalige Britse minister van Defensie, zegt dat het ergste moment van de oorlog voor hem was toen hij te horen kreeg dat Britse soldaten symptomen vertoonden van miltvuurinfectie en dat in hetzelfde gebied grote aantallen dode schapen waren aangetroffen, ook een symptoom van miltvuurbesmetting. Het leek erop dat de Irakezen biologische wapens hadden ingezet.

Schwartzkopf kreeg die verhalen ook te horen. "We rakten natuurlijk in paniek omdat Saddam Husayn een biologisch potentieel had en het miltvuurbacil een van de voornaamste biologische wapens is. Ik had een generaal die voor de Saoedische nationale garde werkte en die zei: 'Oh, niks aan de hand'. 'Hoe bedoel je niks aan de hand?', zei ik. 'Er liggen dode schapen door de hele woestijn, mijn God". "En die man vertelde me dat wanneer de Irakezen hun schapen in vrachtwagens vervoeren van punt A naar punt B, veel van die beesten onderweg stikken. Op punt B aangekomen worden alle dode schapen gedumpt. Vandaar die dode schapen in het gebied". De soldaten bleken gewoon griep te hebben en de paniek nam af. Maar de angst voor een chemische aanval bleef, vooral toen eenmaal de grondfase van de oorlog begon op 24 februari. Op een gegeven moment onderschepten de geallieerde inlichtingendiensten een bericht aan de Iraakse commandanten dat hun toestemming gaf om chemische wapens te gebruiken. Een chemische aanval bleef evenwel uit en er is nooit een duidelijke verklaring geweest waarom de Irakezen geen gebruik hebben gemaakt van het krachtigste wapen in hun arsenaal. "In een van de psychologische studies die ik heb gelezen over Saddam stond dat twee dingen zijn leven regeren. Nummer een is zijn plaats in de geschiedenis en nummer twee is zijn bereidheid om risico's te nemen. Waar hij het meest in conflict raakt, is waneer deze twee zaken met elkaar botsen. Dat is hier misschien wel gebeurd. Laten we wel eerlijk zijn, als hij chemische wapens had gebruikt denk ik niet dat we plotseling het bijltje erbij neer gegooid zouden hebben". In wat bekend werd als de 'honderddagenurige oorlog', werkten Schwartzkopf gedetailleerd bijna tot in de perfectie. Door de Irakezen om de tuin te leiden met een zogenaamde mariniersladning aan de Kuwaytse kust, kon hun oostelijke flank volkomen worden verrast. Uiteengeslagen en gedemoraliseerd door weken van bombardementen waren veel troepen niet meer bereid te vechten. Degenen die nog wel ten strijde trokken waren slecht uitgerust en getraind en niet opgewassen tegen de strijdkrachten van de coalitie. Bijna twee jaar na de Golfoorlog zijn de leiders van de Britse en Amerikaanse strijdkrachten ieder hun eigen weg gegaan. De la Billière fokt vee in West Country en Schwartzkopf houdt lezingen en geniet van zijn vrije tijd in Tampa. De twee vrienden schrijven elkaar nog steeds en Schwartzkopf lacht als hij vertelt over zijn plannen om Engeland te bezoeken. De la Billière heeft hem vaak zitten stangen dat het duidelijk een flagrant manco in zijn opvoeding was dat hij niet meer tijd in Engeland had doorgebracht. Dat is De Beer duidelijk niet vergeten.

Fantasy: magische vorm van Science Fiction

Met zwaard en toverstaf

FANTASY, het poëtische zusje van de science fiction, bloeit. Aandacht voor een eigenzinnig genre dat vele enthousiaste aanhangers telt. Fantasy in de internationale literatuur - maar ook Nederland spreekt een woordje mee. En fantasy in het pretpark waar vele miljoenen mee gemoeid zijn.

In de driedelige Van Dale staat 'science fiction' omschreven als 'toekomstverhaal waarin de (verzonnen) ontwikkeling van de techniek een grote rol speelt'. 'Fantasy' kent Van Dale nog niet. Het is een sprookjesachtige vorm van science fiction die verleden en toekomst verweeft tot een mythische wereld, waar magie de rol van de techniek inneemt. De helden strijden er dan ook afwisselend met het zwaard en de toverstaf en een enkele keer met een geweer.

Elementen uit oudere genres als het sprookje, het griezelverhaal, het reisverhaal en de science fiction vormden er de bouwstenen voor. In het begin van de eeuw verschenen de eerste magische verhalen met een middeleeuws of mythische setting, maar zij misten wat kenmerkend werd voor fantasy: een tot in detail door de schrijver bedachte wereld.

Eén van de eerste fantasy-schrijvers was de Amerikaan Edgar Rice Burroughs (1875-1950), de man die ook Tarzan bedacht. Hij liet zijn helden verloren rassen en steden vinden en resten van ondergegane, eens grote beschavingen. De bekendste held van de 'heroïsche fantasy', ook wel 'sword & sorcery of adult fantasy' genoemd, is de barbaar Conan, een bedenksel van Robert E.Howard (1906-1936).

Fantasy bleef lang ondergeschikt aan de science fiction. Daar kwam rond 1960 verandering in, toen een pocketuitgave van uitgeverij Ace een Engelse professor in de Oud Engelse taal- en letterkunde, John Ronald Reuel Tolkien (1892-1973), wereldberoemd maakte.

De criticus en dichter W.H.Auden noemde Tolkiens *In de ban van de ring* 'de eerste geslaagde poging om een volledig bedachte wereld, compleet met mythen en geschiedenis op intelligente wijze vorm te geven'. En hoewel niet iedereen die mening deelde en de criticus Edmund Wilson het bijvoorbeeld 'een uit de hand gelopen kinderboek' vond, werden Tolkiens boeken hét model voor de fantasy-roman, en gaven ze het genre zijn wereldwijde populariteit.

Tot de betere schrijvers van dit moment behoort de Engelse auteur Terry Pratchett. Dit jaar verschenen de delen 3 en 4 van zijn 'Schijfwereld'-romanserie in de Nederlandse vertaling.

Pratchetts boeken zijn geïnspireerd op Tolkiens werk, en verwijzen daar een enkele keer ook direct naar. De twee delen 'Meidezeggenschap' (een aardige vertaling van 'Equal Rites') en 'Dunne Hein', staan elk op zichzelf, maar hebbende zogenaamde Schijfwereld, een platte wereld die wordt gedragen door vier olifanten op het schild van de schildpad A'Tuin, gemeen. Pratchett vertelt met veel vaart e. veel humor, al is die een enkele keer wat gezocht. Ook de vlot en geestig geschreven boeken van David Eddings en Peter Schaap doen aan die van Tolkien denken, al hebben zij hun boeken een heel eigen vormgegeving.

Ook de traditionele vorm van fantasy is blijven bestaan. De stilistisch slordig, maar met grote spanning geschreven Amberreeks van Roger Zelazny is er een voorbeeld van. De helden, een soort Ubermenschen ergens tussen mens en God, vechten tegen onbekende krachten en vooral tegen elkaar. Strijd en intrige, daar gaat het bij Zelazny om.

De Engelse schrijfster Tanith Lee, die beslist tot de besten van zijn genre behoort, schreef aanvankelijk tradtionele fantasy, maar haar meest recent vertaalde boek, 'Het bloed van rozen', is niet zuiver een fantasy-roman. Lee heeft er zoveel griezelelementen aan toegevoegd dat het boek zowel een fantasy- als een horror-roman 20is geworden. Voor het najaar is 'De dans van de scarabee' aangekondigd, het eerste deel van een cyclus waarmee Lee zich geheel op het gebied van de horror wil begeven. Ook 'De ring' van Daniel Keys Moran is met zijn magische sfeer enerzijds en zijn lasers en ruimteschepen anderzijds een mengvorm van fantasy en science fiction. De groei van het genre is nog niet voorbij. Het aanbod, de verscheidenheid en met name de kwaliteit groeien nog steeds. Al wordt er ook 'veel rotzooi op dit gebied geschreven', zei Tantith Lee onlangs in een interview. "Veel critici scheren dan gelijk alles over één kam. De goede fantasy-schrijvers moeten echt vechten voor respect".

D.K.Moran, 'De Ring'. Utrecht, Bruna. R.Zelazny, Amber-reeks. Utrecht, Het Spectrum. T.Pratchett, Schijfwereld-serie, Utrecht, Het Spectrum. T.Lee, 'Het bloed van rozen'. Amsterdam, Meulenhoff.

Zeldzaam mooie tentoonstelling in Amsterdam

'De wereld binnen handbereik'

AFGELOPEN zomer is er in het Amsterdams Historisch Museum een zeldzaam mooie tentoonstelling te zien geweest. Wie eenmaal de kakofonie en gejaagde drukte van de Kalverstraat achter liet, kon zaal na zaal genieten van een stille, fascinerende wereld van uitgestalde schoonheid uit het verleden: een overzicht van wat de Nederlandse kunst- en rariteitenverzamelingen uit de Gouden Eeuw te bieden hadden.

Door de eeuwen heen hebben vooral vorsten de meest uiteenlopende verzamelingen laten aanleggen. De ene keer als getuigenis van hun macht en rijkdom, dan weer als blijk van hun kunstzinnigheid of eruditie en een enkele keer omwille van de een of andere gril. Uit enkele van deze verzamelingen zijn nog steeds bestaande musea voortgekomen. Dat vooral vorsten zich met aanleggen van zulke verzamelingen bezig hielden, is te verklaren uit het feit dat het bijeenbrengen, onderhouden en tentoonstellen van een verzameling van enige allure meestal een uiterst kostbare aangelegenheid was.

= door Carel de Haseth =

In het Nederland van de 17-de eeuw waren er, vergeleken met de situatie in de rest van Europa, faktoren die hierin verandering brachten. Om te beginnen was de macht en de rijkdom van de prinselijke stadhouders in de Republiek minder dan die van de meestal absolute monarchen in andere landen, terwijl ongetwijfeld het sobere Calvinisme een uitbundig vertoon van pracht en praal zal hebben afgeremd. Belangrijker echter was dat door de sterk opkomende scheepvaart er uit de verste uithoeken van de aarde de meest uiteenlopende handelsgoederen werden aangevoerd: van walvistraan en balein uit de Poolstreken, bont uit Rusland, hout uit de Oostzeelanden, kruiden, thee, zijde en porcelein uit het Verre Oosten, goud en ivoor uit Afrika, tot suiker, tabak en katoen uit Amerika. Met name de stad Amsterdam ontwikkelende zich in een relatief korte tijd tot een centrum van wereldhandel, van een orde van grootte als tot dan toe nauwelijks was vertoond.

KONTAKTEN

In de eeuwen daarvoor verliep de handel met vreemde volkeren meestal via talloze tussenstations, zodat men ook niet eens wist waar de handelswaar eigenlijk vandaan kwam, zoals dat het geval was met de handel met het Verre Oosten. Nu werd rechtstreeks met de diverse werelddelen handel gedreven, zodat niet alleen de kooplieden, maar ook de gewone man in kontakt kwam met vreemde kulturen over de gehele wereld. Het is dan ook niet verwonderlijk dat als uitvloeisel hierop ook kunst en wetenschap reageerden op deze impulsen van buitenaf, zowel door de nieuwe kennis te gebruiken voor praktische doeleinden (bijv. in de kartografie of nieuwe produktietechnieken), alsook door het aanpassen van het bestaande wetenschappelijk erfgoed aan de nieuwe inzichten en het in de kunst uitwerken van exotische thema's. In dit door een belangstelling voor het vreemde gekarakteriseerde klimaat kreeg ook het aanleggen van verzamelingen een nieuwe dimensie. Door de toename in de welvaart, het toegenomen aanbod aan zeldzaamheden en de belangstelling voor kunst en wetenschap begonnen ook bemiddelde burgers allerhande verzamelingen aan te leggen. Een van de eerste 'rariteitenkabinetten' was die van Bernardus Paludanus (Berent ten Broecke), die van 1550 tot 1633 leefde. Zelf had hij tijdens zijn reizen door Zuid-Europa en Palestina een uitgebreide verzameling aangelegd van planten, dieren, schelpen en inheemse voorwerpen. Toen hij zich in 1585 als arts in Enkhuizen vestigde, [illegible]dde hij de collectie uit met onder meer door zijn stadsgenoot Jan Huyghen van Linschoten uit het Verre Oosten meegenomen zaken. In Paludanus' voetspoor zouden vele anderen bekende en minder bekende verzamelaars volgen, sommigen gedreven door pronkzucht of liefhebberij, anderen weer door wetenschappelijke belangstelling of godsvrucht. Er waren artsen en geleerden onder, burgemeesters en herbergiers, rijke zakenlieden of kunstenaars zoals Rembrandt. Onderzoek in de archieven bracht het bestaan aan het licht van meer dan 90 verzamelingen alleen al in Amsterdam.

ORDENING

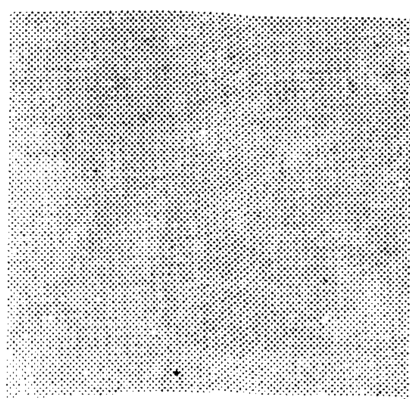
In het begin waren de verzamelingen (zeker voor in moderne ogen) bonte bijeenraapsels van de meest uiteenlopende zaken: gedroogde planten, opgezette dieren, narwaltanden (die lange tijd beschouwd werden als de hoorn van de mythologische eenhoorn), exotische gebruiksvoorwerpen, antieke beelden en munten, schelpen, wapens, anatomische preparaten, schilderijen en mineralen. Ook de manier waarop al deze zaken tentoongesteld werden, komt op ons als zot over: een kinderhoofdje met een kanten mutsje op in een pot sterk water, een geheel met schelpen bekleedde staande klok, enz. Toch hebben deze verzamelingen een belangrijke wetenschappelijke rol gespeeld. Zo probeerde de Leidse Universiteit Paludanus met zijn verzameling aan zich te binden en heeft Linnaeus voor de publikatie van zijn Systema naturae uit 1735 dankbaar gebruik gemaakt van het materiaal uit verschillende van deze kunstkamers. Naarmate men meer te weten kwam over wat men verzamelde, kregen de verzamelingen dan ook steeds meer een specialistisch karakter en verdwenen de uit gedroogde roggehuid vervaardigde draakjes, de vogels zonder pootjes, de eeuwig rondvlogen, e.d. naar het land der fabelen. Daarvoor in de plaats kwam het gedegen werk van onderzoekers, dat vaak tot in onze tijd stand heeft weten te houden, zoals dat van Maria Sybilla Merian over Surinaamse insekten, van Rumphius over Ambonese schelpen of van Vessalius over de menselijke anatomie.

VERLOREN

In Nederland zelf is maar weinig bewaard gebleven van de 17-de eeuwse verzamelingen. Verzamelingen werden door de verzamelaar zelf of bij diens overlijden door zijn erfgenamen al dan niet in hun totaliteit verkocht en kwamen zo vaak buiten Nederland terecht, bijv. bij de verzamelingen van Tsaar Peter de Grote van Rusland en Koning Frederik III van Denemarken. Oude prenten en schilderijen zijn meestal ook bewaard gebleven, maar vergankelijk dierlijk en plantaardig materiaal heeft de tand des tijds zelden doorstaan. In veel gevallen is nauwelijks meer te traceren waar de uiteengevallen delen van de verzameling terecht zijn gekomen en heeft men alleen nog de (veilings)beschrijvingen over, die een beeld geven van wat er ooit geweest is. Toch is het de samenstellers van de tentoonstelling gelukt een schat aan materiaal bijeen te brengen: prachtige kaarten en tekeningen, in goud gevatte al dan niet gegraveerde schelpen, exotische wapens en gebruiksartikelen, antieke munten, speciaal voor de verzamelingen gebouwde kabinetten, gewoon te veel om op te noemen. Bij de tentoonstelling zijn twee zeer verzorgde en bijzonder rijk geïllustreerde publikaties onder de titel De wereld binnen handbereik uitgegeven: een uitgebreide catalogus en een stevige bundel essays over diverse aspekten betreffende de kunst- en rariteitenverzamelingen uit de 17-de eeuw. Deze uitgaven geven niet alleen een goed beeld van de tentoonstelling, maar zijn in bepaalde opzichten ook van belang voor een beter begrip van onze eigen geschiedenis. Om maar iets te noemen:

een belangrijke verzamelaar als de Amsterdamse apotheker Albertus Seba kreeg in het begin van de 18-de eeuw van de op Curaçao wonende Frederik Eck gerergeld materiaal voor zijn verzameling toegezonden. Op de tentoonstelling waren zo kokolish'i karnè van ons eiland te zien. Nog al te vaak hoort men de stelling verkondigen dat Nederlandse kolonisatoren enkel en alleen uit waren op geldelijk gewin en dat zij geen enkele belangstelling hadden voor de kultuur van de volken die zij onderworpen of waar zij handel mee dreven. Uit wat er op de tentoonstelling De wereld binnen handbereik bijeen gebracht is, blijkt dat deze stelling onhoudbaar is. Niet alleen bestond er belangstelling voor op zich indrukwekkende en kostbare en verhandelbare voortbrengselen van vreemde kulturen, ook simpele gebruiksvoorwerpen als een uit schelpen geregen schaamlap van Noord-Amerikaanse Indianen vond een plaats in de verzameling. Heel bijzonder in dit opzicht is het werk van Dirk Valkenburg, die begin 18-de eeuw in opdracht van een rijke verzamelaar naar Suriname reisde en daar onder meer een schilderij van een 'tambú' maakte. Het fascinerende van dit doek is wel dat het een zuivere weergave is van wat de Valkenburg gezien moet hebben, zonder enige concessie aan de Europese normen; een uniek volkenkundig document!

De wereld binnen handbereik, Nederlandse kunst- en rariteitenverzamelingen, 1585-1735. Uitgeverij Waanders, 1992. Essaybundel Nf. 49,50 (gebonden f. 69,50), catalogus f. 29,50.

'Negerfeest in Suriname'. Olieverf op doek van Dirk Valkenburg uit de periode 1675-1721. Al in die tijd droegen de vrouwen in Suriname b.h.'s!

Gomezplein: salamis en rastafari's die verdwijnen

VANMORGEN ZAT ik voor 't eerst sinds heel lange tijd weer eens op een terrasje op een plein midden in Punda, het Gomezplein. 15 Jaar geleden was dit het terras van een Italiaans restaurant. Pizza's, salades, allerhande broodjes en andere heerlijkheden stonden er op het menu. Diverse soorten koffie waren er te koop, die ter plaatse vers voor je gemalen werd, als je dat wilde. Koffiebonen waren in die tijd al bijna nergens meer te koop. Toen verbaasde ik me daar over. Nu heb ik al bijna de neiging te denken dat gemalen koffie de natuurlijke toestand is.

= door Irene Braakman =

Het was een zelfbedieningsrestaurant. Als je langs de vitrines met al die smakelijke gerechten stapte had je gauw de neiging meer te nemen dan je maag eigenlijk kon verwerken. Maar ondanks deze opgezweepte eetlust heeft het restaurant toch niet het hoofd boven water kunnen houden. We hadden met kollega's een vrijdagmiddag-na-het-werkritueel en dit was een van de plaatsen die we graag bezochten. Maar na verloop van tijd verdwenen geleidelijk aan de salami's, werd de koffie niet meer aangevuld, werden de verkochte kazen niet meer besteld en nam het aantal pizza's af. En dan gaat het snel bergafwaarts. De klanten zoeken genadeloos een nieuw onderkomen waar het aanbod en de gezelligheid groter is. Na een jaar of zo sloot het restaurant zijn deuren. Jaren lang is er een oud hollands koffiehuis in gevestigd geweest. Het restaurant is intussen opnieuw van eigenaar veranderd.

DYNAMISCH

Als je zo'n plein als dit eens goed bekijkt dan zie je hoe dynamisch het leven in een stad eigenlijk is. Het is een komen en gaan. En er treden verschuivingen op. De aksenten komen anders te liggen. Allerlei zaken veranderden van eigenaar en ten toon gestelde koopwaar. Wat hetzelfde bleef is het stalletje van Obra di man en de verkoop van Haïtiaans houtsnijwerk en gevlochten hoeden. Trekpleisters voor de toeristen. Ook Moises da Costa Gomez, naar wie het plein genoemd is, staat er statig en onbeweeglijk bij. Vanaf z'n voetstuk houdt hij toezicht en dat zal hij ook wel blijven doen. Hij trotseert de tijden.

Ik moet aan vroeger denken doordat plotseling klanken van een steelband mijn oren in golven. Steelbands waren zo'n vijftien jaar geleden erg populair. Je had verschillende bands. In het Landspsychiatrisch ziekenhuis was er een. Dan had je de ALM-steelband, de coassistenten-steelband en die van de Shell, waar de vaten tenslotte vandaan kwamen. Ik heb het allang niet meer gehoord. De laatste keer was twee jaar geleden, toen een in Nederland wonende Antilliaan tijdens een jazz-festival virtuoze steelbandklanken ten gehore bracht. De klanken zijn zo warm, geëmotioneerd. Bij steelband krijg ik onwillekeurig associaties met Harry Belafonte's 'Island in the sun'.

Maar wat er uit die steelband daarginds komt vind ik niet mooi. De klanken die er uit komen kloppen niet met wat m'n gehoor zich herinnert, ze disharmoniëren, ze zijn hard en hoekig en worden vermoord door modern slagwerk met bekkens. Zijn die steelbands verdwenen of kom ik niet op de goeie plaatsen? Ik heb toch de indruk dat ze aan het verdwijnen zijn. Dat zou jammer zijn. Nog even en niemand weet meer hoe de pannen te bespelen en vooral ook hoe ze te stemmen. 't Is als met een ambacht. Vergelijkbaar met het vlechten van hoeden en manden, wat in de twintiger jaren hoogtijdagen kende. Er is nog één man op het eiland die de kunst van het manden vlechten verstaat.

Ik weet dat toevallig, omdat het een patiënt van me is. Alles vergaat, houdt op. Nieuwe dingen worden geboren. Er zijn voortdurend golfbewegingen, in 't groot en in 't klein. Je kunt de geschiedenis niet tegenhouden. Dat brengt tegelijkertijd vernieuwing met zich mee en dat is goed. De steelband mag van mij blijven. Maar misschien hoort hij bij een voorbij tijdperk. Een tijd van bloei van de olie-industrie.

RASTAFARI

Vroeger stond er een jongeman, tegen de gevel van wat toen een fotozaak was. Hij stond daar dag in dag uit ledigheid uit te stralen en niets anders te doen dan mooi te zijn en op z'n schoenen met bolle neuzen en hoge hakken heen en weer te wippen op de maat van de muziek die uit de draagbare radio kwam die hij bij zich had. Hij had kennelijk niets beters te doen. In die jaren zaten er ook vaak Rastafari mensen op de rand van een muurtje om een van de palmbomen heen, waar de handelswaar uit Haïti eveneens tentoongesteld stond.

Ze vlochten hoeden van palmblad en haakten groen-geel-rode mutsen en petjes die ze te koop aanboden. IJsmutsen waren in de mode toen. Het leek me veel te warm in ons tropische klimaat. Maar mode komt en gaat, net als de tijd zelf. Pak die steelband maar weer in. Ik bewaar liever de herinnering aan mooie warme klanken dan die te laten uitwissen door dat gedreun dat nu m'n gehoor binnendringt.

De keerzijde van de medaille

DE MOTOR tentoonstelling in Keulen, de IFMA, heeft een rijke oogst aan nieuwe motorfietsen opgeleverd. Naast de gangbare klappers, met nog sportievere uitrusting en wederom verbeterde prestaties, zijn daarbij een paar opmerkelijke trends te noteren. Zonder dat de wettelijke noodzaak daartoe bestaat, besteden de motormerken namelijk steeds meer aandacht aan aspecten die het algemeen belang dienen, zoals milieu en veiligheid.

Yamaha komt bijvoorbeeld met een gloednieuw model, de GTS 1000, dat binnen de motorwereld nieuwe normen stelt. Het is in zekere zin de produktieversie van het meer dan wilde Morpho-prototype dat vorig jaar op buitenlandse tentoonstellingen te bewonderen was. Een soort gemotoriseerde vlinder. In feite pakt de GTS dat thema naadloos op. Zo is erg veel aandacht besteed aan milieuaspecten. De viercilinder krachtbron is afgesteld op souplesse, niet op topprestaties. Hij is bovendien uitgerust met brandstofinspuiting en een geregelde drieweg-katalysator. De grotere kunststof onderdelen zijn van recyclebaar materiaal. En aan de actieve veiligheid van de nieuwkomer is extreem veel aandacht besteed.

Dat is onder andere terug te vinden in een nieuw soort aluminium frame dat de motor strak omsluit. De vovering wordt verzorgd door nieuwe techniek, tot nu toe alleen te vinden in zeer exclusieve en handgemaakte modellen. We hebben het dan ook over naafbesturing en enkelzijdige wielophanging. Die vervangt dus de klassieke voorvork. Het moet in de praktijk een grotere stabiliteit in grenssituaties garanderen. Ook het antiblokkeer remsysteem en de immens grote remschijf met driedubbele remtang zijn bepaald geen alledaagse constructies. Ook BMW laat zien belangstelling voor deze actuele thema's te hebben. Men lichtte een tip van de sluier op door de motor van de toekomstige tweecilinder boxermachine (1100 cm /90 pk, vier kleppen) te tonen. BMW zegt volgend jaar in principe alle modellen met milieutechnieken als een katalysator of uitlaatgas-recirculatie te kunnen leveren. Voor de grotere modellen waren zaken als een katalysator en anti-blokkeerremmen al leverbaar. BMW was daarmee enkele jaren geleden al de voortrekker.

REMSYSTEEM

Bij Honda springt vooral de ontwikkeling van een nieuw type 'Dual CBS' remsysteem er bovenuit. Normaal gesproken bedient het pedaal op een motorfiets de achterrem; de remhendel aan het stuur alleen de voorrem.

Honda zet dat nu op zijn kop. Het rempedaal bedient de achterrem en een deel van de voorste remtangen. In de andere richting heeft ook het remhendel zo'n dubbele uitwerking. Een zelfde soort integraal remsysteem kent Moto Guzzi al jaren. Motorfabrikanten lijken zich dus meer dan ooit bewust van de keerzijde van de medaille, waarbij de motoren weliswaar steeds betere prestaties leverden, maar de maatschappelijke en veiligheidsaspecten tot nu toe een beetje werden vergeten.

Onder de loupe

door Victor Hafkamp

Jubileumzegel van Beatrix

OP 30 OKTOBER is het precies 12½ jaar geleden dat koningin Beatrix als opvolgster van Juliana als vorstin werd ingehuldigd. Die inhuldiging was op 30 april 1980 tijdens een vergadering van de Staten-Generaal in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. In de Grote Kerk in Den Haag zal aan dat koperen regeringsjubileum op 30 oktober aandacht worden besteed. PTT Post in Nederland heeft besloten voor die feestelijke gelegenheid een speciale postzegel van tachtig cent uit te geven. De directeur van PTT Post, A. Scheepbouwer, maakte dat onlangs bekend bij de officiële aanbieding van de Rode Kruiszegels aan prinses Margriet in het Postmuseum in Den Haag. Het ontwerp van de zegel, die niet tevoren was aangekondigd, is gemaakt door Joke Ziegelaar uit Leiden.

De zegel is samengesteld uit twee foto's. De ene toont koningin Beatrix en prins Claus 12½ jaar geleden tijdens de officiële inhuldiging in Amsterdam. Deze foto is weergegeven in grijze tinten, wat uitbeeldt dat het koningschap toen nog niet was 'ingekleurd'. De andere foto is nog maar zeer kort geleden genomen: op 30 april 1992, toen de vorstin haar verjaardag vierde in Rotterdam. De postzegel is gedrukt in de kleuren, geel, magenta, cyaan en zwart. De oplage bedraagt zeventien miljoen exemplaren. Eerder komt in oktober nog een Nederlandse zegel uit die de opening van de Europese binnengrenzen memoreert. Ook andere EG-landen hebben voor het nieuwe Europa 1993 al een zegel aangekondigd, waarover meer in de volgende rubriek.

In de maand oktober staat de filatelie internationaal sterk in de aandacht. Dat heeft alles te maken met de verjaardag van de postzegel, 9 oktober. Op die dag jubileert ook de wereldpostunie die in Bern is gevestigd. In Nederland worden in het weekeinde van 9-11 oktober diverse manifestaties gehouden voor de Dag van de Postzegel. Dit maal staan evenementen in Almelo, Amsterdam, Helmond, Huizen, Kapelle (Zeeland), Roermond en Rotterdam op het programma.

In Amsterdam waar burgemeester Ed van Thijn — enthousiast verzamelaar — de manifestatie bijwoont, wordt het uitgifteprogramma 1993 van PTT Post bekend gemaakt. Meestal is de Nederlandse post wat vroeger met de publicatie van dit programma, maar de directie heeft tot 9 oktober gewacht om bekend te kunnen maken dat volgend jaar ook een Nederlandse zegel voor de Dag van de Postzegel zal verschijnen. Het is de eerste maal dat Nederland zo'n zegel in de omloop brengt. Andere landen hebben al jaren zegels voor de Dag van de Postzegel-vieringen.

In de Verenigde Staten is de maand oktober de maand van de filatelie. Dit jaar heeft de maand van de postzegelverzamelaars als leuze meegekregen: *Do something wild, collect stamps.* Als speciale aanmoediging geeft de Ame-

King Penguins

White Bengal Tiger

rikaanse post een carnet (boekje) uit met twintig (vier series van vijf verschillende) zegels, elk met een frankeerwaarde van 29 cents. Op de zegels staan vijf soorten wilde dieren afgebeeld: een giraffe, een reuzenpanda, een flamingo, koningspinguins en een witte Bengaalse tijger.

Beschermd en onbeschermd wild blijkt de laatste tijd populair op postzegels. België kwam vorige maand met vier zegels van vijftien francs met bosfauna: de bunzing, de eekhoorn, de egel en de pelmuis. Bedreigde wildsoorten waren onlangs in Australië het thema van vier zegels (35, 50, 60 en 95 cent). Daar viel de keus op de mierenegel, de koala, de possum (buidelrat) en de wombat, ook een typisch Australisch buideldier. Op Cyprus bracht de post vorige maand een serie van vier zegels met reptielen (7, 10, 15 en 20 cent) in omloop. En verder plaatste de post in Ierland de boommarter in de aandacht op een serie van vier zegels (28, 32, 44 en 52 cent) met het logo van het Wereldnatuurfonds.

Zoals gezegd kennen vele landen al jaarlijkse uitgiften voor de Dag van de Postzegel. Duitsland zal zijn jaarlijkse bijdrage aan dit thema op 15 oktober in omloop brengen. Het wordt een zegel van honderd pfenning, speciaal gewijd aan de ballonpost, een van de vroegste middelen van vervoer van post door de lucht. In Duitsland gold een particuliere ballonvlucht van Leipzig naar Tarnow in 1897 als eerste wijze van postvervoer. De zegel van honderd pfenning laat een Duitse militaire postballon van omstreeks 1900 zien.

België richt op 12 oktober zijn aandacht op de jeugdfilatelie. De post doet veel moeite om de jeugd voor de filatelie te winnen en de Belgische post doet dat door middel van een jaarlijkse zegel met een stripfiguur die de jeugd aanspreekt.

Noorwegen komt voor de Dag van de Postzegel met een blokje met vier zegels: 2.80, 3.30, 4.20 en 5.20 kronen met afbeelding van Noorse glasontwerpen. Het blokje heeft als opschrift *Frimerketsdag 1992*. Finland heeft voor 9 oktober een postzegelboekje op het programma staan. Het boekje propageert de tentoonstelling Nordia 1993 die volgend voorjaar in Finland wordt gehouden. Het boekje bevat vier zegels van 2.10 Finse mark. Ze tonen afbeeldingen van de stripfiguur Moomin, een creatie van Tove Jansson. De Finse post introduceert tevens die dag een

poststuk met een ingedrukte zegel, ook met het Moomin-motief.

In Roemenië verscheen al in juli een zegel voor de nationale Dag van de Postzegel. Het was een exemplaar van tien lei met een toeslag van vier lei met de afbeelding van een postruiter te paard en reservepaard. Voor degenen die van posthistorie op zegels houden, kwam België 21 september met een zegel die een eerbetoon is aan het beroemde postmeestersgeslacht Thurn und Taxis. Waarde van de zegel: vijftien frank.

WETENSCHAP

Wetenschap en technologie voor ontwikkelingsdoeleinden is het thema van een serie zegels die de postdiensten van de Verenigde Naties 2 oktober lieten verschijnen. Saul Mendel uit de Verenigde Staten ontwierp zes zegels met stripachtige figuren die met name de rol van de vrouw bij de invoering van nieuwe technieken belichten. In New York hebben de zegels een frankeerwaarde van respectievelijk 29 en vijftig cent, in Genève van negentig rappen en 1.60 franc en in Wenen van 5.50 en zeven schilling.

Tegelijkertijd kwamen er vijf permanente zegels uit, drie voor New York (4, 29 en veertig cent) en twee voor Wenen (5.50 en zeven schilling). De zegel van 5.50 schilling is bedrukt met een mooie reproduktie van een kunstwerk. Op 2 maart werd het ministaatje San Marino in Italië de 175e lidstaat van de Verenigde Naties. De posterijen van het staatje gaven daaraan ook ruchtbaarheid door middel van een postzegeluitgifte: twee zegels van duizend lire (aan elkaar). Op de ontwerpen staan panorama's van de veel bezochte bergstaat, het wapen van San Marino en het logo van de Verenigde Naties. Een deels Nederlandse produkt deze uitgifte, want Johan Enschede en Zonen in Haarlem drukte de zegels.

De befaamde Haarlemse drukker maakte ook altijd de zegels van de Nederlandse Antillen. Voor 1 september leverde Enschede de serie van vijf zegels met portretten van beroemdheden van de eilanden. Onder andere Angela de Lannoy-Willems, het eerste vrouwelijke parlementslid en een SintMaartenaar met een bekende achternaam Cyrus Wilberfirce Wathey. Er is trouwens ook een Nederlandse bij: mère Joseph. Eigenlijk heette ze Maria Raymakers. Ze was afkomstig uit het leuke Brabantse stadje Sint Oedenrode. Op Curaçao werd ze stichter van de congregatie van zusters van Roosendaal. De anderen zijn Christiaan Winkel, oud-waarnemend gouverneur van de Nederlandse Antillen en Lodewijk Daniel Gerharts, oprichter van de Partido Boneriano Uní. De frankeerwaarden van de zegels zijn dertig, veertig, 55, zeventig cent en één gulden.

Ook Belize (Midden-Amerika) heeft een serie zegels uitgegeven met afbeeldingen van bekende Belizanen: Gwendolyn Lizarraga, Rafael Fonseca, Vivian Seay en Samuel Haynes (25, 60, 75 cent en

één dollar).

Veel landen geven zegels uit die het jubileum van hun onafhankelijkheid memoreren. Jamaica deed dat in augustus, omdat het toen dertig jaar geleden was dat het eiland van de Britten onafhankelijk werd. De zegels van vijftig cent, 1.10 en 25 dollar zijn bedrukt met een strandscène en de nationale vlag.

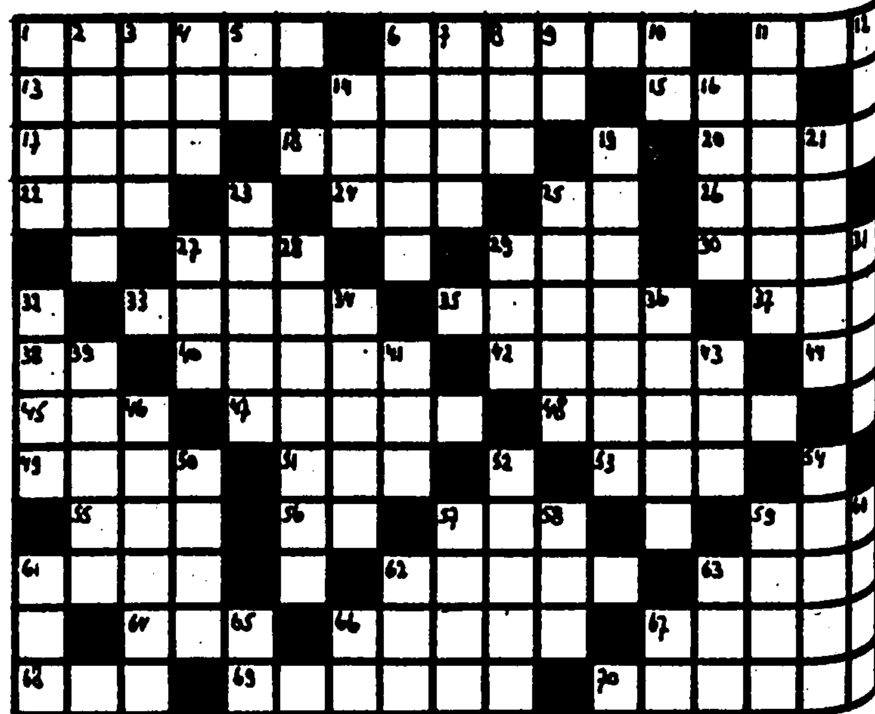
Suriname gaf evenals

Israël een zegel uit ter herdenking van de vijftigste verjaardag van de verdrijving van de joden uit Spanje. De zegel heeft een frankeerwaarde van 250 cent.

Brazilië meldde de uitgifte in augustus van een zegel van 650 cruzados ter gelegenheid van vijftig jaar nationale opleiding voor industriële activiteiten, de Senai. Twee zegels (650 en 3000 cr.) hebben betrekking op forten op het eiland Santa Catarina, een zegel van 650 cr. heeft de Braziliaanse vrijmetselarij tot onderwerp. De serie Braziliaanse flora werd aangevuld met zegels van duizend en tweeduizend cruzados.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. roofdier; 6. plaats in Overijssel; 11. klein roofdier; 13. muziektempel; 14. ziekte; 15. tijdsaanduiding; 17. slimheid; 18. gevaarte; 20. erkentelijkheid; 22. sportterm; 24. Surinaams gerecht; 25. sportterm; 26. ik; 27. onverstandig; 29. plomp; 30. Romeinse keizer; 33. innig; 35. soort bastion; 37. deel van het lichaam; 38. persoonlijk voornaamwoord; 40. werkelijk; 42. deel van een uur; 44. neon; 45. vreemde munt; 47. opdracht; 48. land in Azië; 49. voorzetsel; 51. dieren; 53. landtong; 55. bijbelse figuur; 56. slee; 57. papegaai; 59. schrijfartikel; 61. erfgenaam; 62. langzaam; 63. vrouw; 64. kunstwerk; 66. geologisch tijdperk; 67. brij van aardappels; 68. sportterm; 69. mijngas; 70. trant.

VERTICAAL: 1. deel van de arm; 2. groet; 3. dierenverblijf; 4. voorzetsel; 5. voegwoord; 6. pilaar; 7. overal; 8. fout; 9. rivier in Italië; 10. bijwoord; 11. verzoeken; 12. kledingstuk; 14. speelgoed; 16. plaats in Noord-Brabant; 19. gebergte in Frankrijk; 21. Europeanen; 23. cowboyfeest; 25. knaagdier; 27. lidwoord; 28. vis; 29. uit de wind; 31. kleur; 32. soort stof; 34. schepenbouwer; 36. speen; 39. insect; 41. watering; 43. soort; 46. soort stof; 50. oevergewas; 52. tap; 54. straks; 57. zangstuk; 58. lokspijs; 59. gelijk in waarde; 60. kolk; 61. plaats in Drente; 62. open plek in het bos; 63. mager; 65. samarium; 66. motorraces; 67. familielid.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

R. Dillmann
Bakal 13
Aruba

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. maatstaf 5. amok 9. neven 10. heling 12. pocket 13. advent 15. reageerbuisje 16. of 17. wetstaal 21. nachtwerker 22. do

VERTICAAL: 1. manspersoon 2. advocaat 3. singel 4. acht 6. mantels 7. ko bladluis 11. stierlijk 1 ergeren 18. aard 19. ach 2 ets

Ziek & Gezond

door dr. M. de Graad

Pijn in de nek

ER LOPEN HEEL wat mensen rond, die last hebben van pijn in de nek. Het is een aandoening, die vooral mensen van middelbare leeftijd betreft. Het betreft vooral personen, die uit hoofde van hun beroep of van hun liefhebberij lange tijd achter hun bureau of achter een tafel moeten zitten en hun hoofd weinig bewegen.

In een aantal gevallen gaat de nekpijn gepaard met een uitstraling van de pijn in schouder en/of arm. Ik ken ook heel wat mensen, die vooral 's morgens bij het opstaan van de pijn last hebben en dan moeite hebben met het scheren of het opmaken van het haar. Zijn ze eenmaal in beweging, dan zie je, dat de pijn verdwijnt of veel minder wordt. Niet alleen in Nederland komen deze klachten veel voor; ik herinner me uit de tijd, dat ik in Indonesië werkte, dat er geregeld mensen op mijn spreekuur kwamen met dergelijke klachten. Er waren zelfs volksvrouwtjes, die er hun beroep van maakten om deze mensen door intensief met hun duimen de nekspieren te masseren (pitji-ën) en te genezen.

Wat is de oorzaak van deze aandoening? De hals en nek bestaat uit een ingewikkeld bouwwerk van halswervels, spieren, gewrichten en gewrichtsbanden, die ervoor zorgen, dat we ons hoofd in alle richtingen kunnen bewegen en vooral rechtop houden. U zult begrijpen, dat al minimale defecten in dit orgaan stoornissen en pijn kunnen geven bij het bewegen.

ZWEEPSLAG

Uiteraard kunnen ongevallen met de nek de oorzaak zijn van het moeilijker functioneren van de nek. Bekend zijn o.a. de zg zweepslag letsels van de nek, die ontstaan als gevolg van een onverwachte en heftige zwaaibeweging van het hoofd bij een aanrijding met de auto (frontale botsingen, sportletsels). Hierbij kunnen we verscheuringen oplopen van gewrichtsbanden of spieren, die pijn en soms prikkelingen in de handen veroorzaken. Het is daarom zaak, dat ieder, die een dergelijk soort letsel meemaakt, gedurende enige tijd een steun in de nek (collar) te geven, die de bewegingsmogelijkheden van de nek gedurende enkele weken beperkt. De beschadigde delen krijgen dan de kans zich te herstellen.

Een andere oorzaak is een arthrose van de nekwervels. Bijna alle mensen boven de 40 jaar hebben afwijkingen aan de halswervels, die op de röntgenfoto zichtbaar zijn en op een beschadiging van de halswervels wijzen, die berusten op een verkeerde belasting van de nek. De nekspieren raken hierdoor in de kramptoestand, die maakt, dat het bewegen pijnlijk wordt. Zit je een tijdje stil, dan neemt die kramp toe, die zich uit in pijn, wanneer je de nek wilt bewegen. Omdat de zenuwen, die naar schouder en arm lopen uit het ruggemerg door openingen tussen de wervels naar schouder en arm lopen, geprikkeld worden door de afwijkingen aan de wervels kunnen pijnen in schouder of arm ontstaan.

ACTIEF MAKEN

Minder vaak hebben we te maken met een hernia in de hals. Hierbij puilt een tussenwervelschijf tussen twee halswervels uit en drukt op een zenuw naar schouder of arm en geeft flinke pijnen. De beste behandeling van deze nekpijnen bestaat in het meer actief maken van de hals- en nekspieren. Nooit te lang in één houding blijven zitten, zo nu en dan opstaan en de nek flink bewegen kan veel klachten voorkomen. Door warmtebestraling of door massage door de fysiotherapeut kan de pijn verdwijnen. Ook rekken van de nekspieren in een apparaat geeft bij hardnekkige gevallen verlichting van de klachten.